

תהילים סדורה

פרק קי"ט

עם פרוש "בקש עבדך"

מסע של תורה, גוף, נפש ונשמה
שאדם יכול למצוא בו את עצמו

פרקי תפילה וזיכרון
הנאמרים בבית הקברות

לעילוי נשמת
שלי מרים
בת פרידה פרומה
ווינט

תוכן ענינים

33	עדות המזרח - "השכבה"	3	אמא יש רק אחת.....
35	לימוד משניות.....	7	תהילים פרק קי"ט ליד הקבר - למה?.....
41	פתח דבר ללומד	11	ברכת הרואה קברי ישראל.....
43	עבודת ה' - המסע של דוד אל התורה	14	פרקי תהילים הנאמרים בבית הקברות
45	השער ללימוד פרק קי"ט.....	29	תפילה לעילוי הנשמה
49	פרק קי"ט עם פירוש בקש עבדך.....	30	קדיש יתום
117	אחרית דבר - להיות מנהיג בלימוד.....	32	אשכנז - "אל מלא רחמים".....

כל הזכויות לא שמורות

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל': 052-6071122

דוא"ל: vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 9040700

פרקי התהילים לקוחים מ"תנך סדורה",

והמשניות מ"משנה כצורתה"

מבית היוצר "גמרא סדורה"

עימוד כריכה ושערים

050-412-452-4

Kesetgraf@gmail.com

אמא יש רק אחת

חסד

מעשי החסד של אמא סופרו וידועים לכל.
אבל אצל אמא זה לא היה משהו שעושים - זה היה מי שהיא.

הדאגה לאחר לא התחילה באירועים גדולים,
אלא בדברים הקטנים של היום־יום:
לשים לב מי חדש בבניין,
מי זקוק למילה טובה,
מי נשאר לבד.

היא הייתה כמו אם־בית של הבניין,
בכל מקום שבו גרה.
לא רק לזקנים - אלא פשוט לכולם:
צעירים, אלמנות, גרושות,
כל מי שהיה צריך משהו שיראה אותו.

כך גדלה בבית הוריה -
לקחת אחריות על היהדות: תורה וחסד,
וכך המשיכה כל חייה -
בשקט, בהתמדה,
בלי לבקש הכרה,
בדרום אפריקה ובארץ ישראל.

נר
לדגלי
דברך
ואור
לנתיבותי.

תורה ותפילה

אמא לא עמדה במרכז בית המדרש,
אבל הרבה תורה עמדה על הכתפיים שלה.

היא למדה וקראה,
אבל בעיקר הייתה תומכת תורה ותפילה:
לאבא,
לנו הילדים,

וגם לבית הכנסת שהיה אצלנו בבית -
"הטוב והמטיב".

אמא לקחה על עצמה את כל עול הבית,
בצורה פשוטה וברורה,
כאילו זה מובן מאליו:
לא מפריעים למי שלומד.
בזכותה,
תורה יכלה להיות חלק מהחיים.

אבא ואמא עם שלושת ילדיהם,
עזבו את סיר הבשר בדרום אפריקה,
עזבו את כל מטעמי החיים, כולל משרתים,
ועלו לארץ - לארץ לא זרועה.

בכ"ה חשוון תש"א נולדה
בו' באדר תשל"א עלתה לארץ,
ובערב שבת ז' באדר תשפ"ה השיבה את נשמתה לבוראה.
אמא - שכולם קראו לה בפשטות: "גרני".

השלמת החסר

"ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:
אחד מן האחין שמת - ידאגו כל האחין כולן.
אחד מבני חבורה שמת - תדאג כל החבורה כולה" (שבת קה:-קו.).

כשאחד נפטר - הקרובים אליו מרגישים שנוצר חסר.
ומתוך כך, דואגים להשלימו.

לא מפני שכולם אותו הדבר,
אלא מפני שהחסר נוגע בכולם,

יש חסר אישי,
ויש חסר משפחתי,
ויש חסר בעולם.

חסר בעדות שמו של הקב"ה בעולם,
ועל כך אנו אומרים קדיש:
"יתגדל ויתקדש שמייה רבה".

"תדאג כל החבורה כולה" - זה מעגל המשפחה
(וכמוכן גם מעגלים נוספים של חברים ועוד).

כל אחד חווה אחרת את האבל,
וכל אחד נקרא להשלים אחרת את החסר.
לא אחד במקום כולם,
אלא כולם - כל אחד בדרכו.

נר
לדגלי
דברך
ואור
לנתיבותי.

בבית שבו גדלנו,
תורה לא הייתה סיסמה אלא מציאות.
אימי מורתֵי הכ"מ, ולהבדיל בין המתים והחיים אבי מורי,
ויתרו על זמנם ועל ממונם,
וטרחו רבות כדי שאנחנו נוכל ללמוד.
מי שלמד - קיבל פטור מכל מטלות הבית.
זה לא נאמר בקול,
אבל היה ברור:
לא מפריעים למי שלומד.
כך נבנה בית שבו תורה יכלה לעמוד.

מתוך הבית הזה,
כל אחד מאיתנו משלים משהו אחר:
בחסד, במסירות, בתפילה, בקדושה,
כל אחד לפי מקומו וכוחותיו.

רננה ביֵתי ביקשה לעשות דבר שקשור לספר תהילים
לעילוי נשמת גרני.
ובמקום להוציא ספר תהילים נוסף,
בחרה לממן את הדפסת הספר הזה,
כדי שהלימוד,
והעמידה,
והחיבור לתורה,
ימשיכו לפעול בעולם.

כך כל אחד מוסיף חלק קטן,
ומשלים בדרכו
את מה שחסר.

תהילים פרק קי"ט ליד הקבר - למה?

ב"שלושים" לפטירת אימי עמדתי ליד הקבר ואמרתי את פרק קי"ט, כמנהג ישראל. אמרתי את הפסוקים - ולא הבנתי.

לא הבנתי למי הם נאמרים.
לא הבנתי על מי הם מדברים.
פשוט לא הבנתי.
הפסוקים נשמעו דומים זה לזה,
חוזרים שוב ושוב על אותם מושגים:
תורה, מצוות, חוקים, עדות, משפטים.
לא היה בהם סיפור,
לא אירוע ברור,
לא תפילה ברורה.
ודווקא בבית הקברות, במקום שבו הכול חד וחשוף - לא היה לי עוגן.

מתוך העמידה הזו נולדו השאלות.

האם הפסוקים הללו נאמרים על הנפטר?

אם כן - מדוע הם כתובים בלשון הווה, כלשון של אדם חי:
"שומר", "מבקש", "אוהב", "תועה"?

ואם אינם נאמרים על הנפטר - אז על מי הם נאמרים?

ולמה דווקא כאן, בבית הקברות, אומרים אותם?

ומה משמעות הדבר שהם נאמרים "לעילוי נשמה",
אם אין בהם דיבור על הנפטר כלל?

ואז הבנתי שאפשר גם אחרת.
והחלטתי ללמוד את הפרק - כל יום פסוק.
והלימוד היה מרתק.
גיליתי עולמות חדשים,
וחשבתי שכדאי לשתף גם אתכם.

נר
לדגלי
דברך
ואוד
לנתיבותי!

תהילים פרק קי"ט ליד הקבר - למה?

למי נאמר פרק קי"ט?

עיון מדויק בפרק קי"ט מגלה דבר פשוט אך מטלטל:
 הפרק כולו נאמר מפי אדם חי - דוד המלך.
 אין בו לשון עבר של סיכום.
 אין בו תיאור של סיום.
 אין בו מנוחה, שלמות או הגעה אל היעד.
 זהו דיבור מתמשך של אדם החי לפני ה':
 שומר, מבקש, נאחז, נופל וקם.

מכאן מתברר:

פרק קי"ט איננו פרק שבו הנפטר "מדבר",
 ואיננו פרק שבו מספרים את סיפור חייו.
 הדובר בפרק הוא תמיד מי שעומד ואומר אותו.

אז למה אומרים אותו דווקא בבית הקברות?

משום שבית הקברות הוא המקום שבו מתברר בבהירות מוחלטת
 שהנפטר עצמו איננו עוד בעולם העשייה והבחירה:
 אין לו קיום מצוות חדש,
 אין שינוי דרך,
 ואין תוספת מעשה מצדו.

אך אין זה אומר שאין עשייה.
 להפך:

החיים פועלים - בתפילה, בלימוד, בקדיש ובמצוות - לעילוי נשמתו.
 אך זו איננה עשייה במקומו,
 ואיננו דיבור בשמו,
 ואיננו תיאור של מצבו.

ומה כן נשאר?

עמידה,

עמידה לפני ה' - לא כמעשה פעיל, אלא כנוכחות אמת.

ופרק קי"ט הוא פרק ייחודי בתהילים,

שאיננו עוסק בשום נושא חיצוני כנושא בפני עצמו:

לא אויב מסוים,

לא חטא מסוים,

לא ישועה,

ולא נס.

תהילים פרק קי"ט ליד הקבר - למה?

רק דבר אחד:
הקשר שבין אדם חי לבין התורה - דבר ה'.
לא כהישג,
לא כהבנה,
אלא כהיאחזות מתמשכת.
זהו פרק שמתאים בדיוק למקום
שבו כל פעולה מצדו של הנפטר נפסקת,
והשאלה היחידה שנשארת היא:
על מה האדם עומד.

ואם כך - מה עניין אותיות השם?

לא מפני שבפרק קי"ט קל למצוא אותיות של שם הנפטר,
ולא כסגולה טכנית.
אלא כהודאה בצמצום.
איננו בוחרים לומר את כל הפרק,
ואיננו יכולים לסכם חיים שלמים.
אנו מביאים לפני ה' דבר אחד בלבד:
את שם הנפטר - את זהותו.
ומעמידים אותו בתוך פרק
שכולו קשר לתורה ולה'.

ומה פירוש "עילוי נשמה" בהקשר הזה?

עילוי נשמה הוא פעולה שאנו עושים עבור הנפטר -
בתפילה, בלימוד ובמצווה,
והוא פועל עילוי אמיתי לנשמתו.

אולם פרק קי"ט עצמו איננו עוסק במצב שלאחר המוות,
ואיננו מדבר על מצבו של הנפטר,
אלא בעמידה של אדם חי לפני ה'.
מתוך כך מתברר בזהירות:
עילוי הנשמה הנעשה באמירת פרק קי"ט
איננו בא דרך עיסוק ישיר במצבו של הנפטר,
אלא דרך עמידת החיים לפני ה'
והמשכת הקשר לתורה
שהנשמה הייתה שייכת אליה.
עמידה זו עצמה פועלת עילוי לנשמה -
לא בהכרח כתיקון של חסר,
אלא כהמשכיות של משמעות.

נר
לדגלי
דברך
ואור
לנתיבותי

ומה מיוחד בפסוקים הללו?

החזרה שבהם איננה פיוטית,
 היא קיומית.
 כאשר אין לאדם על מה להישען,
 הוא נאחז שוב ושוב באותה נקודה -
 במילים שונות, מזוויות שונות:
 תורה.
 מצווה.
 חוק.
 עדות.
 משפט.
 פיקודים.
 לא כדי לחדש,
 אלא כדי להחזיק.
 והפרק כולו מסתיים
 לא בשלמות,
 אלא בבקשה אחת בלבד:
"תַּעֲיִתִי כְּשֶׁה אֶבֶד - בְּקֶשׁ עֲבֹדְךָ".
 לא "מצאתי".
 לא "הגעתי".
 אלא:
 אני - כאן,
 ואתה ה' - המבקש את עבדך.

כך התברר לי מה אני עושה שם

אינני מתאר את הנפטר,
 אינני מסכם חיים,
 ואינני פותר דבר.
 אני עומד.
 אדם חי,
 במקום שבו אין עוד מעשה מצדו של הנפטר,
 ומעמיד לפני ה' את הקשר היחיד
 שאיננו נפסק.
 המשכיות זו בעולם החיים
 היא מן הדרכים שבהן מעשיהם של החיים
 פועלים עילוי לנשמת הנפטר.

זו משמעותה של אמירת פרק קי"ט ליד הקבר - בשבילי.

ברכת הרואה קברי ישראל

בבלי מסכת ברכות נח,ב

"תנו רבנן:

**"הרואה קברי ישראל - אומר: "ברוך ... אשר יצר אתכם בדיו,
וין אתכם בדיו,
וכלכל אתכם בדיו,
ואסף אתכם בדיו,
ועתיד להקימכם בדיו".**

מר בריה דרבניא מסיים בה משמיה דרב נחמן:
וידע מספר פולקם,
והוא עתיד להחיותכם,
ולקיים אתכם,
ברוך ... מחיה המתים".

ירושלמי מסכת ברכות ז,א

העובר בין הקברות - מהו אומר?

"ברוך אתה יי מחיה המתים".

רבי היא בשם רבי יוחנן:

"ברוך נאמן בדברו ומחיה המתים".

רבי היא בשם רבי יוחנן:

"היודע מספרכם - הוא יעורר אתכם,

הוא יגלה עפר מעיניכם.

ברוך אתה יי מחיה המתים".

רבי אלעזר בשם רבי חנינא:

"אשר יצר אתכם בדיו,

וכלכל אתכם בדיו,

וסלק אתכם בדיו,

ועתיד להחיותכם בדיו,

היודע מספרכם - הוא יגלה עפר מעיניכם.

ברוך מחיה המתים".

נר
לדגלי
דברך
ואוד
לנתיבותי".

ברכת הרואה קברי ישראל

הגעה לבית קברות וראיית קברי ישראל - מזעזעים את נפש האדם ומעוררים בו מחשבות קשות. כדי לסדר את מחשבתו ולהתפונן כראוי למקום מיוחד זה, תקנו חז"ל ברכה לצידוק הדין ואמונה בתחיית המתים.

לכן בכניסה לבית הקברות יברך את הברכה כדי שהברכה תנחה את מחשבותיו ורגשותיו בבית הקברות, ואם לא ברך אז יברך כל זמן שעדיין רואה את הקברים אפילו מרחוק.

ברכת אשר יצר אתכם בדין:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, אשר יצר אתכם בדין

נוסח אשכנז:
 וְזָן וְכִלְכַּל אֶתְכֶם בְּדִין,
 וְהִמִּית אֶתְכֶם בְּדִין,
 וַיֹּדַע מִסֵּפֶר בְּלָכֶם בְּדִין,
 וְהוּא עֲתִיד לְהַחְיֹתְכֶם וּלְקַיֵּם אֶתְכֶם בְּדִין,

נוסח ספרד:
 וְזָן אֶתְכֶם בְּדִין,
 וְכִלְכַּל אֶתְכֶם בְּדִין,
 וְהִחָה אֶתְכֶם בְּדִין,
 וְאָסַף אֶתְכֶם בְּדִין,
 וַיֹּדַע מִסֵּפֶר בְּלָכֶם,
 וְעֲתִיד לְהַחְיֹתְכֶם בְּדִין לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבֵּא,

נוסח עדות המזרח:
 וְזָן אֶתְכֶם בְּדִין,
 וְכִלְכַּל אֶתְכֶם בְּדִין,
 וְהִמִּית אֶתְכֶם בְּדִין,
 וַיֹּדַע מִסֵּפֶר בְּלָכֶם בְּדִין,
 וְעֲתִיד לְהַחְיֹתְכֶם וּלְהַחְזִיר וּלְהַחְיֹתְכֶם בְּדִין.

ברוך אתה יי, מחיה המתים.

ברכת הרואה קברי ישראל

כשבא סמוך לקבר יאמר:

אתה גבור לעולם, אדוני;
 מחיה מתים אתה,
 רב להושיע,
 מכלכל חיים בקסד.
 מחיה מתים ברחמים רבים.
 סומך נופלים
 ורופא חולים.
 ומתיר אסורים.
 ומקיים אמונתו לישני עפר.
 מי כמוך בעל גבורות,
 ומי דומה לך.
 מלך ממית
 ומחיה
 ומצמיח ישועה,
 ונאמן אתה להחיות מתים.

ויש המוסיפים ואומרים:

ועל כל זה,
 אנחנו תובים: להודות,
 וליחד את שמך הגדול,
 הגבור
 והנורא.

אין כערכך יי אלהינו
 ואין זולתך מלבנו לחיי
 אפס בלתי גואלנו
 ואין דומה לך מושיענו
 בעולם הזה,
 העולם הבא,
 לימות המשיח,
 לתחיית המתים

נר
 לדגלי
 דברך
 ואור
 לנתיבותי.

פרקי תהילים הנאמרים בבית הקברות

פרק לג

- [א] רָנְנוּ צְדִיקִים בַּיהוָה - לְיִשְׂרָאֵל נְאוּהָ תְהִלָּה.
 [ב] הוֹדוּ לַיהוָה בְּכִנּוּר,
 בְּנִבְלַעַשׂוֹר - זְמְרוּ לוֹ.
 [ג] שִׁירוּ לוֹ שִׁיר חֲדָשׁ,
 הִטִּיבוּ נֶגֶן בְּתְרוּעָה.
 [ד] כִּי יִשָּׁר דְּבַר יְהוָה,
 וְכָל מַעֲשָׂהוּ בְּאֱמוּנָה.
 [ה] אֲהַב צְדָקָה
 וּמִשְׁפָּט
 חֶסֶד יְהוָה מְלֵאָה הָאָרֶץ.
 [ו] בְּדַבַּר יְהוָה - שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ,
 וּבְרוּחַ פִּי - כָּל צְבָאִים.
 [ז] כִּי־נִסַּם בְּנֵד מֵי הַיָּם,
 נִתְּן בְּאֲצֻרוֹת תְּהוֹמוֹת.
 [ח] יִירָאוּ מִיְהוָה - כָּל הָאָרֶץ,
 מִמָּוְנוּ יְגוּרוּ - כָּל יוֹשְׁבֵי תֵבֵל.
 [ט] כִּי הוּא אָמַר - וַיְהִי,
 הוּא צִוָּה - וַיַּעֲמֵד.
 [י] יְהוָה - הַפִּיר עֲצַת גּוֹיִם,
 הִנְיָא מִחֲשָׁבוֹת עַמִּים.
 [יא] עֲצַת יְהוָה - לְעוֹלָם תַּעֲמֵד,
 מִחֲשָׁבוֹת לְבוֹ - לְדֹר וָדֹר.
 [יב] אֲשֶׁר־יִהְיֶה הַגּוֹי - אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהָיו,
 הָעַם - בַּחֲרָ לְנַחֲלָה לוֹ.
 [יג] מִשְׁמַיִם הִבִּיט יְהוָה - רָאָה אֶת כָּל בְּנֵי הָאָדָם.
 [יד] מִמְּכוֹן שִׁבְתּוֹ הַשְׁגִּיחַ - אֵל כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ.
 [טו] הַיַּצֵּר - יַחַד לָבָם,

- הַמְבִּין - אֵל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם.
 [טז] אֵין תְּמַלֵּךְ נוֹשָׁע בְּרַב חַיִּל,
 גְּבוּר לֹא יִנָּצַל בְּרַב כַּח.
 [יז] שָׁקַר הַסּוֹס לְתַשׁוּעָה,
 וּבְרַב חַיִּלוֹ לֹא יִמְלֹט.
 [יח] הַגָּה, עֵינַי יְהוָה - אֵל יִרְאִי
 לְמִי־חַלִּים לְחַסְדּוֹ.
 [יט] לְהַצִּיל מִמּוֹת נַפְשָׁם,
 וּלְחַיֹּתָם בְּרַעֲב.
 [כ] נַפְשֵׁנוּ - חֲכָתָה לִיהוָה,
 עֲזָרְנוּ וּמְגַנְנוּ הוּא.
 [כא] כִּי בּוֹ יִשְׂמַח לְבַנּוּ,
 כִּי בְשֵׁם קִדְשׁוֹ בְּטַחְנוּ.
 [כב] יְחִי חֲסִדְךָ יְהוָה עֲלֵינוּ,
 כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ.

פרק טז

- [א] מִכְּתָם לְדוֹד
 שְׁמַרְנִי אֵל - כִּי חִסִּיתִי בְךָ.
 [ב] אָמַרְתָּ לִיהוָה: אֲדַנִּי - אַתָּה,
 טוֹבָתִי בַּל עָלִידָה.
 [ג] לְקַדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַמָּה,
 וְאֲדִירִי כָּל חֶפְצֵי בָם.
 [ד] יָרְבוּ עֲצָבוֹתֶם אַחַר מְהָרוּ,
 בַּל אִסִּידָה נְסִיבֵיהֶם מַדָּם,
 וּבַל אֲשָׂא אֶת שְׂמוֹתֶם עַל שִׁפְתַי.
 [ה] יְהוָה - מְנַת חֶלְקִי,
 וּכּוֹסִי,

נר
 לדגלי
 דברך
 ואוד
 לנתיבותי.

אתה - תומיך גורלי.
 [ו] חבלים נפלו לי בנעמים,
 אף נחלת שפּרה עלי.
 [ז] אברה את יהוה אשר יעצני,
 אף לילות יסרוני כליותי.
 [ח] שויתי יהוה לנגדי תמיד,
 כי מימיני כל אמוט.

[ט] לבן שמח לבי,
 ויגל כבודי,
 אף בשרי ישפן לבטח.
 [י] כי לא תעזב נפשי לשאול,
 לא תתן חסידך לראות שחת.
 [יא] תודיעני ארח חיים,
 שבע שמחות את פניך,
 נעמות בימינה נצח.

פרק יז

[א] תפלה לדוד
 שמעה יהוה צדק,
 הקשיבה רנתי,
 האזינה תפלתי בלא שפתי מרמה.
 [ב] מלפניך - משפט יצא,
 עיניך - תחזינה מישרים.
 [ג] בחרת לבי,
 פקדת לילה,
 צרפתי כל תמצא,
 זמתי כל יעבר פי.
 [ד] לפעלות אדם בדבר שפתיך,
 אני שמרתי ארחות פרייז.

פרקי תהילים הנאמרים בבית הקברות

[ה] תַּמְדָּה אֲשֶׁרִי בְּמַעְגְלוֹתֶיהָ,
בֶּל נְמוּטוֹ פְּעָמַי.

[ו] אֲנִי קָרָאתִיךָ כִּי תַעֲנֵנִי,
יֵאל - הֵט אֲזַנְךָ לִי,
שְׁמַע אִמְרָתִי.

[ז] הַפְּלֵה חַסְדֶּיךָ,
מוֹשִׁיעַ חוֹסִים מִמַּתְקוֹמָמִים - בְּיַמִּינֶךָ.

[ח] שְׁמְרֵנִי כְּאִישׁוֹן בֵּת עֵינַי,
בְּצֵל כַּנְּפִיךָ תִּסְתִּירֵנִי.

[ט] מִפְּנֵי רָשָׁעִים זֶה שְׁדוּוֹנִי,
אִיבֵי בְּנֶפֶשׁ יִקִּיפוּ עָלַי.

[י] חֲלַבְמוֹ סָגְרוּ,

פִּימוֹ דְּבָרוֹ בְּגֵאוֹת.

[יא] אֲשֶׁרִינוּ עִתָּה סִבְבוּנוּ,

עֵינֵיהֶם - יִשְׁתּוּ לְנִטּוֹת בְּאַרְצֶךָ.

[יב] דְּמִינוּ - פְּאַרְיָה יִכְסּוּף לְטָרוּף,

וְכַכְפִּיר יֵשֵׁב בְּמִסְתָּרִים.

[יג] קוֹמָה יְהוּה - קִדְמָה פָּנָיו,

הַכְרִיעֵהוּ,

פְּלִטָה נַפְשִׁי מִרָשַׁע חֲרָבֶךָ.

[יד] מִמַּתִּים יָדֶךָ יְהוּה,

מִמַּתִּים מִחֶלֶד,

חֲלָקָם בַּחַיִּים,

וּצְפוּנָה - תַּמְלֵא בְטָנָם,

יִשְׁבְּעוּ בָּנִים,

וְהַנִּיחוּ יִתְרָם לְעוֹלָלֵיהֶם.

[טו] אֲנִי בְצַדֵּק אֶחְזֶה פָּנֶיךָ,

אֲשַׁבְּעָה בְּחֵקֶיךָ תְּמוּנָתֶךָ. (פ)

נר
לדגלי
דברך
ואוד
לנתיבותי

פרק עב

- [א] לְשִׁלְמָה
 אֱלֹהִים - מִשְׁפָּטֶיךָ לְמַלְאךְ תָּנוּ,
 וְצִדְקָתֶךָ לְבֹן מְלָאךְ.
 [ב] יָדִין עַמֶּךָ בְּצִדְקָה,
 וְעֲנִיֶיךָ בְּמִשְׁפָּט.
 [ג] יִשְׂאוּ הַרִים שְׁלוֹם לְעַם,
 וּגְבְעוֹת בְּצִדְקָה.
 [ד] יִשְׁפֹט עַנְיֵי עָם,
 יוֹשִׁיעַ לְבְנֵי אֲבִיוֹן,
 וַיִּדְכָּא עוֹשֵׂק.
 [ה] יִירָאוּךָ עַם שְׁמֶשׁ,
 וְלִפְנֵי יְרַח הַיָּרֵחַ הַדּוֹר הַדּוֹרִים.
 [ו] יִרְדּוּ כַמָּטֵר עַל גֹּז,
 כְּרִבִּיּוֹת וְרוֹזֵף אֶרֶץ.
 [ז] יִפְרַח בְּיָמָיו צְדִיק,
 וְרַב שְׁלוֹם עַד בְּלֵי יְרַח.
 [ח] וַיִּרְדּוּ מַיִם עַד יָם,
 וּמִנְהַר עַד אַפְסֵי אֶרֶץ.
 [ט] לְפָנָיו - יִכְרְעוּ צִיִּים,
 וְאֲבִיו עֶפְרַיִם יִלְחַכּוּ.
 [י] מַלְכֵי תַרְשִׁישׁ
 וְאַיִים - מִנְחָה יִשִּׁיבוּ.
 מַלְכֵי שֹׁבָא
 וּסְבָא - אֲשֶׁפֶר יִקְרִיבוּ.
 [יא] וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ - כָּל מְלָכִים,
 כָּל גּוֹיִם - עֲבָדוּהוּ.
 [יב] כִּי יֵצֵא אֲבִיוֹן מִשּׁוּעַ,
 וְעַנִּי וְאִין עֲזָר לוֹ.
 [יג] יָחֹס עַל דָּל,

פרקי תהילים הנאמרים בבית הקברות

- וְאֶבְיוֹן,
וְנַפְשׁוֹת אֶבְיוֹנִים יוֹשִׁיעַ.
[יד] מִתּוֹךְ וּמִחֶמֶס יִגְאֹל נַפְשָׁם,
וַיִּקַּר דָּמָם בְּעֵינָיו.
[טו] וַיְחִי וַיִּתֵּן לוֹ מִזֶּהֶב שָׁבָא,
וַיִּתְפַּלֵּל בְּעֵדוֹ תָּמִיד,
כָּל הַיּוֹם יִבְרַכְנָהוּ.
[טז] יְהִי פֶסֶת בַּר בְּאֶרֶץ בְּרֵאשׁ הָרִים,
יִרְעַשׂ כְּלַבָּנוֹן פְּרִיּוֹ,
וַיִּצְיֵצוּ מֵעִיר כְּעֶשֶׂב הָאֶרֶץ.
[יז] יְהִי שְׁמוֹ לְעוֹלָם,
לְפָנֵי שָׁמֶשׁ יִגּוֹן שְׁמוֹ,
וַיִּתְבָּרְכוּ בּוֹ - כָּל גּוֹיִם - יִאֲשְׁרֻהוּ.
[יח] כְּרוּךְ - יִהְיֶה אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל,
עֹשֶׂה נִפְלְאוֹת לְבָדוֹ.
[יט] וּכְרוּךְ - שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם,
וַיִּמְלֵא כְבוֹדוֹ אֶת כָּל הָאֶרֶץ
אָמֵן וְאָמֵן.
[כ] כָּלוּ תְּפִלוֹת דָּוִד בֶּן יִשָּׁי.

פרק צא

- [א] יֵשֶׁב בְּסֶטֶר עֲלִיוֹן,
בְּצֵל שָׁדַי יִתְלוֹנֵן.
[ב] אִמֵּר לַיהוָה - מִחֶסֶד,
וּמִצְדִּיקָתִי,
אֱלֹהֵי - אֶבְטַח בּוֹ.
[ג] כִּי הוּא יִצְיֵלְךָ מִפֶּחַ יְקוּשׁ,
מִדְּבַר הַזּוֹת.
[ד] בְּאֶבְרָתוֹ - יִסֹּף לְךָ,

”נר”
לדגלי
דברך
ואוד
לנתיבותי.”

וְתַחַת כְּנָפָיו תִּחְסֶה,
צִנָּה,

וְסִחֲרָה - אָמֵנוּ.

[ה] לֹא תִירָא: מִפֶּחַד לַיְלָה,

מִחַץ יְעוֹף יוֹמָם.

[ו] מְדַבֵּר בְּאֶפֶל יְהוָה,

מִקְטָב יִשׁוּד צְהָרִים.

[ז] יִפֹּל מִצִּדָּה אֶלָּה,

וְרִבְבָה מִימִינָה אֶלָּה לֹא יִגָּשׁ.

[ח] רַק בְּעֵינֶיהָ תִבְיט,

וְשִׁלְמַת רְשָׁעִים תִּרְאֶה.

[ט] כִּי, אַתָּה יְהוָה - מַחְסִי,

עֲלִיזוֹן שְׂמֹת מְעוֹנָה.

[י] לֹא תֵאָנֶה אֶלָּה רָעָה,

וְנִגַּע לֹא יִקְרַב בְּאַהֲלָהָ.

[יא] כִּי מִלֵּאכָיו יִצְוֶה לָהּ? לְשֹׁמְרָהּ בְּכָל דְּרָכֶיהָ.

[יב] עַל כַּפַּיִם יִשְׁאוּנָהּ, פֶּן תִּגַּף בְּאֶבֶן רִגְלָהּ.

[יג] עַל שַׁחַל,

וּפְתָנוּ - תִּדְרֹךְ,

תִּרְמֹס כַּפִּיר,

וְתִנְיוּ.

[יד] כִּי בִי חָשַׁק - וְאַפְלָטָהּוּ,

אֲשַׁגְבְּהוּ - כִּי יַדַּע שָׁמַי.

[טו] יִקְרָאנִי - וְאַעֲנֶהוּ,

עֲמוּ אֲנֹכִי בְצָרָה - אֲחַלְצָהוּ,

וְאַכְבְּדָהוּ.

[טז] אֲרֹךְ יָמִים אֲשַׁבִּיעָהוּ,

וְאַרְאֶהוּ בִישׁוּעָתִי.

פרק קד

[א] בְּרָכִי נַפְשִׁי - אֶת יְהוָה,
יְהוָה אֱלֹהֵי - גְדֹלַת מְאֹד, הוֹד,

וְהַדָּר - לְבָשֶׁת.

[ב] עֲטָה אֹזַר כְּשִׁלְמָה,

נֹטָה שָׁמַיִם פִּירִיעָה.

[ג] הַמְקַרָּה בַּמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו,

הַשָּׁם עָבִים רְכוּבוֹ - הַמְהַלֵּךְ עַל פְּנֵי רוּחַ.

[ד] עֲשֵׂה מְלֶאכֶיךָ רוּחוֹת - מְשַׁרְתָּיו אִישׁ לְהַט.

[ה] יָסַד אֲרֶץ עַל מְכוּנֶיהָ - בַּל תִּמְוֹט עוֹלָם וְעַד.

[ו] תַּהוֹם פְּלִבוֹשׁ כְּפִיתוֹ - עַל הָרִים יַעֲמְדוּ מַיִם.

[ז] מִן גְּעַרְתָּהּ - יְנוֹסוּ,

מִן קוֹל רַעְמָהּ - יַחְפְּזוּ.

[ח] יַעֲלוּ הָרִים,

יִרְדּוּ בְקָעוֹת - אֶל מְקוֹם זֶה יִסְדֹּת לָהֶם.

[ט] גְּבוּל שָׁמַיִת בַּל יַעֲבֹרוּ - בַּל יִשׁוּבוּן לְכַסּוֹת הָאָרֶץ.

[י] הַמְשַׁלַּח מַעֲיָנִים בְּגִחְלִים, בֵּין הָרִים יִהְלֹכוּ.

[יא] יִשְׁקוּ כָּל חֵיתוֹ שָׂדֵי - יִשְׁפְּרוּ פְּרָאִים צִמָּאִים.

[יב] עֲלִיָּהֶם עוֹף הַשָּׁמַיִם יִשְׁפּוּן,

מִבֵּין עֲפָאִים יִתְנוּ קוֹל.

[יג] מִשְׁקָה הָרִים מֵעֲלִיּוֹתָיו - מִפְּרִי מַעֲשֵׂיָהּ תִּשְׁבַּע הָאָרֶץ.

[יד] מִצְמִיחַ חֲצִיר לְבַהֲמָה,

וְעֵשֶׂב לְעַבְדַּת הָאָדָם,

לְהוֹצִיא לָחֶם מִן הָאָרֶץ.

[טו] וַיִּזַּן - יִשְׂמַח לִבֵּב אֲנוּשׁ,

לְהַצְהִיל פָּנִים - מִשְׁמֹן,

וְלָחֶם - לִבֵּב אֲנוּשׁ יִסְעַד.

[טז] יִשְׁבְּעוּ עֲצֵי יְהוָה - אֲרֻזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נִטְעוּ.

”גֵּר
לְדָגְלִי
דְּבָרְךָ
וְאוֹד
לְנִתְיָבְתִּי.”

[יז] אֲשֶׁר שָׁם צַפְרִים יִקְנְנוּ - חִסְדָּה בְרוּשִׁים בֵּיתָה.
 [יח] הָרִים הַגְּבוּהִים - לְיַעֲלִים,
 סִלְעִים - מַחְסֵה לְשַׁפְּנִים.

[יט] עֲשֵׂה יָרַח - לְמוֹעֲדִים,
 שָׁמֶשׁ - יָדַע מְבוֹאוֹ.
 [כ] תַּשֵּׁת חֲשֵׁךְ וַיְהִי לַיְלָה - בּוֹ תִרְמַשׁ כָּל חַיְתוֹ יָעַר.
 [כא] הַכַּפְרִים שְׁאֵגִים לְטָרֶף - וּלְבַקֵּשׁ מֵאֵל אֲכָלָם.
 [כב] תִּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ יֵאֲסֹפוּן - וְאֵל מְעוֹנָתָם יִרְבְּצוּן.
 [כג] יֵצֵא אָדָם לְפַעֲלוֹ,
 וְלַעֲבֹדָתוֹ - עַדֵי עָרֵב.

[כד] מָה רַבּוּ מַעֲשֵׂיךָ יְהוָה,
 כָּל־שֵׁם בְּחֻכְמָה עֲשִׂיתָ,
 מְלֵאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ.

[כה] זֶה הַיָּם - גָּדוֹל וְרַחֵב יַדָּיִם,
 שָׁם - רָמַשׁ וְאִין מִסְפָּר,
 חַיּוֹת קַטְנוֹת עִם גְּדֵלוֹת.
 [כו] שָׁם - אָנִיּוֹת יִהְלְכוּן,
 לְוִיתָן זֶה יִצְרָתָ לְשַׁחֵק בּוֹ.

[כז] כָּל־שֵׁם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל - לָתֵת אֲכָלָם בְּעֵתוֹ.
 [כח] תִּתֵּן לָהֶם יִלְקֻטוּן - תִּפְתַּח יָדְךָ יִשְׁבְּעוּן טוֹב.
 [כט] תִּסְתִּיר פְּנֵיךָ - יִבְחֵלוּן,
 תִּסַּף רוּחָם - יִגְעוּן,
 וְאֵל עַפְרָם יִשׁוּבוּן.
 [ל] תִּשְׁלַח רוּחְךָ - יִבְרָאוּן,
 וּתְחַדֵּשׁ פְּנֵי אֲדָמָה.

[לא] יהי כבוד יהוה - לעולם - ישמח יהוה במעשיו.
 [לב] המביט לארץ ותראה,
 יגע בהרים - ויעשנו.
 [לג] אשירה ליהוה - בחיי,
 אומרה לאלהי - בעודי.
 [לד] יערב עליו - שיחי,
 אנכי - אשמח ביהוה.
 [לה] תמו חטאים - מן הארץ,
 ורשעים - עוד אינם.

ברכי נפשי - את יהוה.

הללויה.

פרק קל

[א] שיר המעלות
 ממעמקים - קראתי יהוה.
 [ב] אדני - שמעה בקולי,
 תהינה אזניך קשובות לקול תחנוני.
 [ג] אם עונות תשמר יה אדני - מי יעמד?
 [ד] פי עמך הסליחה - למען תנרא.
 [ה] קויתי יהוה,
 קוטה נפשי,
 ולדבר הוחלתי.
 [ו] נפשי לאדני משמרים לבקר, שמרים לבקר.
 [ז] יחל ישראל אל יהוה!
 פי עם יהוה תחסד,
 והרבה עמו פדות.
 [ח] והוא יפדה את ישראל - מכל עונותיו.

נר
 לדגלי
 דברך
 ואוד
 לנתיבותי.

שלי מרים

- [קסא] שָׁרִים - רְדֹפוּנֵי הַנֶּחֱם
וּמִדְבָרָהּ - פָּחַד לְבִי.
[קסב] שֵׁשׁ אֲנָכִי עַל אִמְרֹתֶיהָ - כְּמוֹצֵא שְׁלָל רַב.
[קסג] שִׁקָּר - שִׁנְאֹתַי וְאֶתְעַבָּה
תּוֹרָתָהּ - אֶהְבֵּתִי.
[קסד] שָׁבַע בַּיּוֹם הַלְלֵתִיהָ - עַל מִשְׁפָּטֵי צִדְקָהּ.
[קסה] שְׁלוֹם רַב לְאַהֲבֵי תּוֹרָתָהּ וְאִין לְמוֹ מִכְשׁוֹל.
[קסו] שִׁבְרֹתַי לִישׁוּעָתָהּ יְהוָה וּמִצֹּתֶיהָ עֲשִׂיתִי.
[קסז] שְׁמֶרֶה נַפְשִׁי עֲדֹתֶיהָ וְאַהֲבֵם מְאֹד.
[קסה] שְׁמֵרֹתַי כְּקוֹדֶשֶׁת יְהוָה וְעֲדֹתֶיהָ כִּי כָּל דְרָכֶי נִגְדָה.

שלי מרים

- [פט] לְעוֹלָם, יְהוָה דִּבְרָהּ נִצָּב בַּשָּׁמַיִם.
[צ] לְדֹר וָדֹר אֲמוֹנָתָהּ - כּוֹנֵנַת אֶרֶץ וַתַּעֲמֹד.
[צא] לְמִשְׁפָּטֶיהָ עֲמָדוֹ הַיּוֹם - כִּי הַכֹּל עֲבָדֶיהָ.
[צב] לוֹלֵי תּוֹרָתָהּ שִׁעֲשַׁעֵי אִז אֲבָדְתִי בְעַנְיִי.
[צג] לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח כְּקוֹדֶשֶׁת כִּי בָם חִיֵּיתִנִּי.
[צד] לֵךְ אֲנִי הוֹשִׁיעֵנִי כִּי כְּקוֹדֶשֶׁת דְרָשְׁתִּי.
[צה] לִי קוֹו רְשָׁעִים לְאַפְדְּנֵי עֲדֹתֶיהָ אֶתְבּוֹנֵן.
[צו] לְכָל תִּכְלָה רְאִיתִי קוֹץ רִחְבָּה מִצֹּתֶיהָ מְאֹד.

שלי מרים

- [עג] יָדִיהָ עֲשׂוּנִי, וַיְכַוְנֵנִי - וְאַלְמֹדָה מִצֹּתֶיהָ.
[עד] יִרְאֶיהָ יִרְאוּנִי, וַיִּשְׁמַחוּ - כִּי לְדְבָרָהּ יִחַלְתִּי.

- [עה] יִדְעֵתִי יְהוָה כִּי צָדֵק מִשְׁפָּטֶיךָ וְאִמּוּנָה עֲנִיתַנִּי.
 [עו] יְהִי נָא חֲסֵדְךָ לְנַחֲמֵנִי - כְּאִמְרַתְךָ לְעַבְדְּךָ.
 [עז] יְבֹאוּנִי רַחֲמֶיךָ וְאֶחְיֶה - כִּי תוֹרַתְךָ שִׁעֲשָׂעִי.
 [עה] יִבְשׂוּ זַדִּים כִּי שָׁקַר עֲוֹתוֹנִי - אֲנִי אֲשִׁיחַ בְּפִקּוּדֶיךָ.
 [עט] יָשׁוּבוּ לִי - יְרֵאִיךָ,
 וַיִּדְעֵי עֲדוֹתֶיךָ.
 [פ] יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶיךָ, לְמַעַן לֹא אֲבוֹשׁ.

שלי מרים

- [צו] מָה אֶהְבֵּתִי תוֹרַתְךָ - כָּל הַיּוֹם הִיא שִׁיחֵתִי.
 [צח] מֵאִיבֵי תַחֲכַמְנִי מִצּוֹתֶיךָ - כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי.
 [צט] מִכָּל מַלְמְדֵי הַשְּׂפָלְתִי - כִּי עֲדוֹתֶיךָ שִׁיחָה לִי.
 [ק] מִזְקֵנִים אֶתְבּוֹנֶן - כִּי פִקּוּדֶיךָ נִצְרַתִּי.
 [קא] מִכָּל אֶרֶח רָע כְּלֹאתִי רַגְלִי - לְמַעַן אֲשָׁמֵר דְּבָרְךָ.
 [קב] מִמִּשְׁפָּטֶיךָ לֹא סָרַתִּי - כִּי אַתָּה הוֹרַתַּנִּי.
 [קג] מַה נִּמְלְצוּ לְחַפֵּי אִמְרַתְךָ, מִדְּבַשׁ לֶפִי.
 [קד] מִפִּקּוּדֶיךָ אֶתְבּוֹנֶן - עַל בֶּן שָׁנָאתִי כָּל אֶרֶח שָׁקַר

שלי מרים

- [קנ] רֵאֵה עֲנִי וְחַלְצֵנִי - כִּי תוֹרַתְךָ לֹא שָׁכַחֵתִי.
 [קנד] רִיבָה רִיבִי וּגְאֹלֵנִי לְאִמְרַתְךָ חַיִּנִי.
 [קנה] רְחוֹק מִרְשָׁעִים יִשׁוּעָה - כִּי חֻקֶיךָ לֹא דָרְשׁוּ.
 [קנו] רַחֲמֶיךָ רַבִּים יְהוָה כְּמִשְׁפָּטֶיךָ חַיִּנִי.
 [קנז] רַבִּים רִדְפֵי וְצָרִי מֵעֲדוֹתֶיךָ לֹא נָטִיתִי.

נר
 לדגלי
 דברך
 ואוד
 לנתיבותי

[קנה] רֵאִיתִי בְגָדִים וְאֶת־קוֹטָטָה אֲשֶׁר אִמְרַתְּהָ לֹא שָׁמְרוּ.
 [קנט] רֵאֵה כִּי פִקּוּדֵיֶיךָ אֶהְבַּתִּי, יְהוָה כְּחֶסֶדְךָ חֲנִנִי.
 [קס] רֵאשׁ דְּבָרְךָ אֲמַת וּלְעוֹלָם כָּל מִשְׁפָּט צְדָקָה.

שלי מרים

[עג] יְרִידָה עֲשׂוּנִי, וַיְכַוְנֶנּוּנִי - הִבִּינִנִי, וְאֶלְמְדָה מִצֹּתֵיֶיךָ.
 [עד] יִרְאֵיֶיךָ יִרְאוּנִי, וַיִּשְׁמְחוּ - כִּי לְדְבָרְךָ יִחַלְתִּי.
 [עה] יִדְעֵתִי יְהוָה כִּי צְדָק מִשְׁפָּטֵיֶיךָ וְאִמוּנָה עֲנִיתָנִי.
 [עו] יְהִי נָא חֶסֶדְךָ לְנַחֲמֵנִי - כְּאִמְרַתְּךָ לְעַבְדְּךָ.
 [עז] בְּאוּנֵי רַחֲמֶיךָ וְאֶחְיֶה - כִּי תוֹרַתְךָ שִׁעֲשָׂעִי.
 [עה] יִבְשׂוּ זְדִים כִּי שָׁקַר עֲוֹתוֹנִי - אֲנִי אֲשִׁיחַ בְּפִקּוּדֵיֶיךָ.
 [עט] יִשׁוּבוּ לִי - יִרְאֵיֶיךָ,
 וַיִּדְעֵי עַדְתֵיֶיךָ.
 [פ] יְהִי לְבִי תָמִים בְּחַקֵיֶיךָ, לְמַעַן לֹא אִבּוֹשׁ.

שלי מרים

[צז] מַה אֶהְבַּתִּי תוֹרַתְךָ - כָּל הַיּוֹם הִיא שִׁיחַתִּי.
 [צח] מֵאֲבִי תַחֲכַמְנֵי מִצֹּתְךָ - כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי.
 [צט] מִכָּל מַלְמְדֵי הַשְּׂפִלְתִּי - כִּי עֲדוּתֶיךָ שִׁיחָה לִי.
 [ק] מִזְקָנִים אֶתְבוֹנֶן - כִּי פִקּוּדֵיֶיךָ נִצְרַתִּי.
 [קא] מִכָּל אֶרֶח רָע כְּלֹאתִי רַגְלִי - לְמַעַן אֲשַׁמֵּר דְּבָרְךָ.
 [קב] מִמִּשְׁפָּטֵיֶיךָ לֹא סָרְתִי - כִּי אַתָּה הוֹרַתָּנִי.
 [קג] מַה נִּמְלְצוּ לְחַכֵּי אִמְרַתְּךָ, מִדְּבַשׁ לְפִי.
 [קד] מִפִּקּוּדֵיֶיךָ אֶתְבוֹנֶן - עַל כֵּן שָׁנֵאתִי כָּל אֶרֶח שָׁקַר

נשמה

[קה] גַּר לְרַגְלֵי -

דְּבָרָה -

וְאוֹר לְנִתְיָבְתִי.

[קו] נִשְׁבַּעְתִּי,

וְאַקְיָמָה - לְשֹׁמֵר מִשְׁפָּטֵי צְדָקָה.

[קז] נִעַנֵּיתִי עַד מְאֹד יְהוָה חִינֵי כְדָבָרָה.

[קח] נִדְבֹוֹת פִּי רִצָּה נָא יְהוָה וּמִשְׁפָּטֶיהָ לְמִדְנִי.

[קט] נִפְשִׁי בְכַפִּי תָמִיד וְתוֹרָתָהּ לֹא שָׁכַחְתִּי.

[קי] נִתְנַנּוּ רִשְׁעִים פֶּחַ לִי וּמִפְקוּדֶיהָ לֹא תָעִיתִי.

[קיב] נִחַלְתִּי עֲדוּתֶיהָ לְעוֹלָם פִּי שִׁשׁוֹן לְבִי הִמָּה.

[קיג] נָטִיתִי לְבִי לַעֲשׂוֹת חֲקִיהָ לְעוֹלָם עַקְבִּי.

נשמה

[קסא] שָׁרִים - רְדֹפוּנֵי חַנּוּם

וּמִדְבָרָה - פָּחַד לְבִי.

[קסב] שָׁשׂ אָנֹכִי עַל אִמְרָתָהּ - כְּמוֹצֵא שָׁלֵל רָב.

[קסג] שָׁקֵר - שִׁנְאָתִי וְאַתְעֵבָה

תוֹרָתָהּ - אֶהְבֵּתִי.

[קסד] שָׁבַע בַּיּוֹם הַלְלִיתִיהָ - עַל מִשְׁפָּטֵי צְדָקָה.

[קסה] שָׁלוֹם רָב לְאַהֲבֵי תוֹרָתָהּ וְאִין לְמוֹ מְכֻשׁוֹל.

[קסו] שִׁבְרַתִּי לִישׁוּעָתָהּ יְהוָה וּמִצּוֹתֶיהָ עָשִׂיתִי.

[קסז] שָׁמְרָה נִפְשִׁי עֲדוּתֶיהָ וְאַהֲבָם מְאֹד.

[קסח] שָׁמְרַתִּי כְּפוּדֶיהָ וְעֲדוּתֶיהָ כִּי כָל דְרָכֵי נִגְדָה.

גַּר לְרַגְלֵי
דְּבָרָה
וְאוֹר
לְנִתְיָבְתִי.

נשמה

- [צז] מָה אֶהְבֵּתִי תוֹרַתְךָ - כָּל הַיּוֹם הִיא שִׁיחָתִי.
 [צה] מֵאֵיבֵי תַחֲכַמְנִי מִצֹּתְךָ - כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי.
 [צט] מִכָּל מַלְמְדֵי הַשֶּׁבֶלְתִּי - כִּי עֲדוּתֶיךָ שִׁיחָה לִי.
 [ק] מִזְמָנִים אֶתְבוֹנֶן - כִּי פִקּוּדֶיךָ נִצְרָתִי.
 [קא] מִכָּל אֶרֶח רָע כְּלֹאתִי רַגְלִי - לְמַעַן אֲשַׁמֵּר דְּבָרְךָ.
 [קב] מִמִּשְׁפָּטֶיךָ לֹא סָרְתִי - כִּי אַתָּה הוֹרַתְנִי.
 [קג] מַה נִּמְלָצוּ לְחַכֵּי אִמְרֹתֶיךָ, מִדְּבַשׁ לְפִי.
 [קד] מִפִּקּוּדֶיךָ אֶתְבוֹנֶן - עַל כֵּן שָׁנֵאתִי כָּל אֶרֶח נְשָׁקָר

נשמה

- [לג] הוֹרַנִי יְהוָה דְּרֹךְ חֲסִידֶיךָ וְאַצְרַנָּה עִקְבִי.
 [לד] תְּבַיְנֵנִי וְאַצְרָה תוֹרַתְךָ וְאַשְׁמְרָנָה בְּכָל לֵב.
 [לה] תְּדַרְיֵכְנִי בְּנִתִיב מִצֹּתֶיךָ כִּי בּוֹ חִפְצָתִי.
 [לו] הֵט לְבִי אֶל עֲדוּתֶיךָ
 וְאַל אֶל בְּצַע.
 [לז] הִעֲבֵר עֵינֵי מְרֹאוֹת שְׁוֹא בְּדַרְכֶּךָ חַיְנִי.
 [לח] חֲקֹם לְעַבְדֶּךָ אִמְרֹתֶיךָ אֲשֶׁר לִירְאָתְךָ.
 [לט] הִעֲבֵר חֲרַפְתִּי אֲשֶׁר יִגְרָתִי, כִּי מִשְׁפָּטֶיךָ טוֹבִים.
 [מ] הִנֵּה תֹאבְתִי לְפִקּוּדֶיךָ בְּצַדִּיקְתֶּךָ חַיְנִי. (פ)

תפילה לעילוי הנשמה

אָנָא יי מְלֵא רַחֲמִים אֲשֶׁר בְּיַדְךָ נִפְּשׁ כָּל חַי וְרוּחַ כָּל בֶּשֶׂר אִישׁ,
 יְהִי נָא לְרִצּוֹן לְפָנֶיךָ תּוֹרַתְנוּ וּתְפִלָּתֵנוּ
 בְּעָבוּר נְשַׁמַּת שְׁלֵי מְרִים בַּת פְּרִידָה פְּרוּמָה (פְּלוּנִי בֶן פְּלוּנִית)
 וְגַמּוּל נָא עִמָּה (עֲמוּ) בְּחֶסֶדְךָ הַגָּדוֹל,
 לְפָתוּחַ לָהּ (לוֹ) שְׁעָרֵי רַחֲמִים וְחֶסֶד,
 וְשַׁעְרֵי גֶן עֵדֶן,
 וְתִקְבַּל אוֹתָהּ (אוֹתוֹ) בְּאַהֲבָה וּבְחַפְזָה,
 וְשִׁלַּח לָהּ (לוֹ) מְלֶאכֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים וְהַטְּהוּרִים,
 לְהוֹלִיכָהּ וְלְהוֹשִׁיבָהּ (לְהוֹלִיכוֹ וְלְהוֹשִׁיבוֹ) תַּחַת עֵץ הַחַיִּים,
 אֲצֵל נְשַׁמַּת הַצַּדִּיקִים וְהַצַּדִּיקְנִיּוֹת, חֲסִידִים וְחֲסִידוֹת,
 לְהַנּוֹת מִזֵּיו שְׂכִינָתָה,
 לְהַשְׁפִּיעַה מִטּוֹבְךָ הַצָּפוֹן לְצַדִּיקִים.
 וְהַגּוֹף יִנּוּחַ בְּקֶבֶר בְּמַנּוּחָה נְכוֹנָה בְּחֻדוֹהּ וּבְשִׁמְחָה וְשִׁלּוּם,
 כְּדַכְתִּיב: "יָבוֹא שְׁלוֹם יְנוּחַ וְעַל מְשִׁבּוֹתֵם הוֹלֵךְ נְכוּחוֹ" (ישעיהו נו, ב).
 וְכַתִּיב: "יַעֲלוּ חֲסִידִים בְּכַבוֹד יִרְנְנוּ עַל מְשִׁבּוֹתֵם" (תהלים קמט, ה).
 וְכַתִּיב: "אִם תִּשָּׁבֵב לֹא תִפְחַד וְשִׁכְבֶּתָּ וְעָרְבָה שְׁנֵיתָךְ" (משלי ג, כד).
 וְתִשְׁמֹר אוֹתָהּ (אוֹתוֹ) מִחֲבוּט הַקֶּבֶר וּמִרְמָה וְתוֹלְעָה,
 וְתִסְלַח וְתִמְחוּל לָהּ (לוֹ) עַל כָּל פְּשָׁעֶיהָ (פְּשָׁעָיו),
 "כִּי אָדָם אֵין צַדִּיק בְּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יִחַטָּא" (קהלת ז, כ).
 וְזָכוּר לָהּ זְכוּיוֹתֶיהָ וְצַדִּיקוֹתֶיהָ אֲשֶׁר עָשְׂתָה (לוֹ) זְכוּיוֹתָיו וְצַדִּיקוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה,
 וְתִשְׁפִיעַ לָהּ (לוֹ) מִנְּשַׁמַּתָּה (מִנְּשַׁמַּתוֹ) לְדִשָּׁן עֲצָמוֹתֶיהָ (עֲצָמוֹתָיו)
 בְּקֶבֶר מְרֵב טוֹב הַצָּפוֹן לְצַדִּיקִים,
 דְּכַתִּיב: "מָה רַב טוֹבְךָ אֲשֶׁר צִפְנָתָ לִידְאִיךָ" (תהלים לא, ב).
 וְכַתִּיב: "שׁוֹמֵר כָּל עֲצָמוֹתָיו אַחַת מֵהֵנָּה לֹא נִשְׁפָּרָה" (תהלים לד, כא).
 "וַיִּשְׁפּוֹן בְּטַח בְּדָד וְשִׁאֲגוּ מִפֶּחַד רָעָה" (משלי א, לג).
 וְאֵל תִּרְאֶה (יְרָאֶה) פָּנֵי גֵיהֶנֶם,
 וְנִשְׁמָתָהּ (וְנִשְׁמָתוֹ) תִּהְיֶה צְרוּרָה בְּצְרוּר הַחַיִּים,
 וְלִהְיוֹתָהּ (וְלִהְיוֹתוֹ) בְּתַחֲמֵת הַמַּתִּים
 עִם כָּל מַתֵּי עַמָּהּ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים אָמֵן

נר
 לדגלי
 דברך
 ואור
 לנתיבותי.

קדיש יתום

נוסח אשכנז וספרד

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵיהּ רַבָּא.

בְּעֶלְמָא דִּי בְרָא, כְּרַעוּתָהּ. וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ,
ספרד - וְיַצְמַח פְּרֻקְנָהּ, וְיִקְרַב מְשִׁיחָהּ.

בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל-בֵּית יִשְׂרָאֵל,
בְּעַגְלָא וּבְזֵמַן קָרִיב, וְאָמְרוּ:
אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבָרַךְ, לְעָלְמִי לְעָלְמֵי עָלְמֵינָא,

יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא,
וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל, שְׁמֵיהּ דְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא.

לְעֵלְא מִן כָּל בְּרַכְתָּא [בעשי"ת: לְעֵלְא לְעֵלְא מְכָל],
וְשִׁירְתָּא, תִּשְׁבַּחְתָּא וְנִחְמְתָא דְאֲמִירָן בְּעֵלְמָא, וְאָמְרוּ אָמֵן.

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא,
וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן.

עוֹשֵׂה שְׁלוֹם [בעשי"ת: הַשְּׁלוֹם] בְּמְרוֹמָיו,
הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ,
וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן.

נוסח עדות המזרח

יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא.
בְּעֵלְמָא דִּי בְרָא כְרֵעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ
וַיַּצְמַח פְּרָקְנָהּ וַיִּקְרַב מְשִׁיחָהּ.

בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיִוְמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל,
בְּעֵגְלָא וּבְזֵמַן קָרִיב וְאָמְרוּ:
אָמֵן יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמֵי עֵלְמֵיָא,

יְתַבְרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא,
וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא.

לְעֵלְמָא מִן כָּל בְּרִכְתָּא שִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחְמָתָא
דְאָמְרִין בְּעֵלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן.

יְהֵא שְׁלָמָה רַבָּא מִן שְׁמֵיָא,
חַיִּים וְשׁוֹבְעַ וַיְשׁוּעָה וְנַחְמָה וְשִׁיזְבָּה וְרַפּוּאָה וְגִאָּלָה
וְסְלִיחָה וְכַפְרָה, וְרִינוּחַ וְהַצְלָה,
לְנוּ וּלְכָל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן.

עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו,
הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ,
וְעַל כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן.

נר
לדגלי
דברך
ואוד
לנתיבותי.

אשכנז – אל מלא רחמים

לנקבה:

אל מלא רחמים, שוכן במרומים,
המצא מנוחה נכונה, תחת כנפי השכינה,
במעלות קדושים וטהורים, כזוהר הרקיע מזהירים,
את נשמת שלי מרים בת החבר משה מנפרד שהלכה לעולמה,
בעבור שנדבו צדקה בעד הזפרת נשמתה,
בגן עדן תהא מנוחתה,
לכן בעל הרחמים יסתירה בסתר כנפיו לעולמים,
ויצור בצרור החיים את נשמתה.
יי הוא נחלתה,
ותנוח בשלום על משכבה, ונאמר אמן.

לזכר:

אל מלא רחמים, שוכן במרומים,
המצא מנוחה נכונה, תחת כנפי השכינה,
במעלות קדושים וטהורים, כזוהר הרקיע מזהירים,
את נשמת פלוני בן פלוני שהלך לעולמו,
בעבור שנדבו צדקה בעד הזפרת נשמתו,
בגן עדן תהא מנוחתו,
לכן בעל הרחמים יסתירה בסתר כנפיו לעולמים,
ויצור בצרור החיים את נשמתו.
יי הוא נחלתו,
ותנוח בשלום על משכבו, ונאמר אמן.

עדות המזרח - "השכבה"

השכבה לאיש

לאדם גדול מתחיל כאן:

"וְהַחֲכָמָה מֵאִין תִּמְצָא, וְאִי זֶה מְקוֹם בֵּינָה" (איוב כח, יב).
 "אֲשֶׁרִי אָדָם מֵצָא חֲכָמָה, וְאָדָם יִפִּיק תְּבוּנָה" (משלי ג, יג).
 "מָה רַב טוֹבָךָ אֲשֶׁר צִפְנַתְּ לִירְאִיךָ, פְּעֵלֶת לַחֲסִים בָּךְ, נִגַּד בְּנֵי אָדָם" (תהלים לא, כ).
 "מָה יִקָּר חֲסִדְךָ אֱלֹהִים, וּבְנֵי אָדָם, בְּצֵל כְּנָפֶיךָ יַחְסִיִּין" (תהלים לו, ח).
 "וְרִוֵּן מִדְּשׁוֹן בֵּיתְךָ, וְנַחַל עֲדְנִיָּה תִשְׁקֶם" (תהלים לו, ט).
 "טוֹב שֵׁם מִשְׁמֵן טוֹב וַיּוֹם הַמּוֹת מִיּוֹם הַוּלְדוֹ" (קהלת ז, א).
 "סוֹף דְּבַר הַכֹּל נִשְׁמָע, אֶת הָאֱלֹהִים יִרְא וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׂמוֹר כִּי זֶה כָּל הָאָדָם" (קהלת יב, יג).
 "יַעֲלֹזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד, וַיִּנָּנוּ עַל מִשְׁכַּבֹּתָם" (תהלים קמט, ה).

מכאן לשאר:

מְנוּחָה נְכוֹנָה בִּישִׁיבָה עֲלִיוֹנָה,
 בְּמַעֲלַת קְדוּשִׁים וְטַהוּרִים. כְּזוֹהַר הַרְקִיעַ מְאִירִים וּמְזַהְרִים.
 וְחֲלוּץֵי עֲצָמִים, וְכַפְרַת אֲשָׁמִים, וְהִרְחַקַת פֶּשַׁע, וְהַקְרַבַת יִשְׁע,
 וְחֻמְלָה וְחַנּוּנָה, מְלַפְנֵי שׂוֹכֵן מְעוֹנָה.
 וְחֻלְקָא טָבָא, לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא,
 שֶׁשׁ תִּהְיֶה מְנַת וּמְחִיצַת וַיִּשְׁיבַת נְפֶשׁ (פלוני בן פלוני) הַשֵּׁם הַטּוֹב.
 רוּחַ יְיָ תִּנְיַחֵנוּ כְּגֵן עֵדֶן.
 דְּאִתְפֹּטֵר מִן עֲלָמָא הַדִּין. בְּרַעוּת אֱלֹהָא מְרָא שְׁמֵיָא וְאַרְעָא.
 מְלָךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים בְּרַחֲמֵי יְרַחֵם עָלָיו (אמן),
 וַיַּחֲוֶם וַיַּחֲמוֹל (עליו) (אמן).
 מְלָךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים יִסְתַּיְרָהוּ בְּצֵל כְּנָפָיו וּבִסְתֵר אֶהְלוֹ (אמן).
 לְחַזוֹת בְּנַעַם יְהוָה וּלְבַקֵּר בְּהִיבְלוֹ (אמן).
 וּלְקַץ הַיָּמִין יַעֲמִידָהוּ: (אמן)
 וּמִנְחַל עֲדְנֵי יִשְׁקָהוּ: (אמן)
 וַיַּצְרוֹר בְּצִרוֹר חַיִּים נִשְׁמָתוֹ: (אמן)
 וַיִּשֵׁם כְּבוֹד מְנוּחָתוֹ, יְהוָה הוּא נִחְלָתוֹ. (אמן)
 וַיְלַוָּה אֱלֹוֵי הַשְּׁלוֹם. (אמן)

נר
 לדגלי
 דברך
 ואור
 לנתיבותי.

ועל משכבו יהיה שלום. (אמן)
 כְּדַכְתִּיב: "יבא שלום, ינוחו על משכבותם. הולך נכוחו" (ישעיהו נו, ב),
 הוא וכל-בני ישראל השוכבים עמו, בכלל הרחמים והסליחות,
 וכן יהי רצון ונאמר אמן:

השכבה לאישה

"אִשָּׁת חֵיל מִי יִמְצָא."
 וְרַחוּק מִפְּנִינִים מְכֹרָה" (משלי לא, י).
 "שִׁקְרַח חֵחֹן וְהֶבֶל הַיּוֹפִי."
 אִשָּׁה יִרְאֵת יְהוָה הִיא תִתְהַלֵּל" (משלי לא, ל).
 "תִּגְנוּ-לָהּ מִפְּרֵי יָדֶיהָ. וַיְהִלְלוּהָ בְּשִׁעָרִים מֵעֵשְׂיָה" (משלי לא, לא).

רַחֲמָנָא דְרַחֲמָנוּתָא דִּי לָהּ הִיא, וּבְמִימְרָהּ אֶתְפְּרִיאָו עֲלֵמְיָא,
 עֲלֵמְיָא הַדִּין וְעֲלֵמְיָא דְאֵתִי,
 וּגְנִזָּ בַּה צְדָקָנִיּוֹת וְחֶסֶדְנִיּוֹת דְּעַבְדֵּן רַעוּתָהּ,
 וּבְמִימְרָהּ וּבְתַקְפָּה יֵאמֵר לְמִיעַל קְדָמוּחֵי דְכָרֹן
 נִפְשׁ הָאִשָּׁה הַכְּבוֹדָהּ וְהַצְנוּעָהּ וְהַנְּכַבְּדָתָּ:
 מֵרַת (פלוגית),

רוּחַ יְהוָה תִּנְיִחָנָה בְּגֵן עֵדֶן,
 דְּאֶתְפְּטֵרַת מִן עֲלֵמְיָא הַדִּין, בְּרַעוּת אֱלֹהָא מְרָא שְׂמִיָּא וְאַרְעָא.
 הַפְּלֵךְ בְּרַחֲמֵי חוּס וְיַחְמוּל עֲלֶיהָ.
 וַיְלוּהָ אֵלֶיהָ הַשְּׁלוֹם,
 וְעַל מִשְׁכָּבָהּ יְהִי שְׁלוֹם.
 כְּדַכְתִּיב: "יבא שלום, ינוחו על משכבותם. הולך נכוחו" (ישעיהו נו, ב).
 היא וכל-בנות ישראל השוכבות עמה,
 בכלל הרחמים והסליחות, וכן יהי רצון ונאמר אמן.

לימוד משניות לעילוי נשמת שלי מרים ווינט ע"ה

שלי מרים

ברכות פרק ז' משנה א'
שְׁלֵשָׁה שְׂאֵבְלוּ בְּאֶחָד - חִיבִין לְזִמּוֹ.

אָכַל דְּמַאי,
וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שְׁנִטְלָה תְרוּמָתוֹ,
וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהַקֹּדֶשׁ שְׁנִפְדּוּ,
וְהַשְּׂמֶשׁ שְׂאֵבַל בְּבֵית,
וְהַבּוֹתִי -
מְזַמְּנִין עֲלֵיהֶם.

אָבֵל, אָכַל טֶבֶל,
וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שְׁלֵא נִטְלָה תְרוּמָתוֹ,
וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהַקֹּדֶשׁ שְׁלֵא נִפְדּוּ,
וְהַשְּׂמֶשׁ שְׂאֵבַל פְּחוֹת מִבְּבֵית,
וְהַנְּבָרִי -
אִין מְזַמְּנִין עֲלֵיהֶם.

שלי מרים

מעשר שני פרק ג' משנה א'
לא יאמר אדם לחברו: "העל את הפרות האלו לירושלים לחלק",
אלא אומר לו: "העלם שנאכלם ונשתם בירושלים".

אָבֵל נוֹתְנִים זֶה לְזֶה מִתְּנַת חֲנָם.

נר
לדגלי
דברך
ואוד
לנתיבותי!

שלי מרים

מסכת ביכורים פרק א' משנה א'
 יש מביאין בכורים וקורין,
 מביאין ולא קורין,
 ויש שאינן מביאין.

אלו ש"אינן מביאין": הנוטע לתוך שלו, והבריק לתוך של יחיד,
 או של רבים,
 וכן המבריק מתוך של יחיד,
 או מתוך של רבים לתוך שלו.

הנוטע לתוך שלו,
 והבריק לתוך שלו,
 ודרך היחיד,
 ודרך הרבים באמצע - הרי זה אינו מביא.

רבי יהודה אומר: כזה מביא.

שלי מרים

ברכות פרק א' משנה א'

מאימתי קורין את 'שמע' בערבית?
 משעה שהכהנים נכנסים לאכל בתרומתן.

עד - סוף האשמורה הראשונה,
 דברי רבי אליעזר.
 וחכמים אומרים:
 עד - חצות.
 רבן גמליאל אומר:
 עד - שיעלה עמוד השחר.

לימוד משניות לעילוי נשמת שלי מרים ווינט ע"ה

מַעֲשֵׂה שְׂבָאוּ בְּנֵי מִבֵּית הַמִּשְׁתָּה,
אָמְרוּ לוֹ: לֹא קָרִינוּ אֶת 'שְׂמַע'.
אָמַר לָהֶם: אִם לֹא עָלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר - חִיבִין אַתֶּם לְקָרוֹת.

וְלֹא זֹו בְּלִבְדָּה,
אֲלֵא כָּל מַה שְׂאָמְרוּ חֲכָמִים:
"עַד חֲצוֹת" - מִצּוֹתָן עַד שְׂיַעֲלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר.

הַקָּטָר חֲלָבִים וְאַבְרִים - מִצּוֹתָן עַד שְׂיַעֲלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר.
וְכָל הַנְּאֻכְלִין לְיוֹם אֶחָד - מִצּוֹתָן עַד שְׂיַעֲלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר.

אִם כֵּן,
לְמָה אָמְרוּ חֲכָמִים: "עַד - חֲצוֹת"?
כְּדֵי לְהַרְחִיק אֶת הָאָדָם מִן הָעֵבֶרָה.

שלי מרים

ברכות פרק ב' משנה ו'

רַחֵץ לַיְלָה הָרֵאשׁוֹן שְׂמֵתָה אֶשְׁתּוֹ.
אָמְרוּ לוֹ תַלְמִידָיו: לֹא לְמַדְתָּנוּ רַבְּנוּ,
שְׂאֵבֶל אֶסוּר לְרַחֵץ?
אָמַר לָהֶם: אֵינִי כְּשֶׂאֵר בֵּל אָדָם,
אֶסְטָנִים אָנִי.

שלי מרים

תרומות פרק ח' משנה ד'

יֵין שֶׁל תְּרוּמָה שְׂנַתְּגֵלָה - יִשְׁפֹּף,
וְאִין צָרִיד לֹמַר שֶׁל חֲלִין.

"נר
לדגלי
דברך
ואור
לנתיבותי".

נְשֵׁלָשָׁה מִשְׁקִין אֲסוּרִים מִשׁוּם גְּלוּי: הַמַּיִם,
וְהַיּוֹ, וְהַחֶלֶב.

וּשְׂאֵר בַּל הַמִּשְׁקִין - מִתְּרִים.

כַּמָּה יִשְׁהוּ וְיִהְיוּ אֲסוּרִין?

כַּדִּי שְׂיֵצֵא הָרַחֵשׁ מִמְּקוֹם קָרוֹב וְיִשְׁתָּה.

שלי מרים

פאה פרק ב' משנה ו'

מִעֲשֵׂה שְׂזָרַע רַבִּי שִׁמְעוֹן אִישׁ הַמְּצַפֶּה לְפָנָי רַבֵּן גַּמְלִיאֵל,
וְעָלוּ לְלִשְׁבֶּת הַגְּזִית וְשָׂאָלוּ.
אָמַר נַחוּם הַלְּבָלִיר: מִקְבֵּל אֲנִי מִרַבִּי מִיֵּאשָׁא,
שֶׁקֵּבֵל מֵאָבָא,
שֶׁקֵּבֵל מִן הַזּוּגוֹת,
שֶׁקֵּבְלוּ מִן הַנְּבִיאִים:
הַלֵּכָה לְמִשְׁה מְסִינִי בְּזוֹרַע אֶת שְׂדֵהוּ שְׁנֵי מֵינֵי חֲטִיִן:
אִם עֲשָׂאן גֶּדֶן אַחַת - נוֹתֵן פְּאָה אַחַת,
שְׁתֵּי גֶרְנוֹת - נוֹתֵן שְׁתֵּי פְּאוֹת.

נשמה

מקוואות פרק ז' משנה ד'

נָפַל לְתוֹכוֹ יוֹן,

אוּ מַחֵל - וְשָׁנוּ מִקְצַת מְרָאִיו,

אִם אֵין בּוֹ מְרָאָה מִיָּם אַרְבַּעִים סָאָה - הָרִי זֶה לֹא יִטְבֵּל בּוֹ.

נשמה

מקוואות פרק ז' משנה ה'

שְׁלֵשָׁה לַגִּיּוֹן מִיָּם,
וְנִפְּל לְתוֹכָן קֶרְטוֹב יַיִן,
וְהָרִי מֵרְאִיָּהוּ כְּמִרְאֵה הַיּוֹן,
וְנִפְּלוּ לְמִקְוֵה - לֹא פִסְלוּהוּ .

שְׁלֵשָׁה לַגִּיּוֹן מִיָּם חֶסֶד קֶרְטוֹב,
וְנִפְּל לְתוֹכָן קֶרְטוֹב חֶלֶב,
וְהָרִי מֵרְאִיָּהוּ כְּמִרְאֵה הַמַּיִם,
וְנִפְּלוּ לְמִקְוֵה - לֹא פִסְלוּהוּ .

רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר:
הַכֵּל הוֹלֵךְ אַחַר הַמִּרְאֵה.

נשמה

מקוואות פרק ז' משנה ו'

מִקְוֵה שְׁיֵשׁ בּוֹ אַרְבַּעִים סָאָה מְכֻנָּוֹת,
יָרְדוּ שְׁנַיִם וְטָבְלוּ זֶה אַחַר זֶה - הָרִאשׁוֹן טְהוֹר,
וְהַשֵּׁנִי טָמֵא.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
אִם הָיוּ רְגָלָיו שֶׁל רִאשׁוֹן נוֹגְעוֹת בְּמַיִם - אִף הַשֵּׁנִי טְהוֹר.

הַטָּבִיל בּוֹ אֶת הַסְּגוּס וְהַעֲלֵהוּ,
מִקְצָתוֹ נוֹגֵעַ בְּמַיִם - טְהוֹר.

נר
לדגלי
דברך
ואור
לנתיבותי

הכר,
והנָסַת שָׁל עוֹר,
כִּיּוֹן שֶׁהֶגְבִיחַ שִׁפְתוֹתֵיהֶם מִן הַמַּיִם - הַמַּיִם שֶׁבָּתוּכָן שְׂאוּבֵיוּ .

כִּיצַד יַעֲשֶׂה?

מִטְבִּילוֹ,
וּמַעֲלֵה אוֹתָם דֶּרֶךְ שׁוֹלֵיָהֶם.

נשמה

מקוואות פרק ז' משנה ז'

הַטְּבִיל בּוֹ אֶת הַמָּטָה,
אִף עַל פִּי שְׂרָגְלֵיהָ שׁוֹקְעוֹת בְּטֵיט הָעֶבֶה - טְהוּרָה,

מִפְּנֵי שֶׁהַמַּיִם מְקַדְּמִין.

מִקְוֵה שְׁמִימֵיו מְרֻדְדִין,
כּוֹבֵשׁ אֶפְלוֹ חֲבִילֵי עֲצִים,
אֶפְלוֹ חֲבִילֵי קָנִים, כְּדִי שִׁיתְּפַחוּ הַמַּיִם, וַיּוֹרֵד וְטוֹבַל.

מַחֵט שֶׁהִיא נְתוּנָה עַל מַעְלוֹת הַמַּעְרָה,
הִיָּה מוֹלִיךְ וּמְבִיא בַּמַּיִם,
כִּיּוֹן שֶׁעֶבֶר עָלֶיהָ הַגָּל - טְהוּרָה.

פתח דבר ללומד

התורה גדולה ועצומה, ושבעים פנים לה. לא ביקשתי להביא את דברי דוד המלך במלוא תפארתם - שלא זכיתי להבינם. אלא את מה שזכיתי לשמוע, ללמוד ולהקשיב לו, מתוך דברי חז"ל ורבותינו. ידועים דברי הראשונים והחסידים על "הפשטות המתחדשות בכל יום", וידועה התשובה לשאלה מדוע ברכת התורה מסתיימת "ברוך אתה ה' נותן התורה" - הווה, ולא "נתן התורה" - בעבר? מפני שהקב"ה ממשיך ונותן לנו את התורה שבעל פה, בהשתלשלות התורה ממשה רבינו ע"ה ועד היום, דרך רבותינו שבכל דור.

פרק קי"ט הוא מסע של דוד המלך אל התורה. לפירושי על הפרק הזה קראתי: "בַּקֵּשׁ עֲבָדָךְ" - מהמילים של הפסוק האחרון של הפרק, שבו הבנתי לאחור את מהלך המסע כולו. הפירוש שלפניכם איננו בא כהוראה, אלא כהצעה. עיינתי בדברי חז"ל ובפרשנים עד ימינו, אך הדברים נכתבו כמסע אישי בעקבות מסעו של דוד, וכקריאה לקורא להצטרף למסע של בירור עצמי אל תורת ה' - תורתנו.

במהלך הלימוד עלתה במחשבתי תורתו של מו"ר הרב חיים זאב ליפשיץ זצ"ל, שזכיתי ללמוד אצלו ולקרבה מיוחדת ממנו. יסודות תורתו, ובפרט עיונו בזוגות המציאות, שזורים בפירוש במקומות רבים.

ספר מיוחד שהיה מונח על שולחני בקביעות הוא "תורה אור" לרב אלי אדלר, שהיה לי כעין חברותא וסרגל רוחני. רעיונות רבים במסע זה הושפעו מדבריו, גם כאשר הלכתי בדרך שונה. את זכות הדברים הטובים שייצאו מן הספר אני מבקש לזקוף לזכותו.

נר
לדגלי
דברך
ואור
לנתיבותי.

זכיתי גם לעזר טכני וסידורי
 שעם הזמן הפך למעין חברותא -
 כלי של בינה מלאכותית,
 שסייע לי לסדר, לנסח ולאמת דברים
 מול הפרשנים השונים,
 והיה חלק מן המסע בחודשים הללו.

ומעל הכול - זכיתי במי שעומדת מאחורי הדברים כולם:
 מינה רעייתי, שעוברת על הכתבים,
 מבינה אותי,
 ויודעת בחכמה מיוחדת לעזור לי ליילד רעיונות.
 זכות נעורים שראתה בנער ADHD
 שלא כולם האמינו בו,
 ובחסדי ה' יחד בנינו משפחה גדולה אהובה ואוהבת
 ועולם של תורה ויצירה - "גמרא סדורה".

הפירוש שלפניכם קצר.
 לא הבאתי את כל המשא ומתן הארוך שהיה לי על כל פסוק,
 אלא רק את קציר הדברים.
 כל מה שנכתב כאן נלמד ונשמע מרבתי,
 ובראשם רבותי הרב חיים זאב ליפשיץ זצ"ל והרב דוד פוקס זצ"ל,
 אם נתקלת בטעויות - שלי הן.
 אשמח לכל תיקון והעמדה על האמת.

אחד מרבתיי הזהיר אותי:
 טוב להצטרף למסעו של דוד,
 אך יש להיזהר מדרשנות מאולצת -
 שלא לכפות על דוד את המסע שאני מבקש לעצמי.
 דברים אלו ליוו אותי לאורך הכתיבה כקו מנחה, ואני מקווה שעמדתי במשימה.

כל מה שכתבתי נכתבו כהצעה ללימוד ולעיון והיו לי למסע אישי בימי אבלי על אימי.

כפי שציטט לי חברי הטוב הרב אייל רוזנבלום באחת ההתכתבויות מיני רבות את דברי
 רבי נחמן מברסלב:

**"כָּל אֶחָד וְאֶחָד כָּפִי מֵה שְׁהוּא,
 יְכוּל לְמַצֵּא אֶת עֲצָמוֹ בְּתוֹךְ סֵפֶר תְּהִלִּים".**

עבודת ה' - המסע של דוד אל התורה

מבוא לפרק קי"ט בתהילים

פרק קי"ט איננו רק שיר ארוך על אהבת התורה. זהו מסע חי של דוד המלך ע"ה בעבודת ה', ומבעדו נגלית עבודת ה' של כל אדם - לא כתיאוריה, אלא כחיים. אין זה מסע בקו ישר, ואין זה מסע מעגלי החוזר על עצמו. זהו תהליך מתמשך של חיבור, בירור והעמקה. בכל פסוק - נחשפת נקודה נוספת, ובכל מילה - נפתחת שכבה נוספת של קשר בין אדם לאלוקיו. נקודת המוצא העליונה היא האלוהות - האין־סוף שאין לנו תפיסה בו. נקודת המוצא התחתונה היא האדם - יצור חי, משתנה ובוחר, שבנוי מגוף ונשמה, וחי בפועל בתוך הנפש - זירת החיים, הבחירה והעבודה. האדם איננו רק נשמה השואפת למעלה, ואיננו רק גוף הפועל בעולם, אלא נפש חיה הנמצאת תמיד בתוך מתח: בין גוף לנשמה, בין אני לאגו, בין הוויה לעשייה, בין רגש לשכל, בין יצר לרצון, בין דין לרחמים, בין חובה לחופש, בין שייכות לחירות. המתחים הללו אינם תקלה בעבודת ה', אלא המקום שבו עבודת ה' מתרחשת באמת. שם האדם בוחר, מתאמץ, נופל וקם. שם התורה פוגשת חיים ממשיים. הנפש היא המקום שבו הגוף נלקח ברצינות, והנשמה מתגלה בעולם. לא מחיקת הגוף מפני הרוח, ולא ויתור על הרוח מפני הגוף-החיים הגשמיים,

נר
לדגלי
דברך
ואור
לנתיבותי!

אלא חיבור הדורש בירור, דיוק והליכה מתמדת.
 בין הא־לוהות לאדם נמתחת רשת של חיבורים:
 התורה, המצוות, העדויות, הפיקודים, החוקים והמשפטים ועוד.
 לא כמערכת אחת סגורה, אלא כצינורות חיים,
 שבהם האור האלוקי יורד אל המציאות,
 והאדם נדרש להפתח, להטהר ולכוונן.
 לא רק האדם פונה כלפי מעלה - גם הקב"ה פונה כלפי מטה.
 יש כאן התעוררות אנושית ויש הארה אלוקית,
 ושניהם שזורים זה בזה כתנועה אחת חיה:
 האדם מבקש, וה' מאיר;
 האדם מתאמץ, וה' מחיה;
 האדם תועה, וה' מחפש.
 פרק קי"ט בנוי בשלמות מופלאה:
 כ"ב אותיות - כ"ב מעגלים,
 ובכל מעגל שמונה פסוקים.
 המספר שמונה מבטא מדרגה שמעבר לטבע -
 לא בריחה מן העולם, אלא חיבור עמוק יותר בין שמים וארץ,
 בין אלוקי לאנושי,
 בין גוף לנשמה דרך הנפש.
 בכל אחד מ־176 הפסוקים מופיעה מילה ממשפחת התורה:
 תורה, מצוות, עדות, פיקודים, חוקים, משפטים או דבר ה'.
 כך מתגלה התורה לא כנושא אחד או כספר חוקים,
 אלא כמרחב חי של דיאלוג מתמיד.
 זהו שיח שבו האדם מדבר, שואל, מבקש ונאבק;
 וה' עונה, מדריך, מחזק ומלווה.
 זהו מסעו של דוד -
 אך בעצם זהו מסעו של כל אדם המבקש לחיות לפני ה' באמת.
 לא מסע של מי שהגיע,
 אלא של מי שהולך.
 לא של מי שסיים,
 אלא של מי שמוכן להתחיל שוב -
 בתקוה בכל פעם ממדרגה גבוהה יותר.

השנר ללימוד פרק קי"ט

פרק קי"ט בתהילים איננו מזמור שבח רגיל,
ואיננו חזרה פיוטית על מעלת התורה.
רש"י פירש על פרק קי"ט: "כולם דברי תורה, וכולם בלשונות חלוקים".
אין אלו מילים נרדפות לשם גיוון,
אלא לשונות שונות,
שכל אחת מהן מגלה פן אחר במפגש שבין התורה האלוקית לבין חיי האדם.

כבר נכתב בזוהר:
"קְדָשָׁא בְּרִינָה הוּא אֶסְתַּכְּל בְּאוֹרֵי יִתָּא וּבְרָא עֲלֵמָא".
התורה קדמה לעולם,
והיא עליונה מן המציאות.
אלא שכדי שתוכל לחיות בתוך עולם שיש בו גוף, זמן, חולשה ומאבק,
עליה לעבור צמצום.
לא ויתור על האמת, אלא ירידה מדויקת:
מן הכללי אל הפרטי,
מן האור אל החיים.

זהו עומק ריבוי הלשונות בפרק קי"ט.
לא תיאור של מהי תורה בלבד,
אלא תיאור של הדרכים שבה התורה מתגלית בעולם,
והדרכים בהם האדם פוגש אותה.
לכן חוזר דוד ומשתמש בלשונות שונות:

תּוֹרָה / תּוֹרָתְךָ -

הרצון האלוקי הכולל,

הכיוון הכללי של החיים כפי שהם רצויים לפני ה'.

נר
לדגלי
דברך
ואור
לנתיבותי.

מְצוּה / מְצוּתִיָּה -

המפגש עם התורה במעשה,
המעבר מן הידיעה אל החיים בפועל בפעולה.

חֵק / חֻקִּיָּה -

הרצון האלוקי במקום שבו ההבנה האנושית נעצרת,
נאמנות גם בלי השגה.

מִשְׁפָּט / מִשְׁפָּטִיָּה -

האמת והצדק כשהם נבחנים בתוך המציאות,
סדר מוסרי מחייב.

פְּקוּדִים / פְּקוּדִיָּה -

הכוונה מדויקת,
הדרישה להתבוננות, תשומת לב ודיוק בדרך.

דְּבָר / דְּבָרִיָּה -

הדיבור האלוקי כקביעה עומדת.
אמת שאינה תלויה במצבו של האדם,
ואינה משתנה לפי רגש או שעה.

אִמְרָה / אִמְרָתִיָּה -

דיבור אלוקי הנאמר אל האדם.
פנייה המותאמת לרגע וליכולת הקבלה,
הנושאת חיות, נחמה וקשר.

עֲדוּת / עֲדוּתִיָּה -

התורה כברית וזיכרון חי,
זהות מתמשכת בתוך ההיסטוריה.

דָּרַךְ / אֵרַח -

התורה כשהיא נטמעת במהלך החיים,
כהליכה מתמשכת ולא כרגע בודד.

כל הלשונות הללו
אינן סותרות זו את זו,
אלא מציירות יחד
מפה של ירידת התורה אל החיים.

**ולצד כל לשונות התורה הללו,
חוזרת בפרק קי"ט מילה נוספת פעמים רבות: צָדָק.**
הצדק איננו לשון נוספת לתורה,
ואיננו שלב נוסף בירידתה,
אלא תיאור של חיי האדם
כאשר התורה כבר חיה בתוכם.
תורה ניתנת,
מצווה מקוימת,
חוק מתקבל,
משפט נבחן,
וצדק נעשה.

ומתוך כך מופיעות גם המילים יֵשֶׁר וְאִמָּת:
היושר – עמידתו הפנימית של האדם ללא פיצול,
והאמת – יכולתם של החיים עצמם לשאת את דבר ה' בלי עיוות.
אין אלו דרישות חיצוניות,
אלא מבחן שקט ומתמשך:
האם חיי האדם עומדים ישר מול האמת האלוקית.

ובתוך כל זה חוזרת מילה אחת שוב ושוב:

"עֲבָדָה",

אין זו רק פנייה,

אלא זהות.

נֶר
לְדַגְלִי
דְּבָרְךָ
וְאוֹר
לְנִתְיָבְתִי!

האדם איננו עומד מול התורה כאדם חיצוני,
אלא כמי שנושא אותה בחייו,
ומוכן להכניס את הרצון האלוקי אל תוך המציאות.

וכל המערכת כולה מוחזקת על ידי מילה נוספת,
שקטה אך יסודית:

אִמוּנָתָךְ.

נאמנותו של הקב"ה לדברו,
הקביעות והיציבות של התורה לאורך זמן,
המאפשרות לאדם להישען עליה
גם כשהוא עייף, מבולבל או תועה.
ומתוך כך גם אמונתו של האדם.

פרק קי"ט הוא מסעו של דוד אל התורה,
אך לא פחות מכך -

הוא מסעו של כל אדם
העומד מול תורה גדולה ממנו,
ומבקש שלא לברוח מן החיים
אלא לפגוש אותם עם התורה.
להתחבר, לייצר חיבור אישי עם החיים של התורה - בנפש.

זהו פרק של מתח מתמיד:
בין גודל התורה לצמצומה,
בין הנשמה השואפת למעלה
לבין הגוף החי כאן ועכשיו.
ודווקא בתוך המתח הזה
התורה נעשית חיים.

מתוך שער זה
נכנסים אל הפסוקים עצמם -
פסוק אחר פסוק,
כמסע.

פרק קי"ט – מסעו של דוד אל ה' דרך התורה

הופעת התורה מן המקור העליון אל החיים בפועל

בכל פסוק בפרק קי"ט מודגשת אחת מלשונות התורה,

המובאות כאן לפי ציר הצמצום:

תּוֹרַתְךָ ← דְּבַרְךָ ← אִמְרַתְךָ ← חֻקֶיךָ ← מְשׁוּפְטֶיךָ ← פְּקוּדֶיךָ ← מִצְוֹתֶיךָ ← עֲדוּתֶיךָ
"תַּמְנִיא אֶפֶי"

מן הרצון האלוקי העליון,

דרך קביעת האמת ופנייתה אל האדם,

ועד הופעתה המלאה בחיי האדם בפועל.

כך נחשפת נוכחותה הרציפה של התורה בכל שלב במסע,

לא כרעיון אחד החוזר על עצמו,

אלא כתהליך חי של ירידה, צמצום והטמעה בחיים.

וסופו של המסע איננו במילה נוספת של תורה,

אלא באדם שנעשה נושאה בחייו:

"בְּקֶשׁ עֲבָדְךָ".

[א] אֲשֶׁרִי תַמְנִיא אֶפֶי,

הַהֲלָכִים בְּתוֹרַת יְהוָה.

רק מי שנגש אל התורה בתמימות לקבל את דבר ה' ללא מניעים זרים זוכה להיות מההולכים בה.

[ב] אֲשֶׁרִי נִצְרִי עֲדוּתִי,

בְּכָל לֵב יִדְרְשׁוּהוּ.

יש כאן את תנועת החיים של ההולכים בתורת ה' - תנועה מעגלית הדדית: השמירה נובעת מן הדרישה, והדרישה מזינה את השמירה. מסופו לתחילתו - אם תדרוש את דבר ה' בהשתוקקות להבין ולדבוק, תוכל לשמור את מצוות ה' כעדות חיה. ומתחילתו לסופו - מתוך הקפדת שמירת המצוות בפועל, תיוולד בליבך דרישה עמוקה ואהבה אמיתית להקב"ה.

[ג] אף לא פֵּעְלוּ עוֹלָה, בְּדַרְכֵי הַלְכוּ.

מדרגת "ההולך בתורת ה'" - ההימנעות מפעולות רעות אינה רק לא לפגוע באחר או מתוך פחד, אלא נובעת מדבקות באידיאות של אהבת ה'. כשאדם הולך בדרכי ה' - עצם ההליכה בטוב היא שמונעת ממנו עוולה. זהו סוד הקדושה - "בְּדַרְכֵי הַלְכוּ" אין זה ציווי, אלא תוצאה טבעית של דבקות בה'.

שלושת הפסוקים הראשונים מתייחסים לה' בגוף שלישי ומתארים את ההולכים בדרכי ה' בגוף שלישי. מהפסוק הרביעי ואילך עובר דוד המלך לדבר בגוף ראשון, כדיאלוג אישי עם הקב"ה נותן התורה, ואליו אנו מנסים להצטרף במסעו.

[ד] אַתָּה צוֹיְתָה פִּקְדוֹתַי לְשֹׁמֵר מֵאֵד.

כאן מתחיל המסע האישי של דוד שלו ושלנו, לא כמתבונן מבחוץ אלא נכנס פנימה במסע, מתוך אחריות אישית - ה' ציווה פקודות שאינן מוסר אנושי דברים שעלי להעמיק בהם ואני חייב להקפיד ולעמול בהם מאוד בכל הלב ובכל השכל.

[ה] אַחֲלֵי יַפְנוּ דְרָכַי

לְשֹׁמֵר הַקְּיָה.

דוד מייחל בליבו שדרכיו והכנותיו יהיו מכוונות לקיום התורה ולשמירתה בפועל.

[ו] אֵץ לֹא אִבּוֹשׁ - בְּהִבִּיטִי אֶל כָּל מְצוֹתַיָּה.

אם ההכנה שלי תהיה נכונה, אז גם הביצוע: מחוקיך אל מצוותיך - יהיה ללא בושה. הבושה נולדת מהפער שבין התורה למעשה, מאז חטא אדם הראשון. דוד מייחל להגיע לשלמות שבה יוכל להביט במצוות ה' בלי להתבייש - כי לא יהיה עוד פער בין התורה לחיים.

[ז] אֹדְךָ בִּישָׁר לֵב - בְּלִמְדֵי מִשְׁפָּטֵי צְדָקָה.

בלימוד "משפטי צדקה" מתיישר לבי, והודייתי נעשית ביושר לבב - כי התורה מיישרת את האדם אל צדק האלוקי.

[ח] אֶת חֻקֶיךָ אֲשֶׁמֶר - אֶל תַּעֲזֹבֵנִי עַד מָאֵד. (פ)

גם אחרי שקיבלתי על עצמי את חוקיך, שזוהי קבלת 'עול מלכות שמים' שלימה - שיא הפסגה, איני בוטח בעצמי, כי ככל שאדם מתעלה כך גוברת הסכנה - "הגדול מחבירו כך גם יצרו גדול ממנו", ולכן אני מתחנן לא מתוך חולשה אלא מתוך יראה: "אֶל תַּעֲזֹבֵנִי עַד מָאֵד" - כדי שגם בגובה לא אשכח ממי באה עמידתי.

[ט] בַּמָּה יִזְכֶּה נַעַר אֶת אָרְחוֹ?

לְשֹׁמֵר כְּדַבְּרֶךָ.

התורה היא סדר המציאות כולה. ה"נער" - שנער בעצמו, שכוחות החיים והנפש מתעוררים בו בעוצמה - עומד בצומת של בחירה: כיצד יוכל לנתב את כל כוחותיו המתעוררים לבניין אישיותו ולא לפירוקה? ודוד משיב: לשמור את דבר ה' - ליישר את דרכו עם סדרו של ה'. דוד איננו אומר "לשמור את תורתך", אלא "לְשֹׁמֵר כְּדַבְּרֶךָ" - לשמור את דבר ה' החי, שיח חי, ושילוב של תורת חיים בין ה' ובין המציאות.

[י] בְּכָל לְבַי דְּרִשְׁתִּיךָ - אֶל תִּשְׁגֵּנִי מִמִּצּוֹתֶיךָ.

דוד מתאר דרישה שלמה ופנימית: לא מן השפה ולחוץ, אלא בלב שלם, ברצון מכוון ובשכל מרוכז - לב שאיננו מחולק, שכל כוחותיו פונים אל ה'. זהו חיפוש עמוק הבא מתוך שלמות הכוונה. אך דווקא מתוך עומק הדרישה עולה גם חשש: שהלהט והשאיפה הפנימית יסיטו מן הדרך המעשית. ולכן באה הבקשה: "אֶל תִּשְׁגֵּנִי מִמִּצּוֹתֶיךָ" - שלא יחליף חיפוש הלב את מסלול המצוות, ולא תיהפך הקרבה לסטייה. דוד מלמד כי הלב - מחפש ושואף, והמצוות - הן הדרך והמסגרת, השלמות איננה בהעדפת אחד על חשבון האחר, אלא בשמירה שהולך אל ה' יישאר נאמן לדרכו.

[יא] בְּלִבִּי צִפְנֹתִי אִמְרֹתֶיךָ - לְמַעַן לֹא אֶחְטֵא לָךְ.

אחרי שדרש את ה' בכל לבו וביקש שלא יישגה, מגלה דוד את סוד עבודת ה':
לא ההתלהבות ולא השכל שומרים את האדם מן החטא, אלא ההפנמה, הצפנת דבר ה' בלב פנימה - "בְּלִבִּי צִפְנֹתִי אִמְרֹתֶיךָ".
כשהתורה נצרכת בלב באמת - התוצאה היא: אין חטא.
ודוד מדגיש: "לְמַעַן לֹא אֶחְטֵא לָךְ" - לא מתוך פחד מעונש, אלא מתוך אהבה וקרבה, כי כשדבר ה' נצרב בלב, החטא נתפס כבגידה באהבה עצמה.

[יב] בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הוֹה לְמִדְרֵי חֻקֶיךָ.

"בְּרוּךְ" - לא רק כשבח, אלא כבקשת חיבור.
"בְּרוּךְ" - מלשון הברכה, מקור השפע וחיבורו אלי.
כאשר השפע האלוקי זורם בי, אני נעשה כלי ללימוד תורתו.
רק אז, אף שאני גשמי וה' אלוקי, מתרחשת ההשראה - האפשרות ללמוד את חוקיו.

[יג] בְּשִׁפְתֵי סִפְרֹתַי כָּל מִשְׁפְּטֵי פִיךָ.

אומר דוד המלך: לאחר שהפנמתי את דבר ה' בלבי, אני מוציאו אל העולם - בשפתי, שזהו ייחודו של האדם.
לא אמרתי אלא "סִפְרֹתַי", הפכתי את דבר ה' לסיפור חי, חווייתי ומאיר, וסיפרתי לא רק את משפטיך, אלא את "כָּל מִשְׁפְּטֵי פִיךָ" - את דיבורך החי, בקולך הנמשך בעולם.
דבר ה' איננו רק תורה שנאמרה בעבר במעמד הר סיני, אלא דיבור מתמשך - תורה שבעל פה כפי שאנו מברכים בברכות התורה - "נוֹתֵן התורה" בהווה,
וכשאני מדבר את דברך - אתה מדבר בי בהווה.

[יד] בְּדָרְךָ עֵדוּתֶיךָ שִׁשְׁתִּי כָּעַל כָּל הוֹן.

אחרי שסיפר את משפטי פיך - דיבורך האלוקי החי - דוד שמח עתה על כך שזכה להיות מהלך "בְּדָרְךָ עֵדוּתֶיךָ", לא רק לדבר את דבר ה', אלא לחיות אותו, להיות עד חי לנוכחותך בעולם.

שמחה זו, של אדם שחי את התורה מבפנים,
שווה בעיניו "פֶּעַל כָּל הַיּוֹן" -
שמחת הלב - שאין זהב או כסף שיכולים לקנותה.

[טו] בְּפִקְדוֹתַי אֲשִׁיחָה,

וְאַבִּיטָה אֶרְחֹתַיָּה.

שיח התורה מביא להתבוננות במעשה ה':
התורה היא דברו הכתוב, והעולם - דברו החי.
כשאני מהרהר בפיקודיו ומביט בדרכיו,
אני מגלה את אחדות ה' בתורה ובמציאות.

[טז] בְּחֻקֹּתַי אֲשַׁתְּעֶשֶׂע - לֹא אֲשַׁכַּח דְּבָרָהּ. (פ)

"בְּחֻקֹּתַי" - בדברים שלמעלה מהשכל,
הגעתי לשלב הגבוה ביותר: לא רק הבנה או דיבור, אלא שעשוע - "אֲשַׁתְּעֶשֶׂע".
השעשוע הוא דבקות של אהבה, כמו ריקוד לפני ה' - ביטוי לשיא הקרבה.
וכשיש דבקות של אהבה - אין שכחה.
השכחה - נולדת מן הריחוק,
הזיכרון - נולד מן הקרבה.
"לֹא אֲשַׁכַּח דְּבָרָהּ" - כי התורה הפכה להיות אני, באהבה.

[יז] גָּמַל עַל עֲבָדָהּ - אַחֲיָהּ וְאַשְׁמְרָה דְּבָרָהּ.

דוד איננו אומר "גָּמַל עָלַי", אלא "גָּמַל עַל עֲבָדָהּ",
הוא מבקש חיים לא לעצמו אלא כשליח ה' בעולם.
העבד איננו חסר ערך, אלא כלי בידי אדונו לפעול בעולם - "אנשי קודש תהיו לי",
לכן הוא מוסיף "אַחֲיָהּ וְאַשְׁמְרָה דְּבָרָהּ",
לא "תורתך" ולא "מצוותיך", אלא "דְּבָרָהּ" - הקול האלוקי החי, הדיבור המתמשך.
דוד מבקש חיים כדי לשמור, לצפות, ולהיות שותף בגילוי דבר ה' בעולם.

[יח] גַּל עֵינַי - וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרַתָּהּ.

דוד מבקש מה' לגלות לו את הפלא שבתורה -

את החיבור שבין עליונים לתחתונים,
בין דבר ה' האלוקי לבין חיי האדם בעולם.
"גַל עֵינַי" - הסר את המסכים, כדי שאוכל לראות את עומק התורה גם בארץ,
ולהבין איך האלוקות מתלבשת בחיים עצמם.

[יט] גַר אֲנֹכִי בְּאַרְץ - אֵל תִּסְתֶּר מִמְּנֵי מִצּוֹתַיָּךְ.

"גַר אֲנֹכִי בְּאַרְץ" - אינני בן-בית כאן,
כי שורשי אינם בארץ אלא בשמים - בנשמה האלוקית שבי.
האדם הוא עץ השדה, אך הפוך מן העץ - שורשו למעלה, וענפיו נוגעים בארץ.
לכן אני מבקש: "אֵל-תִּסְתֶּר מִמְּנֵי מִצּוֹתַיָּךְ" -
אם שמת אותי בארץ, גלה לי את מצוותיך,
כדי שאוכל לחיות כאן לא כזר, אלא כמי שמחבר שמים וארץ.
תן לי לראות את שליחותי בעולם - בלי שהמצוות יוסתרו ממני,
כדי שאהיה שלם בגוף ובנשמה, בארץ ובשמים.

[כ] גָּרְסָה נַפְשִׁי לְתַאֲבָה - אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ בְּכָל עֵת.

"גָּרְסָה נַפְשִׁי" - הנפש טוחנת, שוחקת, עמלה - כדי להיטהר.
בכל גריסה נושרות חסרונותיו - קליפות החומר,
ונחשפת התאוה הפנימית - החשק לה' שהיה חבוי מתחת ללכלוך.
"לְתַאֲבָה אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ" - התאוה איננה נוצרת מן הגריסה, אלא מתגלה על ידה.
ו"בְּכָל עֵת" - זהו תהליך מתמיד של ניקוי פנימי,
שבו האדם הולך ונעשה כלי צלול יותר לשכינה שבתוכו.

[כא] גַּעְרָתְךָ יְדִים אַרְוִרִים הַשְּׂגִים מִמִּצְוֹתַיָּךְ.

אחרי שדוד מתאר את הזיכוכ הפנימי בגריסה ובגילוי התאוה לה',
הוא מביט החוצה ורואה את הזדים - בעלי הגאווה והחוצפה,
ואת השוגים - התועים שאיבדו את דרכם.
ה' גוער בזדים, עוצר את כוחם ומנתקם מן הברכה,
כדי לפנות מקום לשובם של השוגים ולתיקון העולם.
כך מתברר שזיכוכ האדם איננו שלם בלי תיקון הסביבה,
כי גם בעולם - כמו בנפש - משפטי ה' פועלים תמיד, והתורה חקוקה במציאות עצמה.

[כב] גַל מַעְלֵי חֶרְפָּה,**וּבוֹז - כִּי עֲדֹתֶיךָ נִצְרָתַי.**

אחרי שביקש דוד: "גַל עֵינַי" - לראות את האור שבתורה, הוא מבקש עתה: "גַל מַעְלֵי" - שיתגלה האור גם בעולם, בלי בוז ובלי חרפה - "חֶרְפָּה וּבוֹז", החרפה - היא הבושה הפנימית, והבוז - הוא הזלזול מן החוץ, שניהם פוגעים במי שנאמן לעדות ה', שמירת עדות ה' היא עצמה מקור כבודו האמיתי.

[כג] גַם יָשְׁבוּ שָׁרִים בִּי נִדְבְּרוּ עֲבֹדָה יְשִׁיחַ בְּחֻקֶיךָ.

השרים רואים בעבודתי לה' סיבה לבוז, אך דווקא בה מתגלה מעלתי. אותה עבדות שמבוזה בעיניהם - מחברת אותי אליך. וכשהם מדברים עלי - אני מדבר איתך, משיח בחוקיך, לא עם בני אדם אלא עם דבר ה' עצמו.

[כד] גַם עֲדֹתֶיךָ שֶׁעָשִׂי אֲנִישִׁי עֲצָתִי. (פ)

לאחר כל הביזיונות והדיבורים עליו, מגלה דוד את מקור כוחו: התורה איננה עליו עול - אלא שעשוע, תענוג של נשמה. היא מחברת את האדם לקב"ה בשמחה פנימית, ומדריכה אותו כעצה חיה ונאמנה בכל דרכיו. בעולם שבו השרים נועצים זה בזה, דוד נועץ בעדות ה' - והיא שמדריכה אותו ומרוממת את נפשו.

[כה] דְּבַקָּה לְעֶפְרַן נַפְשִׁי, חֲיִנֵּי כְּדָבָרְךָ.

העפר מסמל גם נפילה ומשבר, וגם את נקודת ההתחלה שממנה האדם נברא. כשדוד חש שעייפות ומשברים דבקו בו עד עפר, הוא מבקש שה' יחיה אותו. "חֲיִנֵּי כְּדָבָרְךָ" - מתורתו המחיה כל יצור. הוא מבקש החיאה רוחנית: שדבר ה' יהיה לו כנשמת חיים חדשה בתוכו. זהו סוד התקומה מן הנפילה - כשהאדם מחובר לתורה, גם העפר שבו קם לתחייה.

[כז] דְרָכֵי סִפְרָתִי - וַתַּעֲנֵנִי, לְמַדְנֵי חֻקֶיךָ.

אחרי שסיפר דוד את דרכיו לפני ה', הוא חש כי ה' ענה לו - בהארט דרך חדשה. לכן הוא מבקש העמקה: "לְמַדְנֵי חֻקֶיךָ" כפי שהם פוגשים את דרכי שלי. לא לימוד מופשט של תורה שבכתב בלבד, אלא תורת חיים המתלבשת במציאות הנוכחית שלו. כי בכל שלב בחיים יש לגלות מחדש את יישום חוקי ה' במציאות המשתנה, וכך התורה אינה רק נלמדת, אלא נגלית מחדש בכל דור ובכל אדם.

[כח] דְרֹךְ פְּקוּדֶיךָ הֵבִינִי וְאֲשִׁיחָה בְּנִפְלְאוֹתֶיךָ.

העולם איננו עומד מול התורה, אלא נברא מתוכה: ה' הסתכל בתורה וברא את העולם (זוהר שמות קסא, א). לפיכך מבקש דוד להבין את "נִפְלְאוֹתֶיךָ" - את פלא החיבור שבין שמים וארץ, רוחני וגשמי, אלוקות ומציאות. כפי שנאמר בברכת אשר יצר: "מפליא לעשות" - שמחבר דבר רוחני בדבר גשמי (שו"ע, רמ"א, או"ח ו, א), וזהו עצם הפלא. אך הבנה זו איננה מושגת בהתבוננות מופשטת בלבד. לכן הוא מוסיף: "פְּקוּדֶיךָ הֵבִינִי" - רק מתוך הפיקודים, ההוראות המדויקות של התורה כפי שהן חיות ונפעלות במציאות, נפתחת הבינה האמיתית. הפיקודים אינם רק ציווי לקיום, אלא דרך גילוי: הם מראים כיצד רצון ה' יורד לפרטי החיים, וכיצד מעשיו בעולם הם המשך ישיר של התורה האלוקית השלמה. ומתוך כך מתברר: אפשר לשוחח עם ה' לא רק בבית המדרש, אלא דרך מציאות החיים עצמה - שבה התורה איננה רעיון מופשט, אלא דבר חי ופועם בתוך העולם.

[כט] דִּלְפָּה נִפְשִׁי מֵתוּגָה קִיַּמְנֵי כְּדָבָרְךָ.

לא כמו "דְּבָקָה לְעֵפֶר נִפְשִׁי" (פסוק כה) - שם דוד מבקש החיאה מן העפר, כאן הוא כבר עומד, אך מרגיש את נשמתו דלופה - כוחותיו הולכים ונשחקים מתוגת הלב. זו לא תוגה של נפילה, אלא של קרבה - ככל שמתקרב אל ה', הוא חש כמה המרחק עוד גדול וכמה נדרש ממנו עוד לעלות. אלו "צרות של עשירים", של אדם שכבר זכה לאור ה',

וכעת ירא לא לאבד את החיבור הזה.
 לכן הוא מבקש: "קִיְמֵנִי כְּדָבָרְךָ" - לא תחיה אותי מחדש, אלא תחזק אותי לעמוד,
 תייצב את נשמתו במעלה החדשה, שלא אשוב לדלוף לאחור.
 המסע אליך, ה', איננו קו ישר אלא הוא ספירלה אינסופית של קרבה וצמאון,
 וכל שלב גבוה מגלה את העומק והמרחק של גדולתך.

[כט] דְּרֹךְ שְׁקָר הָסֵר מִמֶּנִּי וְתוֹרַתְךָ חֲנִנִי.

לא השקר האישי מטריד את דוד, אלא "דְּרֹךְ שְׁקָר",
 עצם המציאות הארצית, העלמא דשיקרא,
 שבה החומר, החושים וההרגלים כובלים את האדם,
 והכול נראה אמיתי וסובייקטיבי, אך חומק מן האמת האלוקית.
 דוד מבקש להיחלץ מן האסירות הזו:
 לחיות בתוך העולם בלי להיאסר בו,
 להתעלות מעל מסך האשליה של הגוף והחומר,
 ולראות דרך המציאות עצמה את האמת האלוקית.
 ולכן הוא מוסיף: "וְתוֹרַתְךָ חֲנִנִי" - לא כשכר ולא מכוח זכויות,
 אלא כחנינה: שתינתן לו היכולת להשתחרר מכבלי הגוף,
 ומתוך כך יאיר בו אור התורה כאמת חיה,
 המחבר את הסור מרע עם העשה טוב בתוך החיים.

[ל] דְּרֹךְ אַמוּנָה בְּחַרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ נְשִׂיתִי.

אחרי שדוד המלך ביקש להסיר ממנו את דרך השקר,
 בוחר דוד בדרך האמונה - לא כאינסטינקט אלא כהכרעה חופשית.
 הוא מציב את משפטי ה' לנגד עיניו,
 מכוון אליהם את דרכו,
 וחי בעולם מלא אשליות מתוך בחירה לחיים תמידיים של אמת ואמונה.

[לא] דְּבַקְתִּי בְּעֲדוֹתֶיךָ יְהוָה אֵל תְּבִישְׁנִי.

"דְּבַקְתִּי בְּעֲדוֹתֶיךָ" - הגעתי אל מדרגת חיבור וקרבה אמיתית אל דבר ה',
 אבל דווקא כשאני דבוק בך, אני חש כמה אתה גדול ואינסופי וכמה לי הדרך עוד
 ארוכה.
 לכן אני מבקש: ה', אל תבישני,

אל תתן לי לטעות לחשוב שעליתי לגמרי,
שלא ארמה את עצמי בדבקות מדומה,
אלא שאדע להישאר עניו, ונכון לצעוד הלאה במסע אליך.
אנו ממשיכים לראות שלא מספיק איתערותא דלתתא אלא צריך גם סייעתא דשמיא,
כי גם כשהאדם מעורר מלמטה, אין די בכך -
הוא זקוק לסייעתא דשמיא.

[לב] דָּרְךָ מְצוּתִיךָ אָרוּץ, כִּי תִרְחִיב לְבִי. (פ)

אחרי כל שלבי המסע - הדבקות, ההכנעה, התחנונים לסייעתא דשמיא -
דוד מרגיש שהוא כבר אינו רק הולך, אלא רץ.
אבל הריצה הזו איננה תלויה רק במאמץ אנושי,
כדי לרוץ במצוות ה' - צריך לב פתוח, מרווח, חי.
זו כבר מדרגה של "סייעתא דשמיא" מסוג אחר -
לא שמושכת מלמעלה, אלא שמרחיבה מבפנים.
האדם פועל, ה' מרחיב את ליבו של האדם, ושניהם יחד יוצרים את תנופת הריצה אל ה'.

[לג] הוֹרְנִי יְהוָה דְּרֶךְ חֻקֶיךָ וְאַצְרְנָה עֵקֶב.

אחרי הריצה שבסוף האות ד' (פסוק ל"ב), מבקש דוד - שמירה.
קל לרוץ בהתלהבות, אך קשה להתמיד באהבה.
לכן הוא אומר: "הוֹרְנִי יְהוָה דְּרֶךְ חֻקֶיךָ" - למדני לא רק את החוקים, אלא את הדרך
שבתוכם,
כיצד לחיות את התורה ביומיום.
"וְאַצְרְנָה עֵקֶב" - אשמור אותה גם בעקב, בצעדים הקטנים שלאחר הריצה,
בסוף הדרך ובענווה.
כי הנאמנות האמיתית נמדדת לא בשיא ההתלהבות, אלא בעקב -
באותו צעד פשוט אך מתמיד, שבו התורה נטמעת בחיים.

[לד] הִבִּינִי וְאַצְרָה תוֹרְתֶךָ וְאַשְׁמְרֵנָה בְּכָל לֵב.

דוד מבקש מה' לא דעת חיצונית, אלא הבנה חיה -
כזו החודרת אל הלב ומאירה את התורה מבפנים.
כאשר ההבנה ניתנת מן השמים, התורה איננה נשאר רעיון,
אלא נעשית דבר שאפשר לאצור אותו בלב.

"וְאֶצְרָנָה" אצירה פנימית של דבר יקר:
 קניין שבלב, לא שמירה טכנית בלבד,
 שבו התורה נעשית חלק ממהות האדם.
 אצירה זו איננה הקפאה, אלא מקור תנועה פנימית,
 שמתוכה התורה מתחילה לפעול מבפנים -
 להנחות את הרצון, לעצב את המידות
 ולהופיע כדרך חיים.
 ולכן הוא מוסיף "וְאֶשְׁמְרָנָה בְּכָל לֵב" - שמירה שלמה הבאה מאהבה ולא מיראה,
 כאשר הלב האנושי נעשה כלי קיבול חי לתורת ה' הפועמת בתוך העולם.
 כך נשלם המעגל:
 ה' - מעניק הבנה,
 האדם - אוצר בלבו,
 זהו שלב במסע שבו הלב האנושי נהפך למקדש קטן לתורת ה' חיה בעולם.

[לה] הַדְרִיכֵנִי בְּנִתִּיב מִצֹּתֶיךָ כִּי בּוֹ חִפְצֶתִּי.

דוד מבקש לא רק לדעת את הדרך, אלא ללכת בה בפועל.
 הוא חפץ ומשתוקק, אך יודע שהרצון לבדו איננו מספיק.
 הוא מבקש שחפצו האנושי וההדרכה האלוקית יתחברו -
 שיתאחדו ההתעוררות מלמטה והסיוע מלמעלה.
 לכן הוא אומר: תן לרצוני כיוון אמיתי,
 שיתממש בנתיב המעשי של מצוותיך.

[לו] הֵט לְבִי אֶל עֵדוֹתֶיךָ

וְאֶל אֵל בְּצַע.

האדם מורכב מנשמה וגוף,
 בתחילה הלב נמשך מטבעו אחר בצע - אחר רווח ותועלת אישית, גופנית, גשמית.
 לאחר שביקש הדרכה במעשה, פונה דוד פנימה, אל לבבו.
 הוא מבקש מה' שיטה את ליבו אל עדותיו - אל האמת האלוקית שאינה נמדדת בתועלת,
 שלא יחפש לעצמו רווח, אלא דבקות.
 כי הבצע - מפריד בין האדם לאלוהיו,
 והעדוּת - מחברת ביניהם.
 וכך הופך המסע אל התורה למסע שלם,
 שבו הגוף והנשמה צועדים יחד אל האחדות.

[לז] הַעֲבֵר עֵינַי מֵרְאוֹת שָׁוְא, בְּדַרְכֵךְ חֵינִי.

אחרי שהיטה את ליבו אל עדות ה', מבקש דוד לטהר גם את עיניו. הראייה יוצרת תודעה אגואיסטית ושקרית, לכן הוא מתפלל: הסר ממני את מראות השקר, ותן לי לראות את עולמך בעיני הנשמה שלי. רק כך אוכל לחיות באמת - לא חיים של אשליה, אלא חיות אלוקית: "בְּדַרְכֵךְ חֵינִי".

[לח] הֶקֶם לְעַבְדֶּךָ אִמְרָתֶךָ אֲשֶׁר לִירְאָתֶךָ.

לאחר שטיהר את לבו ועיניו, מבקש דוד להתעלות אל שורש הנשמה והגוף - יראת ה'. הוא יודע שיראה איננה פחד, אלא חיבור עמוק לגדלות ה', מצב שבו כל ישותו - הרוח והחומר - ניצבת באור האלוקי. לכן הוא מתפלל: "הֶקֶם לְעַבְדֶּךָ אִמְרָתֶךָ אֲשֶׁר לִירְאָתֶךָ" - הקם לעבדך את אמירתך שנועדה ליראתך - שדבר ה' יקום בי, יחבר את נשמתו וגופי, ויביאני ליראה שהיא גם האמצעי וגם התכלית של החיים עם ה'.

[לט] הַעֲבֵר חֶרְפְּתִי אֲשֶׁר יִגְרָתִי, כִּי מִשְׁפָּטֶיךָ טוֹבִים.

דוד חש את הפער שבין גודל משפטי התורה לבין מגבלות האדם, והבושה איננה מפחד עונש - אלא מיראה של אמת. לכן הוא מתפלל: "הַעֲבֵר חֶרְפְּתִי אֲשֶׁר יִגְרָתִי" - שלא אחוש קטנות מול תורתך, "כִּי מִשְׁפָּטֶיךָ טוֹבִים" - משפטי התורה הם אמת מאירה ומרפאה, הם נועדו לקרב אותי ליראת שמים שלמה, לא להרחיקני ממנה.

[מ] הִנֵּה תֹאבְתִי לְפָקְדֶיךָ בְּצַדִּיקְתֶּךָ חֵינִי. (פ)

בפסוק המסיים את המעגל את המסע של אות ה', דוד מגיע לשיא האיזון. הוא מתאוה לא לעוד שכר או לידע, אלא "לְפָקְדֶיךָ" - לקרבתך, להנהגתך. דוד אינו מבקש כבוד או הבנה, אלא חיים אלוקיים טהורים: "בְּצַדִּיקְתֶּךָ חֵינִי" - תן לי חיים מכוח צדקתך, לא מכוחי. זו כבר לא תפילה של מבקש - אלא של דבוק.

האות ו' - אות החיבור, מחברת שמים וארץ, גוף ונשמה, אדם ואלוקיו.

[מא] ויבאני חסדך יהוה - תשועתך פאמרתך.

בפסוק זה החיבור נעשה דרך החסד.
 "ויבאני חסדך יהוה" - אני מבקש שחסדך ייכנס לתוכי,
 אך שיהיה חסד מדויק -
 "פאמרתך" - לא חסד סתמי של רגש, אלא חסד הנובע מאמרת ה', מן התורה.
 רק כך החסד נשאר טהור, מאוזן ואמיתי.
 החסד האלוקי בא לא כמתנה אקראית,
 אלא כהארה הנמשכת על מי ששומר את אמרות ה' - חסד מתוך דבקות
 כשאני מתקן את דרכי על פי דברך -
 אז חסדך בא אלי באמת.

[מב] ואענה חרפי דבר פי בטחתי בדברך.

"ו" כאן איננה ו"ו של המשך, אלא של חיבור פנימי.
 כשדברי ה' מהדהדים בתוכי - אני יכול לעמוד מול העולם ולא להישבר.
 "ואענה חרפי דבר" - אינני מגיב מכעס או גאווה, אלא מדבר את דבר ה' שבתוכי.
 "פי בטחתי בדברך" - ה' מעניק לי יציבות מול המחרפים,
 כי דברך הוא האמת שמעמידה אותי, והיא לבדה תשובה לכל דברי השקר.

[מג] ואל תצל מפּי דבר אמת עד מאד פי למשפטך יחלתי.

דוד מבקש שהאמת האלוקית לא תישמט מפיו,
 שדבר ה' יישאר חי בדיבורו גם בעולם של שקר.
 משפטי ה' הם אור האמת, שמעמידים את המציאות על דיוקה.

[מד] ואשמרה תורתך תמיד לעולם ועד.

דוד מבקש שתורת ה' לא תישמר רק במעשה,
 אלא תהפוך למהות חיי - שמירה תמידית, בעולם הזה ולעולמים,
 שבה התורה והאדם נעשים אחד.

[מה] וְאֶתְהַלְכָה בְּרַחֲבָהּ כִּי פָקְדִיךָ דְרָשְׁתִּי.

כאשר האדם דורש את פקודי ה' באמת,
נפתח לו מרחב-יה,
חירות של נשמה, מרחב של אמת,
שבו הוא הולך בביטחון ובאהבה עם ה'.

[מו] וְאֶדְבָרָה בְּעֵדוּתֶיךָ נֶגֶד מְלָכִים וְלֹא אֲבוֹשׁ.

דוד מעיד שאפשר לעמוד מול כל כוח, גם מלכים,
כאשר דבר ה' חי בתוכך.
הוא מדבר בעדות ה' לא מתוך עזות אלא מתוך ביטחון של אמת.
"וְלֹא אֲבוֹשׁ" - כי מי שמחובר אל דבר ה' אין לו ממני להתבייש.

[מז] וְאֶשְׁתַּעֲשַׂע בְּמִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אָהַבְתִּי.

בפסוק זה מגלה דוד את שיא עבודת ה',
כאשר האהבה מתמזגת בלימוד,
והתורה איננה רק מצווה אלא קשר חי של אחדות - בין ה', התורה וישראל,
כדברי הזוהר: "ישראל, אורייתא וקודשא בריך הוא - חד" (ויקרא עג, א).
במדרגה זו, כל לימוד וכל מצווה נעשים שעשוע - מפגש אינסופי של אהבה.

[מח] וְאֶשָּׂא כַּפִּי אֶל מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אָהַבְתִּי וְאֶשְׁיַחָהּ בְּחֻקֶיךָ. (פ)

בפסוק זה מגיע מסע האות ו' לשיאו - ו' החיבור.
האהבה שוב איננה רגש בלבד, אלא אחדות שלמה:
הגוף והנשמה, התורה והעולם - פועלים יחד.
"וְאֶשָּׂא כַּפִּי אֶל מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אָהַבְתִּי"
נשיאת הכפיים מבטאת התרוממות והתמסרות,
גם תנועת הגוף כלפי מעלה נעשית ביטוי של אהבת המצוות
ושל השתייכות מלאה אליהן.
"וְאֶשְׁיַחָהּ בְּחֻקֶיךָ" - והדיבור האנושי עצמו נהיה קול התורה.
זו שלמות האהבה:
כשהאדם איננו רק מקיים את התורה,
אלא חי אותה בגופו, בדיבורו ובתנועתו - עד שהאדם והתורה נעשים אחד,
כמאמר הזוהר: "ישראל, אורייתא וקודשא בריך הוא - חד".

[מט] זְכוֹר דְבַר לְעַבְדְּךָ עַל אֲשֶׁר יַחֲלֹתַנִּי.

דוד מבקש מה' לזכור - לא לשם מידע אלא לשם קשר. שיזכור את דיבורו אליו, את דבר ה' החי המחבר ביניהם - התורה. התקווה עצמה היא מתנת ה', ודוד מבקש שהקשר הזה - אותה מתנה של תקווה ודיבור - יישמר תמיד ולא ייעלם.

[נ] זֹאת נַחֲמָתִי בְּעוֹנֵי כִּי אִמְרָתְךָ חִיָּתַנִּי.

ה'עוֹנֵי' של דוד איננו עוֹנֵי ממוֹנֵי, אלא עוֹנֵי קיוֹמֵי - תחושת הפער שבין האדם הסופי לא-לוה האין-סופי, בין מה שאני ובין מה שאני יכול להיות. דווקא ההכרה בעוֹנֵי הזה היא ראשית החיות, כי היא פותחת מקום פנוי לאור ה' להיכנס. בְּתוֹךְ תחושת החסר מתגלית הנחמה: שְׁאִמְרָתְךָ ה', הדיבור האלוקי, התורה - ממלאת את החסר, מחיה את האדם ומקרבת אותו אל שלמותו.

[נא] יְדִים הֵלִיצַנִי עַד מְאֹד מִתּוֹרָתְךָ לֹא נָטִיתִי.

כשהזדים לועגים ומנסים לערער את אמונתו, על אף הכאב והאכזבה, נשאר דוד נאמן לתורה. הלעג איננו מחליש אותו, אלא מזקק את אמונתו, ומוכיח שהתורה אינה תלויה בכבוד או בהערכה מן החוץ - אלא בקשר הפנימי החזק והנצחי שבין האדם לבוראו.

[נב] זְכוֹרָתִי מִשְׁפָּטֶיךָ מֵעוֹלָם יְהוָה וְאַתְנַחֲמָם.

הנחמה של דוד נולדת מהבנה: העולם איננו מקרי - משפטי ה' הם נצחיים. גם כשאין הסבר למציאות בעולם הזה - יש משמעות. הזיכרון הזה אינו ביטול הכאב אלא מעניק שלוה ואמונה בלב הסוער.

[נג] זִלְעָפָה אַחֲזֹתַנִּי מִרְשָׁעִים עֲזָבִי תּוֹרָתְךָ.

דוד מתואר כבוער מבפנים - לא בכעס אישי, אלא בזעזוע עמוק על נטישת התורה בעם ישראל.

פרק קיט עם פירוש בקש עבדך

ה"זְלֵעָה" - איננה רתיחה של כעס אישי, אלא סערת קודש: כאב על עולם שבו אפשר לעזוב את תורת ה', שהיא עצם חיותו של עם ישראל. דוד אינו מעוניין להיות "צדיק בפרווה", איננו מסתפק בשלמות רוחנית פרטית לעצמו בלבד, כל זמן שעם ישראל איננו דבק בתורה - אין לדוד מנוחה, כי התורה - היא נשמת האומה, ובלעדיה - העם מאבד את דרכו ואת זהותו.

[נד] זְמֵרוֹת הָיוּ לִי חֻקֵי בַּיִת מְגוֹרֵי.

"זְמֵרוֹת" - אינן רק שיר בפה, אלא חיבור נשמתי בין האדם לקונו. גם "בַּיִת מְגוֹרֵי" - בבית הפשוט, או "בַּיִת מְגוֹרֵי" - בית ארעי של פחד ונדודים - "חֻקֵי" היו לי כזמירות, כשעשוע של דבקות, כחיבור חי בין האדם לתורה שאינה תלויה במקום. וכאשר התורה הופכת לזמירות - אפילו הבית נהיה למקדש מעט.

[נה] זְכַרְתִּי בַּלַּיְלָה נְשִׁמָּה יְהוָה וְאֶנְשְׁמָרָה תּוֹרָתָהּ.

דווקא בלילות החשוכים, כשהלב מתערפל והעולם שותק, דוד שומר על הקשר בזיכרון שם ה'. הזיכרון הזה מאיר את הדרך ומחזיר את התורה אל ליבו. כי שמירת התורה מתחילה מזיכרון שם ה' גם בלילה, שם נבחנת האמונה האמיתית - "אמונתך בלילות".

[נו] זֹאת הֵיטָה לִּי כִּי פִקְדֵיךָ נִצְרָתִי. (פ)

בפסוק החותם את אות ז' נחשפת סוד עמידתו של דוד בתהפוכות חייו. כל מה שעבר - הבוז, הלעג, הצער והניסיון - לא היו מקרים חולפים, אלא שלבים בעיצוב נפשו. "זֹאת הֵיטָה לִּי" - הכול נהפך לחלק ממני, לא אסון אלא בניין. ומה שמנע מהכאב לשבור אותי - הוא "כִּי פִקְדֵיךָ נִצְרָתִי". שמירת דבר ה' היא שעמדה לי, היא שנתנה משמעות לכל מאבק.

מעגל אות ז' מסתיימת בהכרה חדשה:
הייסורים עצמם נהפכו למתנה "זֹאת הֵיטָה לִּי".

[נז] חֶלְקֵי יְהוָה אָמַרְתִּי לְשֹׁמֵר דְּבָרָיָהּ.

דוד פותח שלב חדש במסעו.
אחרי שהצרה נהפכה ל"זאת" באות ז', הוא כעת מכריז על זהותו: ה' הוא חלקי.
"חֶלְקֵי" איננו חסר, אלא נחלה שלמה - בחירה בה' כעיקר חייו.
"אָמַרְתִּי" - דיבור פנימי מחייב, הכרזה שהופכת אמונה למעשה.
"לְשֹׁמֵר דְּבָרָיָהּ" - השמירה היא ביטוי לאהבה, לא לחובה.

[נח] חֲלִיתִי פָּנֶיךָ בְּכָל לֵב חֲנִנִי פְּאֻמְרָתֶךָ.

דוד פונה אל ה' בכל לבו - לא כתפילה של מצוקה, אלא של כלות־נפש וגעגוע.
אך גם התפילה הטהורה ביותר צריכה עוגן של אמת, ולכן הוא מוסיף:
"חֲנִנִי פְּאֻמְרָתֶךָ" - תן לי חן, חסד ומתנה שאינה בזכותי, אך לפי דברך, על פי התורה שגילית.
ה"חן" כאן איננו רק רחמים, אלא גם הארה פנימית - הכוח להבין את דבר ה' ולהחיות בו את לב האדם.
כך נפגשות התפילה והתורה:
הלב - נושא עיניו אל ה',
והתורה - מכוונת את תפילתו ונותנת לה אור.

[נט] חִשְׁבֹתִי דְרָכֶי וְאָשִׁיבָה רַגְלִי אֶל עֵדוֹתֶיךָ.

דוד מתאר את דרכו של המחפש.
"חִשְׁבֹתִי דְרָכֶי" - בחן כיוונים רבים, ניסה דרכים, רעיונות ותאוריות,
אך ככל שחישב והעמיק - התאכזב.
האכזבה מן הדרכים השונות הולידה בו בהירות חדשה - רק התורה גותנת כיוון, עומק ותיקון.
אז לא רק מחשבתו - גם רגליו שבו אליה: "וְאָשִׁיבָה רַגְלִי אֶל עֵדוֹתֶיךָ".
זו תשובה שלמה: שכל, לב ומעשה - שבים אל מקורם.

[ס] חִשְׁתִּי וְלֹא הִתְמַהְמַהְתִּי לְשֹׁמֵר מִצְוֹתֶיךָ.

אחרי שחישב את דרכיו ושב אל התורה, דוד מתאר את פעולת הרוח כשהאמת מתבהרת:
"חִשְׁתִּי" - נעשיתי קל ומהיר, פעלתי מיד,
"וְלֹא הִתְמַהְמַהְתִּי" - לא נתתי לעולם הגשמי, לכבדות ולספקנות, לעכב את צעדיי.
כשנגעתי באמת, אין עוד מקום להיסוס, ויש לעבוד בזריזות - כי דבר ה' הוא חיים, לא רעיון.

[סא] חֲבֵלֵי רְשָׁעִים עֲוֹנֵי, תוֹרַתְךָ לֹא שְׂכַחְתִּי.

לאחר שהתמודדתי עם המאבק שבתוכי - בין הגוף לנשמה, בא השלב הבא: ההתמודדות עם הסביבה - מול החברה, מול תרבות שמנסה לשלול את עצם התורה.
 "חֲבֵלֵי רְשָׁעִים עֲוֹנֵי" - הרשעים כרכו סביבי חבלים, ניסו לשלול ממני את התורה, לעכב, לשכנע, לשכוח.
 אבל גם במצור הזה אומר דוד:
 "וְתוֹרַתְךָ לֹא שְׂכַחְתִּי" - היא בי, חרותה על לבי, והיא שמחזיקה בי כשכל העולם מנסה לשחרר את האחיזה שלי בתורה.

[סב] חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לְךָ עַל מִשְׁפָּטֵי צְדָקָךָ.

אצל ה' אין זמן, "חצות הלילה" איננו שעה אלא מצב של חושך, רגע הניסיון. ודווקא שם, בלב הלילה, קם דוד להודות - כמו בחצות מצרים, כשהצדק האלוקי התגלה מן האפלה.
 הודיה זו איננה על חסד בלבד, אלא על "מִשְׁפָּטֵי צְדָקָךָ" על עצם הסדר האלוקי המופלא, גם כשהוא נסתר.
 אחרי המאבק עם הרשעים, דוד איננו נשבר - הוא קם בלילה, מודה על הצדק של הבורא, ומגלה שהאור האלוקי אינו תלוי בזמן, אלא באמונה.

[סג] חֵיבֵר אָנִי לְכָל אֲשֶׁר יִרְאוּךָ וּלְנִשְׁמֹרֵי פְקוּדֵיךָ.

לאחר החושך והמאבק, מגלה דוד שהדרך הרוחנית איננה שלו באופן יחידי בלבד. הוא מבקש להיות "חֵיבֵר" - שותף בלב ובמעשה - לכל מי שיראת ה' מנחה אותו. בחברת יראים נשמרת האש הפנימית.
 הם מקור כוח, לימוד ויציבות בעולם של רשעה. זהו השלב שבו הבדידות מתחלפת באחוה - האמונה הפרטית נהפכת לעם ירא ה'.

[סד] חֲסִדְךָ יְהוָה מְלֵאָה הָאָרֶץ חֲקִיךָ לְמַדְנִי. (פ)

דוד מביט סביב ורואה: העולם כולו מלא חסדך. לא עוד חושך ומאבק, אלא ראייה בהירה - הכול "חֲסִדְךָ".

אך דווקא מתוך השפע הוא מבקש:
"חֲקֵיךָ לְמַדְנִי" - למדני כיצד להבין את החסד ולכוון בו את דרכי.
 כי התורה היא שנותנת לחסד צורה,
 ומגלה את הסדר שבטוב.

[סה] טוב עשית עם עבדך יהוה כדברך.

דוד פותח את האות ט' בהודיה על הטוב האלוקי שפעל עמו.
 לא טוב חולף של נוחות,
 אלא טוב מדויק ונאמן לדבר ה' - טוב שמחנך, מלמד, ומקרב.
 הוא רואה בהשגחת ה' יחס אישי: **"עם עבדך"**,
 לא רק נתינה מלמעלה, אלא ברית חיה בין אדון לעבדו.
 וכשהוא אומר: **"כְּדַבְּרְךָ"** הוא מודה:
 הטוב שגיליתי בעולם הוא בדיוק כפי שדיברת - הבטחה שקמה במציאות, דיבור
 אלוקי שהפך לחיים.

[סו] טוב טעם ודעת למדני - כי במצותיך האמנותי.

דוד מבקש מה' לא רק חכמה, אלא **"טוב טעם ודעת"** -
 היכולת לגעת בפנימיות התורה, להבין את טעמה, ולהתחבר אליה מבפנים.
 הוא יודע שדעת אמיתית אינה ניתנת לאדם מבחוץ,
 אלא צומחת מתוך אמונה -
 האחיזה הפנימית במצוות ה', שהיא היסוד שמחזיק את הלב.
 לכן הוא אומר: **"במצותיך האמנותי"** - פניי כבר מופנים אל האמת,
 עתה למדני את עומקה.

[סז] טרם אענה - אני שגג, ועתה: אמרתך שמרתי.

דוד מתאר את דרכו ביושר:
"טרם אענה" - לפני שבא עלי העינוי והקושי - הייתי שוגג, הולך ללא בהירות.
 העינוי לא נועד לשבור, אלא להחזיר ולפקוח את העיניים.
"ועתה" - לאחר ההתעוררות,
 אני שומר את אמרתך מתוך הכרה צלולה ומכוונת.

[סה] טוב אַתָּה וַיִּמְטִיב - לְמַדְנִי חֻקֶיךָ.

הטוב האנושי הוא סובייקטיבי ומשתנה, כי האדם מורכב מנשמה וגוף יחד. אבל טוב ה' - טוב מוחלט, והוא מגמת העולם. "וימטיב" - טוב זה מתגלה במעשיך בתוך המציאות. וכדי לגשר על הפער העצום בין הטוב האנושי לטוב האלוקי, דוד מבקש: "למדני חוקיך" - כדי ללכת בדרכיך, להידבק במידותיך, ולהתחבר אל הטוב האלוקי העל-אנושי.

[סט] טַפְּלוּ עָלַי נְשָׁקֵר זְדִים - אֲנִי בְּכָל לֵב אֶצַּר פְּקוּדֶיךָ.

ה"זדים" אינם מסתפקים עוד בליצנות (פסוק נא), הם בונים עלילה, צובעים את המציאות בשקר כדי לעוות את האמת. בהתמודדות מולם דוד אינו מתגונן - הוא מעמיק פנימה: "אצר" אנצור את פיקודיך כאוצר לבבי, כי הפגיעה אינה בי אלא באמת שאתה מפקיד בידי. וככל שהשקר גובר - אני שומר את פיקודיך ביתר מסירות.

[ע] טַפֵּשׁ בַּחֶלֶב לֶבָם - אֲנִי תוֹרְתְךָ שְׁעִשְׁעֵתִי.

לב הזדים - נעשה כבוד וסתום כחלב, אטום לאמת, ובלתי מסוגל לשאת את אור התורה. ממקום כזה נולדת עלילת השקר. ואילו אני - לבי פתוח, דווקא מול קהות הלב הזו, תורתך נעשית לי שעשוע, שמחה, בהירות, חיבור פנימי לתורה.

[עא] טוב לי - כי עֲנִיתִי לְמַעַן אֶלְמַד חֻקֶיךָ.

"עניתי" מי עינה? מדוע? העינוי הוא עמל התורה עצמו - המאמץ להבין חוק שאין לו טעם אנושי, הקושי, הזיעה, ושבירת המחסומים הפנימיים בלימוד התורה. דווקא המאבק הזה פתח שער להשגה גבוהה יותר, והטוב שהתברר לי - הוא פרי העמל, ההישג שנולד מתוך היגיעה בלימוד החוק.

[עב] טוֹב לִי תוֹרַת פִּיךָ מֵאֲלֹפֵי זָהָב וְכֶסֶף. (פ)

"תוֹרַת-פִּיךָ" - התורה כפי שהיא יוצאת מפיך, בצלילות האלוקית שלה, לא כפי שאני מצליח לתפוס. והערך הזה, העליון והטהור, גדול מכל זהב וכסף - מכל מדרגות הטוב הגשמי, מהבסיס ועד הפסגה. מתברר שהתורה היא הטוב האמיתי, והחומר - רק משני.

[עג] יְדִיךָ עֲשׂוּנִי, וַיְכַוְנֵנִי - הִבִּינִי, וְאֶלְמְדָה מִצּוֹתֶיךָ.

דוד פונה אל ה' ואומר:
אתה יצרת אותי בשתי קומות:
"יְדִיךָ עֲשׂוּנִי" - את גופי וכוחותיי,
"וַיְכַוְנֵנִי" - את נשמתו וייעודי.
ומול שתי הקומות הללו אני מבקש לעמוד כראוי:
"הִבִּינִי" - תן לי הבנה פנימית של תכליתי,
"וְאֶלְמְדָה מִצּוֹתֶיךָ" - כדי לתרגם את ההבנה לחיים ולמעשה.
כך נחשף המבנה העמוק של הפסוק:
בריאה מלמעלה - גוף ואחריו נשמה,
ועבודת האדם מלמטה - נשמה ואחריה גוף.
יצירה אלוקית מול בחירה אנושית, מתחברות יחד ללימוד מצוותיך ולחיים על פיהן.

[עד] יִרְאֶיךָ יִרְאוּנִי, וַיִּשְׁמְחוּ - כִּי לְדַבְרֶךָ יִחְלָתִי.

כאשר יראי ה' רואים אותי, הם שמחים, מפני שהאור הפנימי שבי, הנובע מן הציפייה לדבר ה' מקרין החוצה ומתבטא גם בגופי. הם מזהים בי אדם הפונה לאמת האלוהית שהם עצמם מחפשים, ולכן שמחתם היא שמחת הנשמה המבינה שנפגשה עם אור מוכר.

[עה] יִדְעֵתִי יְהוָה כִּי צֶדֶק מִיִּשְׁפָּטֶיךָ וְאֱמוּנָה עֲנִיתָנִי.

דוד מגיע לידיעה פנימית שכל הנהגת ה' עמו - צדק מוחלט. העינוי שעבר אינו עונש מרירות, אלא תהליך זיכוך הנעשה בְּאֱמוּנָה:

מתוך נאמנות ה' אל האדם ומתוך אמון עמוק ביכולתו לעלות גבוה יותר. הקב"ה אינו מוותר עליו ואינו משאיר אותו בינוני, העינוי הוא אות שה' מאמין בו, שבנפשו טמון פוטנציאל של גדולה. כך הופך הקושי להיות חלק מדקדוק ההשגחה, ומפגש עם צדקת ה' ועם האמת הפנימית של חייו.

[עו] יְהִי נָא חֶסֶדְךָ לְנַחְמֵנִי - כְּאִמְרַתְךָ לְעַבְדְּךָ.

לאחר שהעינוי זיכך את לבו, דוד מבקש את ההשלמה: שהחסד עצמו יהיה לנחמה. הגוף והאגו מטבעם מרחיקים את האדם מן ה"אני" הפנימי, והריחוק הזה יוצר כאב. הנחמה האמיתית באה רק מחסד ה' - בחזרה למקום של עבדות, שם מתיישבת הנפש וחוזרת לאמתה. דוד אינו מבקש טובה חיצונית, אלא שיתגלה החסד שהובטח לעבד ה' - חסד שמרפא ומחבר מחדש אל מקור החיים.

[עז] יְבֹאוּנִי רַחֲמֶיךָ וְאַחֶיךָ - כִּי תוֹרַתְךָ שִׁעֲשֹׁעֵי.

"יְבֹאוּנִי רַחֲמֶיךָ" - דוד מבקש שהרחמים האלוקיים ייכנסו אל תוכו, לא כעזרה חיצונית אלא כחיות פנימית. רחמי ה' יורדים מן האני האלוקי, ונוגעים במקום האנושי, בגוף ובאגו. "וְאַחֶיךָ" - חיים חדשים, חיים שבהם הפער בין הנשמה לבין האגו מתיישב, והאדם חי באמת מבפנים. "כִּי תוֹרַתְךָ שִׁעֲשֹׁעֵי" - התורה, האלוקית והעליונה, נעשית "שעשועי", תענוג פנימי המאיר גם את הצד הגופני, ומשלים את האדם בהווה ממש. כך מוכרזים כאן חיים שלמים: רחמים מלמעלה, תורה מבפנים, ואדם החי באחדות בין הנשמה ובין הגוף.

[עח] יִבְשׂוּ יַדַּי כִּי שָׁקַר עֲוֹתוֹנִי - אֲנִי אֲשִׁיחַ בְּפִקּוּדֶיךָ.

הזדים ניסו לעוות את דרכו של דוד ולצייר אותו בשקר,

אך הוא איננו יורד למגרש שלהם.
 במקום להגיב מן האגו - הוא פונה פנימה:
 "אֲנִי אֲשִׁיחַ בְּפִקוּדֶיךָ" - מעמיק בשיחה פנימית עם ה',
 חי מתוך אמת ולא מתוך תגובה.
 וכאשר אדם דבוק לאור ה' ואיננו נלחם בזדון בכלים שלו,
 האור שלו חושף את השקר מאליו,
 והזדים עצמם מתביישים ומתבטלים.
 הפסוק מלמד דרך חיים:
 אין להילחם בחושך,
 צריך להאיר מעליו.
 האמת הפנימית היא שמביישת את השקר,
 והדבקות בפיקודי ה' - היא הניצחון הגדול ביותר.

[עט] יָשׁוּבוּ לִי - יִרְאֶיךָ,

וְיִדְעֵי עֲדֹתֶיךָ.

דוד מתאר את חזרתן של שתי מדרגות רוחניות:
 היראים - בעלי הלב הטהור,
 ויודעי העדות - בעלי הדעת המבהירים את האמת.
 השקר של הזדים הרחיק את שתיהן,
 אך כשהאור מתגלה,
 היראה והדעת מתאחדות סביבו מחדש.
 הירא - מרגיש את האמת בלבבו,
 והיודע - מכיר אותה בעומקה.
 שניהם שבים -
 כי האמת האלוקית ניכרת בחיי דוד,
 והחזרה אליו היא החזרה אל האמת עצמה.
 זהו תיקון שלם:
 לב ודעת, רגש ובהירות,
 שניהם מתכנסים סביב האמת המתגלה דרך הצדיק.

[פ] יְהִי לְפִי תָּמִים בְּחֻקֶיךָ, לְמַעַן לֹא אֲבוֹשׁ. (פ)

דוד מבקש שלמות לב שנולדה מתוך כל הבירורים וההתמודדויות שעבר.
 תמימות שאינה נאיביות, אלא איחוד פנימי -

לב אחד שאינו מפוצל בין האני הנשמתי לבין האגו הגופני,
לב הנאמן לחוקי ה' גם במקום שאינני מבין.
בושה כאן איננה חברתית אלא פנימית:
הפחד לעמוד מול האמת האלוקית ולגלות שחייתי בפער ביני לביני.
לכן הוא מבקש לב תמים, שלם, נקי, עקבי,
כדי שלא יפגוש את הבושה של חוסר נאמנות לאמת,
אלא יחיה בהרמוניה מלאה עם רצון ה'.

[פא] כְּלֹתָהּ לְתִשׁוּעָתָךְ נִפְשִׁי - לְדַבְרֶךָ יִחְלָתִי.

דוד מתאר את קול הנפש,
המקום שבו הגוף והנשמה נפגשים - המבקשת לגדול ולהתרחב מעבר לגבולות החיים.
"כְּלֹתָהּ" - הוא כיסופים עזים לישועת ה':
רצון עמוק להתרחבות הכלים, כדי שיוכל להיכנס בהם יותר מן האור האלוקי.
ובתוך הכיסופים הגדולים הוא נשען על דבר ה':
"לְדַבְרֶךָ יִחְלָתִי" - המתנה מתוך אמון בהבטחת התורה עצמה:
שהדרך האלוקית שאדם הולך בה - לימוד, בירור, נאמנות - אינה הולכת לאיבוד,
ובסופה באה הישועה המיועדת לו.

[פב] כָּלוּ עֵינַי לְאִמְרֹתֶיךָ לְאִמֹר מִתִּי תִנְחַמְנִי.

דוד ממשיך את מסע הנפש שהחל בפסוק הקודם:
כמו שהנפש נכספת לישועת ה', כך גם העיניים -
כוח הראייה הפנימי, שבו הנפש מנסה לראות את הנהגת ה' בתוך המציאות -
נכספות לראות את אור דבר ה'.
"כָּלוּ עֵינַי" - פירושו כיסופים לראות משמעות, לראות כיוון,
גם כשברגע זה הראייה עמומה.
"מִתִּי" - לשון ציפייה, לא תלונה,
בקשה לנחמה שתאיר מחדש את הראייה,
ותאפשר לעיניים - ולנפש - לראות את יד ה' בתוך מסע החיים.
כך הופך מסעו של דוד למסע של כל יהודי המבקש לראות את אור התורה בתוך
מציאות מורכבת.

[פג] כִּי הָיִיתִי כְּנֹאד בְּקִיטֹר חֶקְיָךְ לֹא שָׁכַחְתִּי.

דוד מתאר מצב של עומס ורתיחה פנימית:

כמו נוד של עור העומד בקיטור – לחץ, רצוא ושוב,
 תנועה מתמדת של חום וחושך המעורבים זה בזה.
 זהו מצב שבו האור הרוחני גדול מן הכלים הקיימים,
 ומאיים להביא לידי שבירה.
 אך הפתרון איננו בריחה, נסיגה או השתקה.
 "חֻקֵּיךָ לֹא שִׁכַּחְתִּי" – אינני שוכח שהתורה גדולה ממני,
 ושהקושי איננו סימן לטעות, אלא קריאה לתיקון.
 הזיכרון הזה מונע שבירה ומכוון לתהליך נכון:
 או צמצום מודע של הופעת האור,
 או הרחבת הכלים בהדרגה –
 עד שיוכלו לשאת את האור האלוקי.
 דווקא מתוך הרתיחה נולד החזון:
 לא לכבות את האש,
 אלא לבנות כלים מתאימים –
 כך שהמנוחה תבוא מתוך התעלות,
 ולא מתוך ויתור.

[פה] כְּפֹה יָמֵי עֲבֹדָה כְּמִי תַעֲשֶׂה בְרִדְפֵי מִשְׁפָּט.

"עֲבֹדָה" – מגלה את נקיותו של דוד:
 הבקשה אינה אישית או אגואיסטית,
 אלא של מי שמרגיש שליחות.
 דוד שואל לא מתוך עייפות פרטית אלא מתוך אחריות:
 מהו הזמן שקבע לי ה' לשאת את הניסיון,
 ומתי תופיע ההנהגה האלוקית שתצדיק את הדרך.
 "מִשְׁפָּט" כאן איננו נקמה, אלא הופעת האמת האלוקית –
 והשאלה כולה נשאלת מתוך טהרה של עבד ה',
 שמבקש להבין את גבולות שליחותו ואת שעת התגלות הצדק.

[פה] כָּרוּ לִי יְדִים שִׁיחֹת אֲשֶׁר לֹא כְּתוּרְתֶךָ.

דוד מתאר כאן סוג חדש של זדים:
 לא אלו שנלחמים בגלוי בתורה,
 אלא כאלו הבונים בשקט "שיחות" – בורות ומלכודות מתוחכמות,
 תוך שימוש בלשון של קדושה ובדמות של "אנשי תורה".

אך למרות הופעתם החיצונית, מעשיהם ותכנוניהם "לא כתורתך":
הם מסלפים את רצון ה',
מייצרים שיח תורני-לכאורה, שאינו נאמן לאמת האלוקית.
זו סכנה עמוקה יותר מן הרדיפה הגלויה,
כי היא באה מבפנים, בשפת התורה, אך הפוכה ממהותה.

[פז] כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה, שֶׁקָּר רְדָפוּנִי - עֲזָרְנִי.

אחרי שהזדים יצרו מערכת של דיבור תורני-לכאורה,
דוד מציב קו ברור:
"כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה" - התורה יציבה ואמינה, ואינה ניתנת לזיוף.
מול רדיפת השקר, הבאה בתחפושת של קדושה,
דוד אינו מבקש נקמה אלא עזרה פנימית:
עֲזָרְנִי - תן לי כוח לעמוד באור האמת,
לשמור על בהירות ולא להיגרר לשיח ולמלכודות שאינן כתורתך.

[פז] כְּמַעַט כְּלוּנִי בְּאֶרֶץ וְאֲנִי לֹא עֲזַבְתִּי פְקוּדֶיךָ.

דוד מתאר את התקרבותו לשבר מוחלט לכליה,
והמילה "בְּאֶרֶץ" נושאת שלושה מישורים במסעו:
בעולם הארצי - המציאות הגשמית, והחומרית כמעט כילתה אותו.
בגלויותיו - כשהורחק מארץ ישראל בבריחותיו מן הארץ וניטלה ממנו הקרבה
מהקדושה בארץ.
ואף בארץ עצמה - בארץ הקודש, במקום הקדוש, מקום שאמור להיות אור, יש רדיפה
שמנסה לכבותו.
אך מול כל אלה עומד ה"אֲנִי" הפנימי:
נקודת הנשמה שאינה עוזבת את פיקודיך.
הדבקות בשליחות האלוקית היא שהפכה את ה"כמעט" ל"לא" - "וְאֲנִי לֹא עֲזַבְתִּי
פְקוּדֶיךָ".

[פח] כְּחֶסֶדְךָ חֲיִנִּי וְאַשְׁמְרָה עֵדוּת פִּיךָ. (פ)

כאשר דוד מבקש "חֲיִנִּי" כְּפִי חֶסֶדְךָ,
אין כוונתו רק לחיים הניתנים מן השמים בחסד,
אלא גם לכך שהוא עצמו ייעשה כלי לחסד הזה.

החסד האלוקי יורד לעולם והוא מבקש להיות הצינור שדרכו הוא מופיע. החיים שהוא מבקש אינם פרטיים או אגואיסטיים, אלא חיים שיש בהם שליחות: להמשיך את טובו של ה' בעולם, להאיר בו ולפעול בו. ומתוך חיות זו - הוא יוכל לשמור את "עדות פיר", כי עדות ה' בעולם מתגלה דרך מי שחי בחסד האלוקי ופועל על פיו בשליחות.

[פט] לְעוֹלָם, יְהוָה דְּבַרְךָ נִצָּב בַּשָּׁמַיִם.

לאחר סערות האות כ', שבהן הגוף, הנפש והעולם כמעט כילו את כוחו, דוד מרומם את מבטו אל נקודת היציבות היחידה שאינה משתנה: רצון ה' עצמו. "דְּבַרְךָ" - הוא גם רציונר הנצחי שמעמיד את המציאות כולה, וגם המילה האלוקית כפי שהיא יורדת ונשמעת באוזני האדם, עד לרובד שבו היא נקלטת בהבנה האנושית. זהו הגשר בין שמים לארץ - דיבור שמקורו בעולמות העליונים ומגיע עד לתודעת האדם.

"נִצָּב" - עומד בקומה זקופה, ללא תנועה, ללא שינוי, יציבות מוחלטת שאינה מושפעת מתהפוכות העולם וחשכת החיים. בעולם שבו כל דבר רועד - דבר ה' הוא היחיד העומד "לְעוֹלָם". ודוד אומר:

זו נקודת האחיזה שלי.
זה העוגן שמולו כל התנועה של החיים נרגעת.
מה שראיתי בארץ, בנפש, בגוף ובסביבה - הכול משתנה.
אבל מילה אחת שלך ניצבת בשמים -
ושם האדם מוצא את מקומו.

[צ] לְדוֹר וָדוֹר אֱמוּנָתְךָ - כּוֹנֵנֶת אֶרֶץ וַתַּעֲמֵד.

לאחר שגילה את היציבות העליונה - "דברך ניצב בשמים", דוד רואה כיצד אותה יציבות יורדת אל המציאות כולה. "לְדוֹר וָדוֹר אֱמוּנָתְךָ" - נאמנות ה' לקיים את עולמו ממשיכה ללא שינוי בכל דור, כוח אלוקי קבוע העובר דרך כל ההיסטוריה, יציבות שאינה תלויה באדם ולא בזמן. "כּוֹנֵנֶת אֶרֶץ וַתַּעֲמֵד" - אותה אמונה מקימה גם את העולם הארצי: הארץ מיוסדת על יסוד אלוקי, ולכן היא עומדת ויציבה,

למרות תנועת הדורות ותנודות המציאות.
 הפסוק מציג יציבות אחת המשתרעת על שלושת הממדים:
שמים - זמן - מקום.
 דבר ה' ניצב בשמים, אמונתו נמשכת בכל הדורות,
 ועל יסוד זה הארץ עצמה עומדת.

[צא] לְמִשְׁפָּטֶיךָ עֲמְדוּ הַיּוֹם - פִּי הַפֶּלַעַבְדֶּיךָ.

לאחר שדוד גילה שהיציבות האלוקית נמצאת בשמים, ובמקום-בארץ, ומתגלה לאורך כל הדורות, הוא מוסיף קומה: היציבות הזאת פועלת גם בהווה עצמו. הווה - גם מלשון הויה - לחוש את הקב"ה בכל רגע בהווה. חשיבות ההווה - להפגש עם ההוייה בכל רגע.
"לְמִשְׁפָּטֶיךָ עֲמְדוּ הַיּוֹם" -
 המציאות כולה עומדת ומתנהלת על פי משפטיך:
 הסדר הפנימי, החוקיות האלוקית המכוונת כל תנועה.
 היום-יום, עם כל מורכבותו, עומד על יסוד של הנהגה מדויקת.
 וכאן מתחדד היסוד הגדול:
"פִּי הַפֶּלַעַבְדֶּיךָ" -
 כל הבריאה - דומם, צומח, חי מדבר,
 על כל מערכותיה - טבע, היסטוריה, כוחות האדם והחברה -
 אינה אוסף של גורמים מפוזרים,
 אלא מארג אחד הפועל כעבדיך: כל חלק במציאות משמש שליח להוציא אל הפועל את הייעוד האלוקי הטמון במשפטך.
 המציאות כולה עומדת בחסות רצונו של ה', ופועלת כשליחות אחת למימוש משפטיו.

[צב] לֹאִי תוֹרָתְךָ שְׁעֲשֵׂי אֶזְ אֲבֹדְתִי בְּעֵנִי.

לאחר שהראה כי כל העולם כולו עומד מכוח המשפט האלוקי, מגלה דוד על מה הוא עצמו עומד:
 על התורה.
 לא תורה קרה, ולא כחוק חיצוני - אלא **"תוֹרָתְךָ שְׁעֲשֵׂי"**.
 המקום שבו נפשו פוגשת את התורה בחיבור, בחיות, בקרבה ובבהירות פנימית.
 מול משפטיך שמעמידים את הבריאה,
 דוד מציב את נקודת העמידה האישית שלו:

אם אין התורה תהיה חייו הפנימיים,
אם אינה הופכת למוקד רווחה וחיות שבו נשמתו נשענת - אז כל מצבו עוני,
הלחץ והכאב היו מכבים את לבו מבפנים, והוא היה "אֶז אֲבִדְתִּי".
זהו או-או חריף:
או תורה כחיות פנימית - או עוני נפשי.
או שעשוע של אמת שמחיה את האדם -
או הישארות בתוך כובד הגוף, הכאב והמציאות הדוחקת.

[צג] לְעוֹלָם לֹא אֲשַׁפַּח פְּקוּדֵיךָ כִּי בָּם חֵיִתָּנִי.

דוד מודע לכך שהעולם הגשמי מטבעו מושך את האדם לשכחה:
החומר מכסה על הנשמה, הגשמיות והדאגות מחלישות את הזיכרון הרוחני,
והאני הפנימי עלול להיטשטש תחת כובד המציאות.
אבל דווקא ב"פְּקוּדֵיךָ" - במצוות המדויקות, בדקדוקי ההנהגה,
בנקודות שבהן רצון ה' יורד אל החיים הממשיים,
מוצא דוד את הפתרון שמעלה את נשמתו מעל השיכחה.
ה"פיקודים" הם נקודות החיבור המוחשיות בין הנשמה לבין המעשה,
ובזכותם החיים הגשמיים אינם מכבים את האור הרוחני אלא מעירים אותו.
לכן נכרתת ברית של זיכרון "לְעוֹלָם לֹא אֲשַׁפַּח",
כי דווקא בתוך הפיקודים, בתוך המעשה המדויק של רצונך - מצא את החיות שאינה נשחקת,
את הזיקה שמחזירה את הנשמה למקומה האמיתי גם מול כובד העולם הגשמי.

[צד] לָּהּ אֲנִי הוֹשִׁיעֲנִי כִּי פְּקוּדֵיךָ דָּרְשֵׁתִּי.

דוד מצהיר: "לָּהּ אֲנִי",
לא רק עבד - אלא עצם זהותי, שייכות מהותית לה;
ומכוח זה הוא מבקש "הוֹשִׁיעֲנִי",
לא כבקשה חיצונית של מצוקה,
אלא כהמשך טבעי לשייכות:
אם אני שלך - הרי שאתה מקור ישועתי.
"כִּי פְּקוּדֵיךָ דָּרְשֵׁתִּי" - לא "תורתך", לא "מצוותיך", לא "משפטיך".
דווקא כאשר האדם דורש את הפיקודים שהם הביטוי המדויק של רצונך בעולם,
הם נעשים הצינור הישיר לישועה:
במקום שבו האדם מחפש את רצון ה',
שם מתגלה ה' אל האדם.

[צה] לִי קוֹן רְשָׁעִים לְאַבְדֵנִי עֵדוּתְךָ אֶתְבוֹנֶן.

גם כאשר הרשעים ממתינים לרגע נפילתו, לא מתוך מאבק חולף אלא מתוך תקווה פנימית "לְאַבְדֵנִי", אין זו רק רדיפה אישית - זו התנגדות למה שהוא נושא: "עדות ה'" - דוד אינו שוקע באיום, ואינו יורד למגרש שלהם, אלא מרים את מבטו לעולם גבוה יותר - "עֵדוּתְךָ אֶתְבוֹנֶן", באותה אמת אלוקית יציבה שמאירה את המציאות כולה. שם הוא מוצא עמידה שאינה תלויה ברשעים.

[צו] לְכָל תְּכַלֶּה רְאִיתִי קֶץ רְחֻבָה מִצְוֹתֶךָ מְאֹד. (פ)

דוד מביט בעולם ומזהה חוק עמוק: כל מה ששייך לגוף, לחומר, למציאות הארצית - יש לו קֶץ. הכול מתכלה: הכוחות, התשוקות, הרכוש, ההצלחות, אפילו האדם עצמו. העולם החומרי חי בתוך גבולות. אבל מול זה ניצבת המצווה - "מִצְוֹתֶךָ", דווקא היא, הנקודה המדויקת שבה רצון ה' יורד אל המעשה האנושי, נפתחת לרוחב שאינו כלה. המצווה מגלה באדם מרחב שאינו סופי: פתיחות, עומק, אינסופיות. בתוך החיים הסופיים של האדם, רצון ה' המתגלה במעשה האדם פותח שער לאינסוף. במצוות ה', האדם מגלה משהו שאין בו גבול.

[צז] מָה אֶהְבֵּתִי תוֹרָתְךָ - כָּל הַיּוֹם הִיא שִׁחְתִּי.

דוד מגיע אל פסגת הקשר לתורה: לא עוד תמיכה, חיות או הצלה - אלא אהבה. אהבה שבה הגוף והנפש נמשכים לתורה כאמת חייו. ושיח פנימי המלווה את האדם בכל מצבי היום, עד שהתורה נעשית הדיבור הפנימי של חייו, המרכז שאליו חוזרת מחשבתו תמיד - באהבה, בשלווה, ועל יציבות הדרך.

[צח] מַאֲיְבֵי תַחֲכֵמְנֵי מִצְוֹתֶיךָ - כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי.

אחרי שדוד הכריז על אהבתו לתורה, מגלה דוד כיצד אהבה זו פועלת בתוך החיים: גם מול אויבים ולחצים, הלחץ החיצוני אילץ אותו לפנות לעומק התורה. המצוות - שהם המעשה המדויק של רצון ה', מחכימות אותו ומרוממות את מבטו. ההתמודדות אינה שוברת אלא מעמיקה, משום שהמצווה היא נצחית - "לְעוֹלָם הִיא לִי", קניין פנימי שאינו תלוי בזמן, במצב או באדם, ובו מוצא דוד את החכמה להתבונן גם בקושי באור ה'.

[צט] מִכָּל מְלַמְדֵי הַשְּׂפִלְתֵי - כִּי עֵדוּתֶיךָ שִׁיחָה לִי.

דוד אומר: יש שני מקורות ללימוד: **לימוד מהמורים** - מכל מי שלימד אותי, קיבלתי חכמה והבנה. **לימוד פנימי** - אבל עיקר ההשכלה שלי הגיעה מכך שעדות ה' היו השיח שלי: דבר שאני חושב עליו, חוזר אליו, מדבר בו עם עצמי. כאשר התורה היא מה שנלמדת מאחרים, ופועלת בפנים בלב ומלווה את האדם - אז החכמה מתחדדת באמת. זהו לימוד שמגיע לבפנים והפנמתו, על גבי הקבלה מבחוץ, וזה יוצר שיח.

[ק] מִזְקֵנִים אֲתַבִּינֶנּוּ - כִּי פְקוּדֵיךָ נִצְרָתִי.

לאחר שדוד תיאר כיצד חכמתו צמחה משלושה מקורות - מן הקשיים - "אויביי", מן המורים - "מלמדי", ומתוך השיח הפנימי עם התורה "עדותיך שיחה לי", הוא מוסיף כאן מדרגה רביעית: **לימוד מן הזקנים**. זהו לימוד אחר לגמרי. המורים מלמדים במילים, אבל הזקנים מלמדים בדרך החיים - בהנהגה, במעשה רב, במסורת הדורות. על כך אומר דוד: "מִזְקֵנִים אֲתַבִּינֶנּוּ" - לא "למדתי", אלא התבוננות עמוקה בדוגמה החיה של הדורות שלפניו. ומה מאפשר לו לקלוט את הלימוד הזה? "כִּי פְקוּדֵיךָ נִצְרָתִי" - לא רק שמירת מצוות, אלא "נצרת" - שמירה פנימית ועדינה, כמו שמירת דבר יקר.

נצירה זו פותחת לו את העיניים ואת הלב לראות את עומק דרכם של הזקנים, ולקבל מהם חכמה שאינה נאמרת בשיעור, אלא נראית בהתנהגות.

[קא] מְּכַל אֶרֶח רָע כְּלֹאֲתֵי רֵגְלֵי - לְמַעַן אֲשַׁמֵּר דְּבַרְךָ.

לאחר שדוד קיבל חכמה ממורים, מזקנים ומן ההפנמה הפנימית, דוד מוסיף יסוד הכרחי: עצירה. כדי לשמור את דבר ה' באמת, עליו להימנע אפילו מתחילת הליכה בדרך רעה. שמירת התורה דורשת לא רק לימוד - אלא אחריות אישית, קביעת גבולות המגנים על הלב ועל הדעת.

[קב] מִמְּשַׁפְּטֵיךָ לֹא סָרְתִי - כִּי אַתָּה הוֹרְתֵנִי.

לאחר שדוד גילה כיצד חכמתו נבנית מן המורים, מן הזקנים ומתוך השיחה הפנימית שבתוכו, הוא עוצר לרגע ומעמיד יסוד: כל מקורות הלימוד הללו אינם אלא שליחים, והמלמד האמיתי הוא ה'.

לכן יכול הוא לומר: "מִמְּשַׁפְּטֵיךָ לֹא סָרְתִי - כִּי אַתָּה הוֹרְתֵנִי". זוהי יציבות שאינה נובעת ממשמעת בלבד, אלא מן ההכרה שהדרך שבה הוא צועד אינה שלו, אלא הוראה ישירה מלמעלה. זהו פסוק עוגן שמעמיד את מקור הסמכות של הלימוד כולו: מי שמורה את הדרך - נותן גם את הכוח שלא לסטות ממנה.

[קג] מַה נִּמְלָצוּ לְחַכֵּי אִמְרָתֶךָ, מִדְּבַשׁ לְפִי.

דוד מגשר בין העולם הגופני לעולם הנשמה: הדבש - הוא מתיקות הגוף, והתורה - היא מתיקות הנשמה. כאשר דבר ה' נעשה מתוק יותר מדבש, מתגלה החיבור השלם: האמת האלוקית אינה נשארת מופשטת, אלא יורדת עד החושים, עד החוויה המורגשת. זהו הביטוי המעשי לאהבה שבה נפתחה האות - אהבה שאינה רק מחשבה או רגש, אלא מתיקות מורגשת בחיים.

[קד] מִפְּקוּדֵיךָ אֶתְבוֹנֵן - עַל בֵּן שִׁנְאַתִּי כָּל אֶרֶח שֶׁקָּר. (פ)

לאחר שהמתיקות של דבר ה' ירדה עד החיך, מגיע השלב הבא: ההתבוננות. דוד מעמיק "מִפְּקוּדֵיךָ אֶתְבוֹנֵן", מבין את כוונתם ואת הדרך שהם מכוונים אליה,

ומתוך העמקה זו האמת נעשית בהירה.
 וכאשר האמת בהירה - השקר מתגלה מיד, וכל משיכה אליו מתבטלת.
 "עַל כֵּן שָׁנְאַתִּי כָּל אֲרֻחַ שֶׁקֶר" - לא כעס, אלא דחייה מוחלטת, אפס סובלנות לכל דרך מזויפת.
 כשהאמת מתוקה, השקר נעשה מר מעצמו.
 זהו צעד נוסף במתח בין גוף לנשמה: לאחר שהחיק למד את מתיקות האמת, כעת גם החושים לומדים לדחות את כל מה שאינו אמת.

[קה] נֵר לְרַגְלִי -

דְּבַרְךָ -

וְאוֹר לְנִתְיָבְתִּי.

דוד מתאר שני סוגי הארה של דבר ה':
 נר - אור קטן המאיר את הצעד המיידִי, את ההליכה המעשית של הרגע, ובונה הרגלים נכונים צעד אחר צעד.
 ואור - הארה רחבה המתגלה על פני הדרך כולה ומאירה את הנתיב האישי של החיים.
 כך מתחילה תנועתו של דוד באות נ':
 התורה אינה רק חכמה פנימית,
 אלא אור שמוביל את האדם מן ההארה הקטנה של "נר" אל האור הגדול של הכיוון והייעוד,
 כזריחה העולה מקמעא קמעא עד שמאירה את כל הדרך.

[קו] נִשְׁבַּעְתִּי,

וְאַקְיָמָהּ - לְשֹׁמֵר מִנְשַׁפְטֵי צְדָקָךָ.

אחרי שהכיר שהתורה מאירה לו את הצעד ואת הנתיב,
 דוד קושר את עצמו אל הדרך בשבועה, ומקיים אותה בפועל.
 זו מחויבות של החלטה גמורה מצד הלב, וקיום מתמיד מצד המעשה.

[קז] נַעֲנִיתִי עַד מָאֵד יְהוָה חַיִּי כְּדְבַרְךָ.

לאחר האור הגדול שהאיר את דרכו, ולאחר השבועה המוחלטת ללכת בה, דוד מגלה את העובדה הפשוטה בחיי האדם: גם כשהנשמה מתרוממת - הגוף אינו נעלם.

פרק קיט עם פירוש בקש עבדך

להפך - ככל שהאור גדול יותר והנשמה מתגלה יותר באדם, כך הגוף זועק חזק יותר את קיומו: "אל תשאירו אותי מאחור". זהו המאבק הטבעי של כל גדילה רוחנית: כל הגדול מחבירו, כך יצרו גדול ממנו - כפי שגדל האור כך גדל הצל. לכן דוד אומר: "נַעֲנִיתִי עַד מָאֹד" - לשון עינוי, לא עינוי מאויבים, אלא עינוי פנימי, צמצום וחולשה שבאים מבפנים, מן המתח שבין הגוף לנשמה. ובדיוק משום שהעינוי הוא פנימי, גם הפתרון חייב לבוא מבפנים: "חֲיִנִּי כְדָבָרָה". לא בקשת הצלה חיצונית, אלא בקשת חיות פנימית - שהאור האלוקי, הנמצא בנשמה, ייתן חיות חדשה באדם שתרים גם את הגוף ותאפשר להמשיך במסע.

[קה] נְדָבוֹת פִּי רְצָה נָא יְהוָה וּמִשְׁפָּטֶיךָ לְמַדְנִי.

לאחר שהנשמה עלתה בגילוייה בעולם בי ודרכי, והגוף זעק את פחדו להישאר מאחור, מגיעה הנקודה שבה גם הגוף מתעלה: הוא כבר אינו מתנגד - אלא מצטרף. "נְדָבוֹת פִּי רְצָה נָא" - לא נדבה של מעשה, אלא נדבה של דיבור. הפה הוא המקום שבו הרצון הפנימי יוצא אל המציאות, ודוד מבקש שיתקבל לפני ה' הדיבור שנוולד מרצון חופשי, מתוך קרבה ולא מתוך חובה. ודווקא מתוך כך, מבקש דוד את השלב הבא: "וּמִשְׁפָּטֶיךָ לְמַדְנִי" - לימוד אחר, עמוק יותר, שאיננו נולד מתוך חולשה או עינוי פנימי, אלא מתוך נדיבות ורצון. זו ו' של המשכיות: כיוון שקיבלת את נדיבותי, פתח לי פתח להבין את משפטיך - קומת הצדק שבה התורה מתגלה לא מתוך צורך, אלא מתוך אהבה.

[קט] נַפְשִׁי בְּכַפִּי תִמְיֵד וְתוֹרָתְךָ לֹא שָׁכַחְתִּי.

לאחר שהגוף והנשמה התעלו והצטרפו יחד, מגיע שלב נוסף בספירלה של האדם: **שלב הפגיעות של ההתעלות** - לא כחולשה, אלא כפתיחות. כאשר האדם חדל מלהתגונן ומוכן להיות נוכח באמת, הקשר נעשה עמוק יותר - וגם חשוף יותר. "נַפְשִׁי בְּכַפִּי תִמְיֵד" - לא סכנה חיצונית, אלא עדינות פנימית של מי שגדל. כך הם ייסורי התגדלות: ככל שהאדם עולה, כך הוא חשוף יותר, דק יותר, עדין יותר.

דווקא מי שהנשמה מאירה בו - מרגיש את עצמו "בכף היד", במקום שבו אפשר ליפול ברגע, לא מפני שהוא חלש אלא מפני שהוא גבוה.
 ובתוך עדינות זו מתגלה העוגן: "וְתוֹרַתָּהּ לֹא שְׁכַחְתִּי".
 התורה אינה רק משענת שלא ליפול, אלא מדריך המראה את הקומה העליונה שאליה אפשר לעלות, היא האור שמגלה לאדם את מצבו עכשיו, ואת מה שהוא יכול להיות.
 לא שכחתי שהתורה מאמינה בי, ולא שכחתי שהיא קוראת לי אל מדרגה גבוהה יותר.
 זהו צעד נוסף במסע האות נ': פגיעות כהמשך של התעלות, ויציבות התורה ככוח המרים אל הקומה הבאה.

[קי] נִתְּנָנוּ רְשָׁעִים פַּח לִי וּמִפְקוּדֵיהָ לֹא תַעֲיִתִי.

לאחר שהגוף והנשמה התאחדו והאדם עלה למדרגה גבוהה של נדיבות ובהירות, הוא נעשה רגיש ועדין יותר - לא חלש, אלא חד ומדויק, כמו כינור מכוון שבו כל זיוף קל נשמע היטב למומחה. כך גם האדם הגבוה מרגיש כל סטייה זעירה. מתוך עדינות זו מופיע ניסיון חדש:

"נִתְּנָנוּ רְשָׁעִים פַּח לִי" - לא התקפה גסה של זדים,

אלא מלכודת נסתרת ומתוחכמת.

פח איננו סכנה העומדת מול האדם,

אלא כזו הפועלת מתחת לרגליו.

דווקא מי שנפשו בכפו תמיד -

פתוח, חי, נוכח באמת -

עלול להיתפס בה.

ככל שהאדם עולה בספירלה הרוחנית,

כך הוא נבחן בדברים דקים יותר:

לא בפריצה גסה,

אלא בהחלקה שקטה.

ודוד, מתוך הבהירות שהפיקודים מעניקים לו, אומר:

"וּמִפְקוּדֵיהָ לֹא תַעֲיִתִי" - מי שהאור מאיר את נתיבו (ק"ה), ומי שנשבע להלך בו (ק"ו),

ומי שנרפא מבפנים (ק"ז), ומי שהגוף שלו מצטרף בנדיבות (ק"ח), ומי שחוזה את

עדינות ההתעלות (ק"ט) - כבר אינו זקוק לכוח כדי לא ליפול, אלא לבהירות כדי לא

לסטות.

"לא תעיתי" איננה הצלה מן המלכודת, אלא עמידה מול פיתוי: אי-היסחפות, אי-

סטייה, ושמירת הכיוון על אף הסכנה.

הפח קיים, נסתר ומסוכן - אך אינו מצליח לשבש את האדם שהפיקודים נוכחים בתוכו.

[קיא] נְחֻלְתִּי עֵדוּתִיךָ לְעוֹלָם כִּי שִׁשׁוֹן לְבִי הֵמָּה.

פסוק זה מבטא נקודת יציבות חדשה:
 התורה איננה עוד רק אור המדריך את הדרך, או מצפן השומר מן התעייה,
 אלא **נחלה** – דבר השייך לאדם מבפנים, חלק מהותי מזהותו.
”נְחֻלְתִּי” – קבלה פנימית עמוקה, לא קניין חיצוני, אלא שייכות.
”עֵדוּתִיךָ” – אותו חלק בתורה, המגלה את אמת ה' בעולם.
 נחלה זו היא **”לְעוֹלָם”** – קביעות שאינה תלויה בזמן או במצב.
 ומדוע נעשית התורה נחלה?
”כִּי שִׁשׁוֹן לְבִי הֵמָּה” – לא שמחה חולפת,
 אלא ששון: שמחה פנימית של זהות ושייכות.
 שמחה שאיננה תגובה לאירוע, אלא מצב לב הנוצר כשהאמת האלוקית נטבעת באדם
 מבפנים.
 כך נעשה הפסוק עדות של שקט ובהירות:
 התורה שייכת לאדם
 משום שהיא משמחת את לבו בששון יציב,
 ומשקיעה בו אמת שאינה זזה.

[קיב] נְטִייתִי לְבִי לְעֲשׂוֹת חֻקֶיךָ לְעוֹלָם עֲקֵב. (פ)

לאחר שהתורה נעשתה נחלה וששון לב (קי"א), מבטא פסוק זה את המעבר אל
 המעשה.
”נְטִייתִי לְבִי” – הלב, שהוא מקום הרצון וההכרעה, מופנה כאן באופן מודע אל עשייה.
 לא די ברגש או בשמחה, האדם מטה את רצונו, מנווט אותו, כדי שהפנימיות תתממש
 בפועל.
”לְעֲשׂוֹת חֻקֶיךָ” – הדגש הוא על קיום מעשי.
 החוקים הם המצוות שאינן תלויות הבנה, ודורשות משמעת ומסירות. אחרי שהלב
 התמלא, כעת הגוף נדרש לפעול, כי הנשמה לבדה אינה שלמה בלי שהמעשה יביע
 אותה.
”לְעוֹלָם עֲקֵב” – קביעות של עשייה שאינה תלויה תנאים ולעולם.
”עקב” רומז גם לסוף, וגם לחלק הנמוך שבאדם,
 הפסוק מלמד שההכרעה הרוחנית איננה נשארת ברובד הנפשי, אלא יורדת עד
”העקב”, עד המעשה המתמשך לאורך כל חייו של האדם. זהו פסוק של ביסוס:
 אחרי נחלת הלב – באה הכרעת המעשה, ההופכת את האמת הפנימית לדרך חיים,
 ממשית ומתמדת.

[קיג] סַעֲפִים שִׁנְאַתִּי - וְתוֹרַתְךָ אֶהְבֵּתִי.

"סַעֲפִים" - לא מחשבות שונות כשלעצמן, אלא פיצול פנימי של מחשבות ונטיות שאינן מתכנסות לנקודת אמת אחת. בעולם הזה האחדות מתפרקת לריבוי: ערכים מתנגשים, רצונות סותרים, כיוונים פנימיים שאינם יונקים משורש אחד. את הפיצול הזה שונא דוד - לא את המורכבות, אלא את ההתרחקות מן המקור המאחד. ומנגד "וְתוֹרַתְךָ אֶהְבֵּתִי" - התורה היא האחדות המקורית. "אֶחָת דִּבְרַי אֱלֹהִים" (תהלים סב, יב) - מקום שבו ריבוי הפרטים יונק מאמת אחת. הידיעה שהמקור אחד, ושבתורה מצויה אמת אלוקית בלתי־מפוצלת, מעניקה לאדם נקודה קבועה בתוך עולם של ריבוי. אהבת התורה נובעת אפוא לא מביטול ההפכים, אלא מהיכולת לאחדם תחת שורש אחד.

[קיד] סִתְרֵי וּמְגִנֵי אֶתְּךָ - לְדַבְרְךָ יִחְלַתִּי.

בעולם שבו "סַעֲפִים" (קיט, קיג) - ריבוי ופיצול הם חלק בלתי נמנע מן הקיום, מוצא דוד את עוגן האחדות: דבר ה'. הידיעה שהתורה היא אמת אחת שאינה מתפצלת, היא הנותנת לו את הכוח להתעלות מעל ריבוי הערכים והמאבקים שבעולם הזה. מתוך כך הוא מתאר שני רבדים של הגנה אלוקית: "סִתְרֵי" - מקום הסתר שבו האדם מוגן כל־כך עד שהרע אינו פונה אליו כלל, "וּמְגִנֵי" - ההגנה הפועלת בתוך המציאות, מול סכנות נוכחות, כמציאות קבועה ולא חד־פעמית. היכולת לחוות את שני הרבדים הללו באה מתוך "לְדַבְרְךָ יִחְלַתִּי" - ציפייה וביטחון בדבר ה', בהכרת האחדות האלוקית שמעל כל הפיצולים. האמון באחדות זו מגלה בעולם את הסתר האלוקי ואת המגן האלוקי גם יחד.

[קטו] סוּרוֹ מִמְּנֵי מְרָעִים, וְאַצְרָה מְצוֹת אֱלֹהֵי.

דוד מציב כאן גבול מעשי, בעולם שבו יש ריבוי השפעות ופיצולים. "מְרָעִים" אינם רק רשעים, אלא כל גורם המרחיק את האדם מן האחדות הפנימית של דבר ה'. מולם הוא קובע: "סוּרוֹ מִמְּנֵי" - דוד לא נלחם מולם ולא נאבק מולם אלא נפרד מהם, מסיר אותם ממנו.

פרק קיט עם פירוש בקש עבדך

ומנגד: **וְאַצְרָה מְצוֹת אֱלֹהֵי** לא "מצוותיך", אלא "מְצוֹת": המעשה עצמו, מסגרת החיים, המשמעת המעשית. דווקא כאן מופיע "**אֱלֹהֵי**" - כדי לומר שהמצוות, על אף היותן מעשה, הן ביטוי ישיר של הקשר האישי שלי עם ה'.
המעשה אינו טכני, אלא שמירת אוצר: מצוותיו של אלוהי, האחדות שמעל כל הפיצולים.

[קטז] **סְמִכְנֵי כְּאִמְרַתְךָ וְאַחֲרָהּ, וְאֵל תְּבִישְׁנִי מִשְׁבְּרֵי.**

לאחר שקבע גבול למרעין (קטו), דוד מבקש עתה את הכוח הפנימי לעמוד בדרך. "**סְמִכְנֵי**" - תן לי יציבות וכוח מבפנים, לא הצלה חיצונית.
"**כְּאִמְרַתְךָ**" - שהסמיכה תהיה לפי דבר ה', האמירה האלוקית שאינה משתנה.
כך יוכל "**וְאַחֲרָהּ**" - לחיות חיים מלאים הנובעים מאותה אמת.
"**וְאֵל תְּבִישְׁנִי מִשְׁבְּרֵי**" - אל תתן שהאמון ששמתי בדבר ה' יתברר כחסר יסוד.
דוד מבקש שחיי האחדות שהעמיד לא יתמוטטו, ושדבר ה' שאחז בו יתגלה כאמת יציבה.

[קיז] **סְעַדְנִי וְאוֹשְׁעָה וְאוֹשְׁעָה בְּחֻקֶיךָ תָּמִיד.**

פסוק זה בא כהמשך מדרגי ברור לפסוקים שלפניו:
בפסוק קטו "**סְרוּ מִמְּנֵי מַרְעִים**" - דוד מסלק מהחיי את המרעין, קובע גבול מול ההשפעות המבלבלות.
זהו השלב הראשון: **להינצל - לא להיפגע**.
בפסוק קט"ז "**סְמִכְנֵי כְּאִמְרַתְךָ**" - הוא מבקש סמיכה פנימית, חיזוק מבפנים שלא יקרוס.
זהו השלב השני: **להישען - לא ליפול**.
כעת, בפסוק קי"ז, דוד מבקש מדרגה שלישית: לא רק לא ליפול, אלא **להיות מסועד**, לקבל כוחות, לחיות ולצמוח בתוך הדרך.
לכן הוא אומר: "**סְעַדְנִי וְאוֹשְׁעָה**" -
"**סְעַדְנִי**" - איננו רק הצלה רגעית, אלא בקשת יסוד של כוח, בריאות וחיות: תן לי משען קיומי שיאפשר לי לא רק לעמוד, אלא גם להמשיך ללכת בדרך ה'.
"**וְאוֹשְׁעָה**" - מתוך הסעד הזה תבוא הישועה: יציבות של חיים, לא רק הינצלות מסכנה. ומדוע הוא מבקש סעד?
כדי להגשים את רצון נשמתו: "**וְאוֹשְׁעָה בְּחֻקֶיךָ תָּמִיד**" - הנשמה, חוקי התורה, רוצה להתגלות בגוף, אולם כדי שהחוק האלוקי יופיע בחיי המעשה, הגוף זקוק לסעד.
הגוף הוא המבקש "**סְעַדְנִי**" תן בי כוח ועמידה, כדי שאוכל להקדיש את חיי לכך

ש"אֲשֶׁה בְּחֻקֶיךָ תָּמִיד".

כך מתברר שהפסוק מבטא מדרג שלם:

אחרי ההינתקות מן המרעין והסמיכה הפנימית, מגיע שלב שבו האדם מבקש מן ה' סעד לחייו הגופניים, כדי שיהיו כלי לנשמתו, ותתאפשר שהייה מתמדת בחוקי התורה.

[קיה] סְלִיתָ כָּל שׁוּגִים מִחֻקֶיךָ כִּי שָׁקַר תִּרְמִיתָם.

דוד מתבונן כאן על הנהגת ה':

"שׁוּגִים" מי שנוטה מדרך ה' בחוסר הבנה מהי תורה ומה היא החכמה האנושית, איננו נפסל מפני רוע, אלא מפני שהלך אחר תרמית - אשליה ושכנוע עצמי כוזב.

"סְלִיתָ" משמעו: הסרת, דחית. מי שהוציא עצמו מן האמת - הוסר ממסלול האמת.

זהו המשך טבעי לפסוקים שלפניו: מי שאינו מבקש סעד ויציבות (קיי"ז) נמשך אחר שקר פנימי ושוגה מן החוק. והסרת ה' ממנו אינה עונש, אלא תוצאה של בחירה בדרך המתעתעת והשקרית.

הפסוק מדגיש את עומק הצורך בסעד אלוקי ובדבקות בחוקיו, כדי שלא ליפול לאשליית השקר.

[קיט] סִגִּים הַשְּׁבֹתָ, כָּל רְשָׁעֵי אָרֶץ - לָכֵן אֶהְבֵּתִי עֲדֹתֶיךָ.

דוד מתבונן כאן בהנהגת ה' ככור מתכת המטהר את העולם:

"סִגִּים" - הם הזיהומים, תערובת מזויפת הדומה לאמת אך אינה חלק ממנה.

"הַשְּׁבֹתָ" - ה' "משבית" אותם, מסיר את כוחם להשפיע, וכך מתבררת טהרת האמת.

"כָּל רְשָׁעֵי אָרֶץ" - הם אלה שמזהמים את המציאות כפסולת הדבוקה למתכת.

וכשרואה דוד כיצד מתבררת האמת מתוך הסרת הסיגים, הוא מתאהב באמת האלוהית:

"לָכֵן אֶהְבֵּתִי עֲדֹתֶיךָ" - עדות ה' הטהורה, הבלתי מעורבת, המתגלה ללא תערובת של שקר.

[קכ] סָמַר מִפְּחָדֶךָ בְּשָׂרֵי וּמִמְשַׁפְּטֶיךָ יִרְאתִי. (פ)

"סָמַר מִפְּחָדֶךָ בְּשָׂרֵי וּמִמְשַׁפְּטֶיךָ יִרְאתִי"

דוד מתאר כאן יראה עמוקה שאינה פחד של חולשה אלא פחד של אמת.

לא "פחדו בציון חטאים" (ישעיהו לג, יד) - פחד המשפיל את האדם ומקטין את כוחו,

אלא פחד שמקורו בהכרה בגדולת ה' ובאמת משפטי,

פחד הדומה ל"פחד יצחק" (בראשית לא, מב) וליראת ה' שעליה נאמר: "אשרי אדם

מפחד תמיד" (משלי כח, יד).

"סֹמֵר מִפְּחָדָּךְ בְּשׂוֹרֵי" - הגוף עצמו מגיב ליראה זו, השערות עומדות, הגוף רוטט, לא מחמת אימה משתקת אלא מפני נוכחות האמת האלוקית. זוהי יראה שמאחדת את הגוף והנשמה: הנשמה מבינה, והגוף חש. "וּמִמְשַׁפְּטֵיךָ יִרְאֵתִי" - יראה זו מתעוררת מתוך ההכרה שהמשפט האלוקי הוא אמת מוחלטת. אחרי שראה דוד כיצד ה' מסיר סיגים, שקר ותרמית מן העולם (קי"ח-קי"ט), נגלית אליו מידת הדין בטהרתה, והאדם ניצב מולה ביראה גדולה המביאה לאיזון, לעמידה ולשלמות, לא לקטנות ולהישברות.

[קכא] עֲשִׂיתִי מִשְׁפֵּט וְצַדִּיק - בִּלְ תַנְיַחְנִי לְעֵשֶׂקִי.

דוד מעיד: "עֲשִׂיתִי מִשְׁפֵּט וְצַדִּיק".

המילים מופיעות כאן בצורתן הפשוטה: משפט, צדק - להדגיש שהמעשה נעשה על ידו, אך תוכנו אלוקי.

הוא אינו יוצר צדק משל עצמו, אלא מממש בעולם את משפט ה' וצדק ה'. הכפילות "משפט וצדק" מבטאת שלמות - דין אמת ויושר פנימי של העשייה כאחד. ואמירה זו אינה נאמרת כדי "להודיע לה'", אלא כדי לברר לעצמו את דרכו ואת מעלותיו, הכרה בטוב שעשה מאפשרת לו לעמוד בתפילה מתוך אמת ולא מתוך בלבול או הקטנה עצמית.

דווקא משום שדוד חי את משפט ה' וצדקו - הוא חשוף לעושה. היושר אינו מגן טבעי, לעיתים הוא מעורר התנגדות או ניצול מצד מי שאינם יראי ה'. על כן באה בקשתו: "בִּלְ תַנְיַחְנִי לְעֵשֶׂקִי" -

אל תמסור את מי שמנסה לחיות את משפטך וצדקך ביד מי שמבקש לעוותם. הטוב שאדם מביא לעולם זקוק להגנה אלוקית, כדי שלא ייפגע דווקא מפני יושרו.

[קכב] עָרַב עֲבָדְךָ לְטוֹב - אֵל יַעֲשֶׂקֵנִי זְדִים.

פסוק זה ייחודי: הוא אינו מזכיר אף מילה ממילות התורה (משפט, מצוה, חוק, עדות, פקוד, דבר).

ובתוך פרק שנועד כולו לרומם את דבקות התורה, היעדר זה מבליט דווקא את מה שכן נמצא:

זהות מוחלטת של האדם כלפי התורה - "עֲבָדְךָ".

דוד אינו צריך לומר "תורתך" או "משפטך", עצם ההגדרה "עבדך" כבר כוללת הכול. הוא רואה את עצמו כעבד ה',

ומשמע כעבד לתורתו - מי שכל חייו נתפסים כהגשמה של רצון ה', זוהי מדרגה שבה התורה כבר איננה מושג היא זהות.

"עַרְב עֲבָדְךָ לְטוֹב"

דוד מבקש ערבות אלוקית: שיהיה הקב"ה כמי שנושא באחריות לעבדו.

הבקשה "לְטוֹב" מדגישה שהערבות איננה על נוחות או על רווח, אלא על הטוב האמיתי - קיום דרכו של העבד בעולמו של ה'.

כאן נוצר חידוש:

בפסוק הקודם ביקש דוד שלא להימסר בידי עושיקים, כאן הוא מבקש שכבר מעיקרה - עוד לפני שפועלים הזדים - יהיה ה' "עַרְב" ומעמיד גב לעבד.

לא רק הגנה, אלא עמידה מאחוריו.

"אַל יַעֲשֶׂקְנִי זָדִים"

הזדים בעלי הגאווה הפועלים בזדון, מתוך ידיעה ויכולת.

זו רמת איום גבוהה יותר מעושיק סתמי.

נגד זד - אין כוחו של האדם מספיק, רק ערבות אלוקית יכולה לעמוד כנגדו.

כך נחשף עומק הפסוק:

דווקא בכך שאין בו מילת תורה - מתגלה דבקות התורה בעצם הזהות: **עבדך**.

מכוח זה הוא מבקש: אם אני שלך - ערוב לי, ואם דרכי דרכך - אל יוכלו לי זדים.

[קבג] עֵינֵי כָלוּ לְיִשׁוּעָתְךָ וְלְאַמַּרְתְּךָ צִדְקָה.

"עֵינֵי כָלוּ" איננו ביטוי של עייפות, אלא של מתח מתמשך: העיניים - מקום המפגש של הגוף עם העולם - נושאות את הכיסופים הפנימיים עד קצה גבול היכולת. הגוף עצמו חש את העיכוב שבהתגלות הנשמה.

"לְיִשׁוּעָתְךָ" פירושו הישועה הבאה מן ה' - לא רק חילוץ מצרה, אלא פתיחת המציאות, הסרת המונע, המונע מן הטוב להופיע.

הגוף מבקש ישועה, מפני שהוא נדרש לשאת נשמה השואפת להתגלות.

"וְלְאַמַּרְתְּךָ צִדְקָה" - הנשמה אינה מבקשת לקבל דבר לעצמה, אלא להגיע לידי ביטוי שלם. שיא הופעתה הוא אמרת ה', התורה, כשהיא מתממשת בחיי האדם ובמציאות כולה.

הנפש היא זירת המתח: היא חשה שהישועה האמיתית היא זו שבה: אמרת צדקך תופיע בעולם, והגוף יוכל לשאת את הנשמה בשלמותה.

זהו כיליון של ציפייה - לא לבריחה מן העולם, אלא להתיישרות עם דבר ה'.

[קכד] עֵשָׂה עִם עֲבֹדָה כְּחֶסֶדָה וְחֻקֶיהָ לְמִדְנִי.

דוד מדבר מתוך ענווה קיימת, ולכן מגדיר את עצמו - "עֲבֹדָה", הוא רואה את עצמו כמי שמסר את דרכו להנהגת ה', וגופו ונשמתו נתונים לעבודתו. מתוך עמדה זו באה הבקשה "עֵשָׂה עִם עֲבֹדָה כְּחֶסֶדָה" - לא חסד כללי או ויתור, אלא הנהגה התואמת את מידת החסד האלוקית עצמה. חסד היודע כיצד אמת עליונה יכולה להופיע בעולם בלי לשבור את האדם. לכן נאמר "עֵשָׂה עִם" - ליווי מתמשך והנהגה צמודה, לא פעולה חיצונית בלבד. ומכאן ההמשך: "וְחֻקֶיהָ לְמִדְנִי" - דוד אינו מבקש טעם לחוקים, אלא לימוד של דרך חיים - כיצד חוקי ה', שמעל ההבנה השכלית, יכולים להתקיים בפועל בגוף ובמציאות. זהו לימוד של הפנמה והדרכה, שבו הנשמה מתגלה בעולם דרך גבולות ולא בפריצתם. הפסוק כולו מבטא בקשה אחת רציפה: מאחר שאני עבדך - הנהג אותי בחסדך, ולמד אותי כיצד חוקיך חיים במציאות.

[קכה] עֲבֹדָה אָנִי, הִבִּינִי וְאֲדַעָה עֲדֹתֶיךָ.

דוד מצהיר כאן הצהרה אישית ומודעת "עֲבֹדָה אָנִי", ביטוי יחידאי בפרק ובכל ספר תהילים. לא די בהגדרת שייכות כללית של "עֲבֹדָה", התוספת "אָנִי" מעמידה את העבדות כעמדה פנימית של האדם כולו, תיאור מצב קיים. כך דוד עומד לפני ה' בזוהתו המלאה. מתוך עמדה זו הוא מבקש "הִבִּינִי", אין זו בקשה לידיעה טכנית או לציות עיוור, אלא לבינה - להבנה פנימית המחברת בין דבר ה' לבין חיי האדם. הבינה היא המקום שבו התורה נעשית מובנת מבפנים, מותאמת למציאות, וראויה להתממש בגוף ובמעשה. ורק מתוך הבינה באה הידיעה "וְאֲדַעָה עֲדֹתֶיךָ", ה"עדות" הן גילויי רצון ה' בעולם, המעידים עליו בתוך ההיסטוריה והחיים. דוד מבקש לדעתן לא כמידע מופשט, אלא כהכרה חיה המכוונת את דרכו. הפסוק כולו מציב סדר ברור: הזדהות מלאה כעבד - בקשת בינה - ידיעה של עדות ה'. אין כאן ויתור על השכל, אלא חיבורו אל העבדות, כדי שהתורה תופיע בחיי האדם באמת.

[קכו] עֵת לַעֲשׂוֹת לַיהוָה - הִפְרוּ תוֹרָתְךָ.

פשט הפסוק - אחריות לפעול כשהתורה נרמסת על פי פשוטו, וכפי שמפרשים רש"י, רד"ק והמצודות, הפסוק קובע אבחנה חדה:

כאשר "הִפְרוּ תּוֹרָתְךָ" כאשר התורה חדלה מלהופיע במציאות, נרמסת או מוזנחת - אזי זהו "עַת לַעֲשׂוֹת לַיהוָה" אין זו קריאה להפרת התורה, אלא להפך: קריאה לפעולה תקיפה למענה. יש זמנים שבהם נאמנות לתורה אינה מתמצה בלימוד פנימי או בשמירה שקטה, אלא היא מחייבת התייצבות גלויה, יוזמה ואחריות, כדי להשיב לתורה את מקומה בעולם.

דרשת חז"ל על הפסוק - הפרת שעה לשם קיום התורה:

חז"ל דרשו את הפסוק "עַת לַעֲשׂוֹת לַיהוָה הִפְרוּ תּוֹרָתְךָ" שיש מצבים חריגים שבהם עצם קיומה של התורה מחייב חריגה חד־פעמית מן הסדר ההלכתי הרגיל, לא כהיתר כללי ולא כערעור הסמכות, אלא כמעשה שעה מדוד ואחראי. כך נהג אליהו בהר הכרמל, שהקריב קרבן מחוץ למקדש כדי לעקור עבודה זרה ולהשיב את ישראל אל ה'. זו איננה הפרת תורה לשם עצמה, אלא מעשה חריג שמטרתו אחת: להציל את התורה כאשר קיומה נתון בסכנה.

[קבו] על פן, אֶהְבֵּתִי מִצֹּתֶיךָ מִזֶּהָב וּמִפָּז.

המילים "עַל־פֶּן" קושרות את הפסוק ישירות לקודמו. לאחר שדוד עמד על האחריות הכבדה שבשמירת התורה בשעת משבר "עַת לַעֲשׂוֹת לַיהוָה" הוא מבהיר מהו שורש העמידה הזו: **אהבה**. לא קנאות עיוורת, לא כוח, ולא פחד, אלא אהבה עמוקה למצוות ה'.
"אֶהְבֵּתִי מִצֹּתֶיךָ" אהבה שנולדה מתוך ניסיון, מתוך עמידה במתח שבין שמירה קפדנית לבין אחריות למציאות. זו אינה אהבה רגשית בלבד, אלא חיבור פנימי לאמת האלוקית, שהוכיחה את ערכה דווקא בשעות שבהן נדרשה הכרעה.
"מִזֶּהָב וּמִפָּז" - דוד מציב סולם ערכים ברור: גם היקר, הנחשק והיציב ביותר בעולם החומר אינם עומדים מול ערך המצוות. לא משום שהחומר חסר חשיבות, אלא משום שהתורה איננה אמצעי - היא תכלית. אהבתה גוברת על כל שיקול של רווח, ביטחון או עוצמה. פז איננו חומר אחר, אלא זהב מזוקק ומשובח יותר.
 דוד איננו מבטל את ערך ההשתבחות, אלא מציב מולה השתבחות עמוקה יותר: כשם שהזהב הולך ומתזכך, כך גם הקשר לתורה איננו נשאר כשהיה.
 אהבת המצוות נבחנת, מתבררת ומשתבחת דווקא דרך זמן, ניסיון ועמידה במתח.

הפסוק משלים את התמונה:

לאחר האחריות, ולאחר ההכרעה - מתגלה שהקשר לתורה נותר קשר של אהבה. דווקא מי שנדרש לפעול למענה בשעת דחק, הוא זה שיכול לומר באמת "עַל־פֶּן אֶהְבֵּתִי מִצֹּתֶיךָ".

[קכח] על כּוֹן, כָּל פְּקוּדֵי כָּל יִשְׂרָאֵל כָּל אֲרָח שֶׁקָּר שָׁנֵאתִי. (פ)

המילים "על-כוֹן" קושרות פסוק זה ישירות לקודמו. אהבת המצוות שנבררה בפסוק הקודם איננה נשאת תחושה פנימית, אלא מתורגמת כאן לעמידה כוללת בחיים. אהבה אמיתית אינה נשאת רגש - היא נעשית דרך חיים. שלוש פעמים מופיעה בפסוק המילה "כָּל" - לא להרחבה, אלא להשלמה. "כָּל-פְּקוּדֵי" - קבלה שלמה של רצון ה', ללא סינון וללא בחירה נוחה. "כָּל יִשְׂרָאֵל" - יושר פנימי מלא, לא רק במעשה החיצוני אלא גם בכיוון הלב. "כָּל-אֲרָח שֶׁקָּר שָׁנֵאתִי" - דחייה מוחלטת של כל דרך הסוטה מן האמת. אין זו שנאת אנשים, אלא סירוב פנימי לכל עיקום, פשרה או טשטוש. זהו שלב במסע שבו האהבה מתכנסת לשלמות: הקשר לתורה חדל מלהיות השראה בלבד, והופך לציר המיישר את כל דרכי החיים.

[קכט] פְּלֹאוֹת עֵדוּתֶיךָ עַל כֵּן נִצְרָתָם נִפְשִׁי.

"פְּלֹאוֹת עֵדוּתֶיךָ" - עדות ה' הן פלא לא רק בתוכנו, אלא בעצם יכולתן להתקיים בתוך חיי אדם. הפלא הוא חיבור עליונים ותחתונים - אמת אלוקית הנמסרת לאדם חי בגוף. כשם שחז"ל ראו באדם עצמו: "מפליא לעשות" כמובן על ידי ה', כך גם עדות ה' הן פלא של תורה החיה בתוך מציאות אנושית. משום כך "על-כֵּן נִצְרָתָם נִפְשִׁי" - הנפש נוצרת-שומרת אותן, הנפש, נקודת החיבור בין גוף לנשמה, היא היכולה לשמר את הפלא בתוך החיים.

[קל] פִּתַח דְּבָרֶיךָ יָאִיר מִבֵּין פְּתִיִּים.

ה"פתי" הוא אדם שעדיין מהלך בלא אור ברור. לא מחמת רשע או טיפשות, אלא מפני שטרם הוא. מצבו איננו של סגירות, אלא של פתיחות - פתיחות שעדיין אינה יודעת לאן לפנות. ומתוך כך נאמר: "פִּתַח דְּבָרֶיךָ יָאִיר". לא התורה בכללותה, אלא "דְּבָרֶיךָ" - הדיבור האלוקי היורד אל האדם, נפגש עמו במקום שבו הוא עומד. די בפתיחה, בנקודת מגע אחת, כדי שהאור יתחיל להאיר. ההארה איננה חיצונית או מופשטת, האור נכנס אל האדם ומביאו לידי הבנה ממשית.

לכן נאמר: **"מִבֵּין פְּתִיִּים"**,
 דווקא מי שעדיין פתוח, שטרם התקשח בדעותיו, יכול להאיר.
 האור איננו זקוק לחכמה גדולה, אלא לפתיחה נכונה.
 כאשר דבר ה' מאיר - האדם חדל להיות פתי, וגופו נעשה כלי להבנת התורה.
 וכך מתהפך הכיוון:
 מתורה שמאירה את האדם - לאדם שמאיר את התורה בחייו.
 התורה איננה מאירה את הסגור - אלא את הפתוח לשמוע את דבר ה',
 וכשהאדם מואר באמת - חייו עצמם נעשים אור לדבר ה'.

[קלא] פִּי פִּעְרָתִי וְאַשְׁאָפָה כִּי לְמִצּוֹתֶיךָ יֵאָבְתִי.

הפעירה והשאיפה אינן ביטוי לחיסרון או למצוקה, אלא תגובה טבעית לאור. לאחר שדבר ה' האיר והובן, האור אינו משביע אלא מעורר צימאון. זהו צימאון שנוולד ממפגש עם אמת, לא מחושך.
"פִּי פִּעְרָתִי" - תיאור גופני חריג: הגוף עצמו נפתח. אין זו פתיחה של פריקה, אלא של קבלה. האור האלוקי הגיע עד מקום המעשה, עד החומר, והגוף מגיב אליו.
"וְאַשְׁאָפָה" - לשון שאיפה ונשימה, קבלה מתמשכת ולא חד-פעמית. זהו רצון חי המבקש עוד.
 לכן, **"כִּי לְמִצּוֹתֶיךָ יֵאָבְתִי"** - לא לתורה כמושג מופשט, אלא למצוות, מקום המפגש שבו האור מתגלם בחיים.
"יֵאָבְתִי" - איננה אהבה שקטה בלבד, אלא תאבה - משיכה קיומית המבקשת מימוש. למדנו עוד מהפסוק - החושך יכול לעורר צעקה, אך רק האור יוצר תשוקה-השתוקקות.

[קלב] פִּנָּה אֵלַי וְחַנּוּנִי כְּמִשְׁפֵּט לְאַהֲבֵי שְׁמֶךָ.

לאחר שהתעוררה התאבה למצוות, דוד מבקש הנהגה ולא רק הארה.
 בקשת **"פִּנָּה אֵלַי"** שה' ישיב פניו אליו - ילווה, יכוון וינהיג. זוהי בקשה של מי שכבר פנה אל ה', ואינו רוצה להישאר לבדו בתוך האור.
"וְחַנּוּנִי" - איננו ויתור על אמת, אלא בקשה למידה שתאפשר לשאת את האור מבלי להישבר. החן הוא התאמת ההנהגה אל הכלי.
 ולכן נאמר **"כְּמִשְׁפֵּט לְאַהֲבֵי שְׁמֶךָ"** - לא יחס חריג ולא הנהגה מקרית, אלא סדר קבוע שבו ה' נוהג עם מי שמבקש קרבה באמת. ה"משפט" כאן הוא יציבות, וההגבלה ל"אוהבי שמך" מלמדת שהנהגה זו מתאימה רק למי שמכוון את חייו אל ה'.

[קלג] פְּעָמֵי הֶכֶן בְּאִמְרַתְךָ וְאֵל תִּשְׁלַט בִּי כָּל אֶוֹן.

דוד מבקש כאן ייצוב של ההליכה עצמה. "פְּעָמֵי הֶכֶן" - לא פריצה ולא דילוג, אלא צעדים מיושבים בתוך הסדר. ההליכה בתורה איננה התלהבות פרועה, אלא הופעה מדויקת בתוך מבנה ומהלך העולם. ולכן נאמר "בְּאִמְרַתְךָ" - לא תורה כללית בלבד, אלא דיבור אלוקי מכוון, המלווה כל צעד ברגע שהוא נעשה. האמרה מייצבת את המעשה ומכניסה אותו למסלול נכון. ומול זה באה הבקשה המשלימה - "וְאֵל־תִּשְׁלַט בִּי כָּל אֶוֹן". ה"אֶוֹן" איננו חטא מקרי, אלא כוח מעוות, אנרגיה הפועלת בלי אמת מידה ובלי סדר. דוד מבקש שלא יינתן לכוח כזה לשלוט בו, לנהל את צעדיו ולהסיטם מן אמרת ה'. הפסוק כולו מעמיד עיקרון ברור: הופעת התורה בעולם איננה בכוח מתפרץ, אלא בהליכה מיושבת, והסכנה איננה במעידה, אלא בשליטה של כוח שאיננו מתוקן. לא כל כוח הוא קדושה, קדושה היא כוח שנכנס לסדר.

[קלד] פִּדְנִי מֵעֲשֶׂק אָדָם וְאִשְׁמְרָה פְּקוּדֵיךָ.

לאחר שדוד ביקש ייצוב פנימי של הצעדים "פְּעָמֵי הֶכֶן" ושמירה מפני שליטת כוח מעוות מבפנים "אֵל תִּשְׁלַט בִּי כָּל־אֶוֹן" הוא פונה אל הגורם החיצוני: הלחץ האנושי. "פִּדְנִי מֵעֲשֶׂק אָדָם" - הבקשה איננה סילוק בני אדם, אלא גאולה מן העושק. "עושק" הוא מצב שבו אדם אחר כופה מציאות, מצר את המרחב, ומונע הליכה ישרה. לאחר שהסדר הפנימי הועמד, דוד מבקש שלא יישבר על ידי כוח חיצוני. "אָדָם" - לשון כללית, לא אויב מסוים, אלא תופעה אנושית: לחץ, כפייה, מערכות כוח. בכך מודגש שהסכנה אינה רק רוע פרטי, אלא מציאות אנושית היכולה לעוות את הדרך. "וְאִשְׁמְרָה פְּקוּדֵיךָ" - הגאולה המבוקשת איננה מטרה לעצמה. היא תנאי לשמירה. רק כאשר האדם נגאל מן העושק, מתאפשרת שמירה יציבה על הפיקודים ההדרכה המעשית המדויקת. שמירה כאן איננה התלהבות, אלא קיום עקבי בתוך החיים. הפסוק מברר סדר נכון: קודם - תיקון מבפנים, אחר כך - בקשת הגנה מבחוץ, ומתוך כך - אפשרות לשמור את מצוות ה' בפועל. זהו לימוד עמוק: גם יושר פנימי זקוק למרחב. כדי שהפיקודים יישמרו, צריך שהאדם יהיה בן חורין מן העושק.

[קלה] פְּנִיָּה הָאֵר בְּעֵבְדְּךָ וְלִמְדֵנִי אֶת חֻקֶיךָ.

"פְּנִיָּה הָאֵר" - דוד אינו מבקש ראיית פנים, אלא הארת פנים הנהגה של קירוב, יחס וחס. האור המבוקש איננו השגה בעצמות ה', אלא חיים לאור רצונו, כפי שנאמר בברכת הכהנים.

הארה זו מבוקשת "בְּעֵבְדְּךָ" מתוך תודעת עבדות, שבה לאדם אין מעצמו דבר, וכל קיומו תלוי באדונו. דווקא עמדה זו מאפשרת קבלה. ומשום כך הבקשה היא "לִמְדֵנִי אֶת־חֻקֶיךָ" - החוקים, שאינם נובעים מן ההיגיון האנושי, יכולים להילמד ולהתקיים רק מתוך מאור פנים - מתוך קשר, אמון והארה. לא ההבנה מולידה את הקבלה, אלא ההארה מאפשרת אותה.

[קלו] פְּלִגֵי מַיִם יָרְדוּ עֵינַי עַל לֹא שִׁמְרוּ תוֹרַתְךָ. (פ)

לאחר בקשת ההארה ולימוד החוקים מתוך עבדות, מתברר מחירה של הקרבה: רגישות. האור האלוקי אינו רק מאיר את הדרך, אלא פוקח את העיניים לראות את הפער שבין רצון ה' לבין המציאות. "פְּלִגֵי מַיִם יָרְדוּ עֵינַי" - לא בכי רגעי, אלא זרימה מתמדת. העיניים נעשות מקור, מפני שהלב אינו יכול לשאת את חילול התורה. זהו בכי שאינו נובע מחולשה אישית, אלא מאחריות: מי שחי לאור פני ה' - כואב את מה ומי שאינו חי לאורו. הפסוק מלמד שהארה אמיתית אינה מסיימת את העבודה, אלא מעמיקה אותה. היא יוצרת אדם שאינו רק לומד ושומר, אלא גם נושא בלבו את כאב הפרת התורה בעולם - "עַל לֹא־שִׁמְרוּ תוֹרַתְךָ". האור אינו מעלים את הכאב - הוא עושה אותו אמיתי.

[קלז] צְדִיק אֲתָהּ יְהוָה וַיֵּשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ.

פסוק זה פותח את האות צ' לא בבקשה אלא בקביעה. לאחר הבכי על הפרת התורה בעולם, דוד אינו מערער ואינו מתווכח - אלא מיישב את עמדתו הפנימית. נקודת המוצא איננה המציאות, אלא הקב"ה. "צְדִיק אֲתָהּ ה'" - הצדק מיוחס למהות האלוקית עצמה. אין זו מסקנה הנלמדת מן המאורעות, אלא יסוד אמוני הקודם להם. גם כאשר המציאות סבוכה, ואף כאשר דרכי ההנהגה אינן מובנות - הצדק של ה' איננו מוטל בספק. "וַיֵּשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ" - המשפטים, כלומר דרכי הופעת הצדק האלוקי בתוך העולם, מתוארים כישרים. לא בהכרח קלים להבנה, אך מכוונים, עקביים ואינם מעוותים.

הישרות כאן איננה שקיפות מלאה, אלא אמון בכיוון.
יש בפסוק הבחנה עדינה:
הצדק - שייך למהות ה',
והיושר - שייך לאופן הנהגתו.

כך נפתחת האות צ': לא כהצדקה של המציאות, אלא כהעמדה נכונה של האמונה. לפני בחינת המעשים, לפני שאלות על שכר ועונש - דוד קובע את נקודת העמידה: הקב"ה צדיק, ודרכיו ישרות, גם כאשר האדם עדיין מצוי בתוך הכאב והבלבול.

[קלח] צְוִית צְדָק עֲדֹתֶיךָ וְאִמוּנָה מְאֹד.

פסוק זה איננו חזרה על קודמו, אלא **שלב מתקדם ממנו**.

בפסוק הקודם קבע דוד עמדה אמונית: "צְדִיק אֱתָה ה', וַיִּשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ" קביעה על מהות הקב"ה ועל יושרה של הנהגתו. זוהי אמירה יסודית, הקובעת את נקודת המוצא. כאן מתרחש מעבר מן הקביעה על מהות ה' אל ההפקדה בעדות, הצדק האלוקי איננו נשאר תכונה של ה' בלבד, אלא הוטבע בעדות.

הפסוק שלנו, הלשון "צְוִית צְדָק עֲדֹתֶיךָ" מלמדת שאין זה ציווי המופנה לאדם, אלא קביעה אלוקית ביחס לאופי העדות עצמה - הקב"ה קבע שהעדות עליו בעולם תהיה צדק, אמת מיושרת שאינה תלויה בפרשנות אנושית.

משום כך מוסיף הפסוק "וְאִמוּנָה מְאֹד" - אין זו אמונת האדם בעדות, אלא נאמנות העדות עצמה - יציבות, עקביות ואמינות גמורה. העדות אינה מתנדנדת עם המציאות, אלא עומדת כעוגן שניתן להישען עליו גם כאשר ההבנה האנושית מתעכבת.

כך מתברר שהפסוק איננו מקביל לקודמו אלא ממשיך אותו:

מן האמונה בצדק האלוקי - אל אמת שנמסרה לעולם כעדות נאמנה.

זהו שלב שבו האמת כבר איננה מופשטת בלבד, אך עדיין קודמת למפגש הישיר עם המעשה האנושי.

התורה כבר נוכחת במציאות - והמפגש עמה עומד להתרחש בפסוקים הבאים.

[קלט] צְמַתְתָּנִי קִנְאָתִי כִּי שָׁכַחוּ דְבָרֶיךָ צָרִי.

פסוק זה מתאר את עבודתו הפנימית של עבד ה' מול חסרון גילוי ה' במציאות. דוד פותח בתוצאה - "צְמַתְתָּנִי", כדי לתאר מצב קיומי של כליה פנימית, לא רגש חולף. שורש הכאב הוא "קִנְאָתִי" - קנאה שאינה אישית אלא נובעת מהזדהות עמוקה עם דבר ה'.

מהות החסרון איננו זדון או מרידה, אלא שכחה של היעדר נוכחות של דבר ה' בתודעה ובחיים. משום כך נקראים השוכחים "צָרִי" - לא כמי שעשו לדוד צרות באופן ישיר,

אלא כמי שבשכחת דבר ה' יוצרים מציאות צרה, שבה גילוי ה' מצטמצם, ומתעוות. עבד ה' איננו מתכחש לכאב שבחסרון המציאות, אך גם איננו מתרגם אותו לפעולה הרסנית, עבודתו היא נשיאה נאמנה של הפער בין האמת האלוקית לבין הופעתה החסרה בעולם.

[קמ] צְרוּפָה אִמְרַתְךָ מְאֹד וְעַבְדְּךָ אֶהְיֶה.

לאחר נשיאת הכאב שבחסרון המציאות בפסוק הקודם, דוד מציב את עמידתו החיובית של עבד ה' מול דבר ה' עצמו. **"צְרוּפָה אִמְרַתְךָ מְאֹד"** - האמרה האלוקית מתוארת כ"צרופה מאוד" - מזוקקת, נקייה ויציבה, שאינה נפגמת גם כאשר העולם שוכח אותה. בניגוד למציאות המשתנה והחסרה, דבר ה' עומד בטהרתו ואיננו תלוי בקבלתו בעולם. מתוך כך מתבררת עבודתו של עבד ה': לא קנאה מכלה, ולא מאבק חיצוני, אלא אהבה - **"וְעַבְדְּךָ אֶהְיֶה"**. דוד קושר את עצמו אל האמרה הצרופה באהבה מודעת, כבחירה קיומית, דווקא במקום שבו דבר ה' איננו נוכח במציאות הכללית. עבודת עבד ה' איננה מתחילה בתיקון האחרים, אלא בו, בהעמקת נאמנותו לדבר ה', לאהוב את האמירה האלוקית היא צורת העמידה השקטה והבונה שלו בתוך מציאות חסרה.

[קמא] צְעִיר אָנֹכִי וְנִבְּזָה פְּקֻדָּיִךָ לֹא שְׂכַחְתִּי.

פסוק זה חושף בצורה מדויקת את יחסי הגוף והנשמה בעבודת עבד ה'. **"צְעִיר אָנֹכִי וְנִבְּזָה"** - דוד מתאר את מצבו הגופני-חברתי, אין זה תיאור טכני של חולשה בלבד. **"צְעִיר"** - מבטא קטנות וחוסר כוח, בוסרי. אך **"נִבְּזָה"** הולך צעד נוסף: הגוף איננו רק קטן, הוא חדל מלהיות מקור סמכות, מוקד חשיבות או אמת. זהו ביטול מכוון של הנהגת הגוף. דווקא מתוך עמדה זו מופיעים **"פְּקֻדָּיִךָ"** - עולם הנשמה. הנשמה, המתגלה דרך פיקודי ה', מקבלת כאן בכורה מלאה. אין זו בריחה מן הגוף, אלא העמדתו במקומו הנכון: גוף שאיננו תופס לעצמו הנהגה, מאפשר לנשמה להנהיג. מתוך כך חוזר הפסוק אל הגוף בפעולה ממשית - **"לֹא שְׂכַחְתִּי"**, הזכירה איננה תודעה מופשטת, אלא מעשה גופני של נאמנות. הגוף עצמו נעשה כלי להופעת האידיאות האלוקיות של הנשמה. ככל שהגוף יודע את מקומו ואיננו תובע לעצמו חשיבות - כך התורה יכולה להתממש בו באמת. וכאשר הגוף תופס לעצמו בכורה, מתחילה השכחה. זהו השילוב המצליח בעבודת עבד ה': לא דיכוי הגוף ולא האדרתו, אלא הכפפתו לסדר שבו הנשמה מובילה והגוף מוציא אל הפועל.

[קמב] צְדִיקְתָּהּ צֶדֶק לְעוֹלָם - וְתוֹרַתָּהּ אֱמֶת.

לאחר שהגוף הועמד במקומו והנשמה קיבלה בכורה, דוד מעגן את עמידתו באמת מוחלטת שאינה תלויה באדם, בזמן או במצב המציאות. דוד קובע קביעה כפולה ובלתי מתפשרת. "צְדִיקְתָּהּ צֶדֶק לְעוֹלָם" - הצדק האלוקי איננו תגובה למציאות ואיננו תוצר של הסכמה אנושית, הוא עומד לעולם, גם כאשר המציאות חסרה, מעוותת או שוכחת. זהו צדק שאיננו נמדד לפי הצלחה, כוח או רוב, אלא לפי אמתתו העצמית. ומתוך כך: "וְתוֹרַתָּהּ אֱמֶת" - התורה איננה רק דרך חיים מועילה או מסורת מחייבת, אלא אמת. לא אמת משתנה, לא אמת יחסית, אלא אמת שאינה זקוקה לאישור מן המציאות. גם כאשר הגוף קטן, בוסרי, נבזה ולחוץ, וגם כאשר העולם איננו מגלה את ה' - האמת איננה נסוגה. פסוק זה איננו הצהרה עיונית, אלא תוצאה ישירה של המהלך הקודם: דווקא מי שמעמיד את גופו במקומו ונותן בכורה לנשמה, מסוגל להישען על אמת שאינה תלויה בו. כאשר האדם קטן והמציאות חסרה, עבד ה' איננו מחפש אמת מותאמת, אלא נאחז באמת נצחית, הצדק האלוקי והתורה כאמת הם הקרקע היציבה שעליה יכולה לעמוד נאמנות לאורך זמן.

[קמג] צַר וּמְצוֹק מְצֻאוֹנִי - מְצוֹתֶיךָ שִׁעֲשִׂעִי.

דוד המלך מתאר כאן מצב נפשי קיצוני. "צַר וּמְצוֹק מְצֻאוֹנִי" - לא רק קושי חיצוני, אלא חוויה פנימית של חנק וסגירות: אין מרחב, אין אוויר, אין יכולת תנועה. הקושי עצמו עשוי להיות גופני או מציאותי - מחלה, אבל, מחסור, קושי לימודי - ה"צַר וּמְצוֹק" הם תגובת הנפש לקושי, מצב שבו האדם איננו רק סובל, אלא מאבד את היכולת להתמודד ולתקן. כנגד מצב זה דוד איננו אומר שהצרה נעלמה, ואינו טוען שהמציאות השתנתה. הוא גם איננו בורח מן הקושי או מסיח את דעתו ממנו. אלא הוא מציב דבר אחד: "מְצוֹתֶיךָ שִׁעֲשִׂעִי". המצוות אינן פותרות את גורמי הקושי עצמם, אך הן מתקנות את מה שהקושי עושה לנפש. כפעולה נשמתית המתקיימת דרך הגוף, המצוות מרגיעות את הנפש, מחברות אותה למשמעות, לסדר ולחיים, ומוציאות את האדם ממצב של סגירות, קריסה וחוסר יכולת תיקון. "שִׁעֲשִׂעִי" כאן איננו קלות דעת או הנאה חיצונית, אלא חיות: חזרה להיות אדם נוכח, פועל ומסוגל. המצוות יוצרות מרחב פנימי של חיים, שבתוכו הנפש חדלה להיות

שבויה בצר ובמצוק, ומתוך כך מתאפשר גם חידוש היכולת להתמודד עם הקושי עצמו. לכן הפסוק איננו אומר שהמצוקה נפתרה, אלא שהאדם כבר איננו קבור בתוכה. זהו תיקון נפשי עמוק, המאפשר בהמשך גם תיקון מעשי.

[קמ"ה] צָדֵק עֲדוֹתֶיךָ לְעוֹלָם הַבְּיָנִי וְאַחֶיךָ. (פ)

דוד קובע תחילה אמת אמונית יסודית:
"צָדֵק עֲדוֹתֶיךָ לְעוֹלָם" - הצדק האלוקי המתגלה דרך עדות ה' הוא אמת קבועה ונצחית, שאינה תלויה במצבו של האדם ואינה משתנה עם תהפוכות החיים. אך ידיעה זו לבדה איננה מספיקה עכשיו לדוד, לכן דוד מבקש:
"הַבְּיָנִי" - תן לי להבין לא בצורה חיצונית, אלא בהבנה פנימית כיצד צדק זה מתגלה בעולם המעשה דרך העדות. אין זו בקשה לביטול הפער שבין אדם לאלוקות, אלא להבנה אנושית פנימית המאפשרת לחיות בתוך הפער מבלי להישבר ממנו. מתוך הבנה כזו באה התוצאה:
"וְאַחֶיךָ" - חיים שאינם רק קיום, אלא חיים שיש בהם משמעות, יציבות ויכולת לשאת את המתח שבין גוף לנשמה. כאשר האדם מבין את צדק ה' כפי שהוא מופיע במציאות, חיו עצמם מקבלים עומק וכיוון.

[קמ"ו] קְרֵאתִי בְּכָל לֵב, עֲנֵנִי יְהוָה: חֲקִיךָ אֶצְרָה.

בפסוק זה דוד מתאר עמידה שלמה לפני ה'.
"קְרֵאתִי בְּכָל-לֵב" איננו ביטוי לרגש בלבד, אלא לקריאה הנובעת מכל האישיות - רצון, דעת ומחויבות - ללא פיצול פנימי. זוהי קריאה של אדם הנמצא כולו בתוך עבודת ה', גם לאחר מאבק, מצוקה ובידור. הבקשה **"עֲנֵנִי ה'"** - איננה בקשה לפתרון קושי או להשגה שכלית, אלא בקשה לקשר חי ונוכח. דוד מבקש מענה אלוקי שיאפשר לו לעמוד בעבודתו גם במקום שבו לא הכול מובן או מוסבר. מתוך כך מתברר סיום הפסוק:
"חֲקִיךָ אֶצְרָה" איננו תוצאה חיצונית של המענה, אלא מטרת התפילה עצמה. דוד מבקש מענה כזה שיחזק את יכולתו לשמור את חוקי ה' גם כאשר אינם מובנים, מתוך נאמנות פנימית ולב שלם, ולא מתוך כפייה או ניכור. כך מתברר מבנה הפסוק:
קריאה שלמה ← בקשת קשר ← יכולת לשמור חוקים.
זוהי עבודת ה' המתנהלת בתוך הפער שבין אדם לאלוקות, מבלי לברוח ממנו ומבלי להישבר בו.

[קמו] קְרֵאתִיךָ - הוֹשִׁיעֵנִי,

וְאַשְׁמְרָה עֲדֹתִיךָ.

דוד פונה אל ה' בקריאה ישירה ומבקש ישועה. אין זו בקשה לפתרון חיצוני בלבד, אלא להצלה שתאפשר לו להחזיק מעמד מבפנים ולא לאבד את דרכו. הצילני - זה בגוף. הושיעני זה בנפש. הישועה נוגעת בנפש: החזקה פנימית בתוך מציאות מורכבת, שבה האדם עלול להישבר או לאבד נאמנות. רק מתוך ישועה כזו יכול האדם לשמור את עדות ה' - לחיות חיים שמגלים אמת ומשמעות בעולם. לכן שמירת העדות איננה תמורה לישועה, אלא מטרתה. דוד מבקש ישועה כדי שיוכל להמשיך לשאת את עדות ה' בתוך חייו, ולא לאבד אותה תחת הלחץ והקושי.

[קמו] קְדַמְתִּי בְנִשְׁפָּךְ וְאַשְׁוֵעָה - לְדַבְרֶךָ יְחֹלְתִי.

"קְדַמְתִּי בְנִשְׁפָּךְ" - "נשף" הוא עומק הלילה, שעה שבה העולם שקט והיום טרם החל. דוד איננו מתעורר מפני שהבוקר הגיע, אלא מקדים וקם לפניו, לא מתוך נדודי שינה, אלא מתוך בחירה. הקימה מן הנשף מבטאת התגברות הגוף לטובת רצון הנשמה. עוד לפני שהיום תובע את שלו, דוד מבקש לקבוע את כיוונו. "וְאַשְׁוֵעָה" - איננו לימוד ולא השגה, אלא זעקה פנימית, בקשה לחיים מכוּוְנִים. לכן אינו אומר "לדברייך למדתי", אלא "לְדַבְרֶךָ יְחֹלְתִי" - ייחול לכך שדברי ה' לא יישארו רעיון, אלא יהיו הדרך שבה היום העומד להיוולד ייחיה. זהו חיפוש של חיים שבהם התורה איננה ידיעה בלבד, אלא מצפן קיומי המוליך את האדם בתוך המציאות.

[קמו] קְדַמְתִּי עֵינֵי אֲשֶׁמְרוֹת - לְשִׁיחַ בְּאֲמַרְתֶּךָ.

בפסוק הקודם דוד ביטא את השאיפה הפנימית: הייחול שדברי ה' יהיו חייו. כאן דוד עובר אל העשייה המעשית. דוד קם באשמורות הלילה, קודם שהעולם מתעורר, לא כבריחה מן המציאות אלא כהכנה אליה.

לכן אינו אומר "קדמתי", אלא "קדמו עיני",
לא רק הגוף מתגבר על השינה, אלא התודעה כולה מתעוררת ומכוונת, והמבט נקבע
עוד לפני שהמציאות תכתיב את כיוונה.
וכן אינו אומר "לשיח בתורתך", אלא "לשיח באמרתך",
לא מערכת כללית ומופשטת, אלא דבר ה' כפי שהוא פוגש את חייו האישיים,
כדיבור חי ומתמשך עם ה', המעצב את הדרך שבה ייכנס אל היום העומד להיוולד.
זהו מעבר מרצון נשמתי אל משמעת של גוף,
משאיפה כללית אל שיח אישי,
שבו דברי ה' אינם נשארים רעיון, אלא נעשים דרך חיים בתוך המציאות.
דוד מלמד שעבודת ה' איננה רק רצון גבוה, אלא קימה מכוונת שבה העיניים, הגוף
והנשמה מתיישרים יחד כדי להפוך את אמרת ה' לדרך חיים בתוך היום.

[קמט] קוּלִי שְׁמַעָה כְּחֶסֶדְךָ יְהוָה כְּמִשְׁפָּטֶיךָ חַיְנִי.

"קוּלִי" - הוא הקול הפנימי והאישי של האדם, נקודת האמת הנשמטית הייחודית לו.
"קוּלִי שְׁמַעָה כְּחֶסֶדְךָ ה'" - דוד מבקש שקול זה יישמע לפני ה' מתוך חסד, ושלא ייבלע
בתוך האמת הכללית.
אך אין הוא מבקש חסד המנותק מן האמת, אלא חיים הנובעים גם מן המשפט האלוקי.
החסד מאפשר לקול האישי להתקיים ולהישמע, והמשפט מעניק לו מסגרת, כיוון ויציבות.
הבקשה "חַיְנִי" איננה בקשה לעצם הקיום, אלא להמשכת חיות שלמה: חיים שבהם
הגוף והנשמה פועלים יחד, והאדם חי את ייעודו בעולם מתוך חיבור מתמיד אל ה',
המחיה את העולם ואת האדם בכל רגע.
דוד מבקש חיים שבהם קולו האישי נשמע מתוך חסד, אך מקבל את כיוונו מן המשפט
האלוקי.

[קנ] קָרְבוּ רִדְפֵי זְמָה מִתּוֹרַתְךָ רְחֻקוּ.

הפסוק מתאר תופעה ציבורית ולא כישלון פרטי של יחידים.
אנשים מתקרבים זה אל זה סביב עיסוק משותף - רדיפת הזימה, והופכים את הגוף
והיצר למרכז חייהם. הלשון "רִדְפֵי" מלמדת שאין זו נפילה מקרית, אלא דרך חיים
מתמשכת, ו"זְמָה" מבטאת שלטון היצר, ובעיקר יצר המין, ככוח מכוון.
"מִתּוֹרַתְךָ רְחֻקוּ" - שורש התופעה איננו היצר עצמו, אלא הריחוק מן התורה. כאשר
החיבור לתורה, לגבול ולמשמעות נחלש, הגוף תופס את מרכז הבמה והיצר החזק שבו
נעשה דומיננטי. כך נוצרת תנועה כפולה: הקרבה החברתית והגופנית מתעצמת, ובו
בזמן הריחוק מן התורה הולך ומעמיק.

הפסוק מדגיש ניגוד חד: אפשר להיות קרובים מאוד זה לזה, אך רחוקים מאוד מן האמת. הקרבה והריחוק אינם נמדדים במרחק הפיזי, אלא בזיקה לתורה. זהו עימות חריף בין גוף לנשמה במישור הציבורי, שבו התרחקות מן התורה מולידה תרבות של זימה. כשהתורה מתרחקת - הגוף מתקרב, והיצר נעשה דרך חיים.

[קנא] קָרוֹב אֶתָּה יְהוָה, וְכָל מִצְוֹתֶיךָ אֲמַת.

"קָרוֹב אֶתָּה יְהוָה" - לאחר תיאור מציאות של התרחקות מן התורה ושלטון היצר, בפסוק הקודם,

דוד מציב קביעה ערכית ברורה:

הקרבה של ה' איננה תלויה במצבו של האדם, אלא נובעת מעצם מציאות הנשמה שבו. גם כאשר האדם הולך אחר גופו ומתעלם מנשמתו, הקב"ה איננו מתרחק. הקרבה האלוקית היא טבעית לכל אדם מישראל, משום שהנשמה חיה בתוכו תמיד. אולם דוד מוסיף מיד קביעה שנייה: קרבה זו איננה נמדדת בתחושה, אלא באמת. "וְכָל מִצְוֹתֶיךָ אֲמַת" - האמת איננה נקבעת על פי הרוב, גם אם רודפי זימה רבים ונוכחים.

האמת איננה מה שמקובל או חזק במציאות, אלא מה שמכוון את החיים אל קרבת ה'. בכך מציב דוד ניגוד חד לפסוק הקודם:

יש קרבה בין בני אדם סביב היצר - אך היא מרחיקה מן האמת. ויש קרבה אל ה' דרך המצוות - והיא האמת היציבה והמחיה.

גם כשהרוב מתרחק - ה' נשאר קרוב, והאמת נשארת אחת: "כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֲמַת".

[קנב] קָדַם יַדְעָתִי מֵעֲדֹתֶיךָ - כִּי לְעוֹלָם יִסְדָּתָם. (פ)

דוד אומר: ידיעתו את ה' היא חיבור עמוק לתורה שקדמה לעולם - לא רק בזמן, אלא כיסוד שקדם למציאות עצמה.

העדויות שבתוך החיים אינן יוצרות את האמת, אלא מעידות על תורה שנוסדה עוד לפני הופעת העולם.

משום כך אמיתותה איננה תלויה במעשינו או במצב העולם, אלא עומדת לעולם כפי שהקב"ה יסדה.

[קנג] רֵאָה עֲנִי וְחַלְצֵנִי - כִּי תוֹרַתְךָ לֹא שָׁכַחְתִּי.

דוד מבקש כאן הצלה מתוך "עֲנִי" מילה שיש בה כמה פנים:

עֲנֵי שֶׁל דּוּחַק בְּמִצִּיאוֹת, עֲנֵי בְדַעַת, וְגַם עֲנוּוָה.
 בְּכוֹלֵן יֵשׁ דְּבַר אֶחָד מִשׁוֹתֵי: **תְּחוּשַׁת חֶסֶד**, מִצַּב שְׁבוּ הָאָדָם אֵינְנוּ שְׁלֵם וּמִבְקֵשׁ מַעֲנָה.
 אֶךְ הַבְקֵשָׁה אֵינְנָה 'מִגִּיעַ לִי'.
 בְּקִרְיָא פְּשׁוּטָה אֲפֻשֶׁר לְטַעוֹת וּלְשִׁמוּעַ כְּאִילוּ דוּד אֹמֵר: אֲנִי שׁוֹמֵר תּוֹרָה, לִכֵּן אַתָּה
 חַיִּיב לְהַצִּיל אוֹתִי.
 אַבֵּל דוּד אֵינְנוּ סוֹחֵר זְכוּיוֹת, וְהוּא לֹא מְדַבֵּר כֵּךְ.
 לִכֵּן צָרִיךְ לְדִיִּיק אֶת הַמִּילָה "כִּי" - אֵינְנָה "בְּגַלְל" בְּמוֹבֵן שֶׁל תְּבִיעָה, אֲלֵא **מִפְּנֵי שׁ:**
 כֹּל עוֹד אֲנִי מִחוּבֵר לְתוֹרַתְךָ וְלֹא שִׁכַּחְתִּי אוֹתָהּ, אֲנִי מִבְקֵשׁ שֶׁתִּרְאֶה אֶת עוֹנֵי וְתַחֲלָץ
 אוֹתִי,
 כְּדֵי שֶׁהַחִיבוּר הַזֶּה לֹא יִישָׁבֵר בְּתוֹךְ הַדּוּחַק.
"וְתַחֲלָצֵנִי" - אֵינְנוּ הַבְטַחָה שֶׁהַקוֹשִׁי יִיעֲלֵם, אֲלֵא בְקֵשָׁה לְחִילוּץ:
 לְהוֹצִיא אוֹתִי מִן הָאֲחִיזָה הַחוֹנֶקֶת שֶׁל הָעוֹנֵי, לְהַשִּׁיב לִי אוֹוִיר וְתַנּוּעָה,
 כְּדֵי שֶׁאוֹכֵל לְהַמְשִׁיךְ לַחִיוֹת אֶת תּוֹרַתְךָ בְּתוֹךְ הַחַיִּים.

[קנר] רִיבָה רִיבִי וְגֵאֲלֵנִי לְאַמְרַתְךָ חֲיִנִי.

"רִיבָה רִיבִי" - דוּד אֵינְנוּ מְדַבֵּר עַל רִיב נְקוּדַתִּי אֶחָד.
 הוּא מִתְכוּוֹן לְרִיב הַכוֹלֵל שֶׁל חֲיִי - מוֹל הַזְדִּים הַרוּדְפִים, מוֹל הַקְּרוּבִים שֶׁנַּעֲשׂוּ זָרִים,
 וּמִתוֹךְ כֵּךְ גַּם לְמֵאֲבָק הַפְּנִימִי שֶׁנוּצֵר כְּשֶׁהָאָדָם נוֹתֵר לְבָדוּ עִם דְּרוֹכּוֹ.
 לִכֵּן הוּא אֵינְנוּ מִבְקֵשׁ סִיוַע אוֹ חִיזוּק, אֲלֵא מִבְקֵשׁ דְּבַר עֲמוּק יוֹתֵר:
 שֶׁהַקֵּב"ה עֲצָמוּ יִכְנַס בְּמִקוּמוֹ אֶל זִירַת הַרִיב, הַרִיב הַזֶּה כְּבֵד עֲלֵי.
 מִתוֹךְ כֵּךְ בָּאָה הַבְקֵשָׁה **"וְגֵאֲלֵנִי"** -
 לֹא כִּהְצַלָּה רִגְעִית, אֲלֵא גְאוּלָּה, שֶׁפִּירוּשָׁה - הַשְּׁבַת הָאָדָם לְמִקוּמוֹ: לְחִירוֹת הַנַּפֶּשׁ,
 לִיכּוֹלַת לְעִמּוּד עַל זֵהוּתוֹ בְּלֵי לְהִישָׁבֵר.
"לְאַמְרַתְךָ חֲיִנִי" - אֵין זוֹ טַעֲנָה וְאֵין זֶה תְּנַאי, אֲלֵא גִילוּי מִצַּב:
 עוֹד לְפָנֵי שֶׁהַרִיב הוֹכְרַע, הַדְּבַר הַיְחִיד שֶׁמַּחְזִיק אֶת הָאָדָם חֵי בְּתוֹךְ הַמֵּאֲבָק הוּא
 הָאֲמִירָה הָאֵלוּקִית - זֶה גְאוּלָּה. כֵּךְ דוּד אֵינְנוּ מִבְקֵשׁ שֶׁכֵּךְ וְאֵינְנוּ טוֹעֵן לְזְכוּיוֹת אֲלֵא
 מִבְקֵשׁ לְיוֹרִי:
 שֶׁלֹּא יִיאֲלָץ לְהִילָחֵם לְבָדוּ.

[קנה] רְחוּק מִרְשָׁעִים יִשׁוּעָה - כִּי חֲקִיךָ לֹא דָרְשׁוּ.

"רְחוּק מִרְשָׁעִים יִשׁוּעָה" - אֵין זוֹ קִלְלָה וְאֵין זֶה עוֹנֵשׁ, אֲלֵא תִיאוּר מִצִּיאוֹת.
 הַרְשַׁע אֵינְנוּ מוּגְדָר כִּאֵן רַק עַל פִּי מַעֲשִׂיו,
 אֲלֵא עַל פִּי עֲמַדְתּוֹ: אָדָם שֶׁחָדַל מִלְדְּרוֹשׁ, מִלְשָׂאוֹל, מִלְהִיפְתָּח.

פרק קיט עם פירוש בקש עבדך

ולכן הישועה רחוקה ממנו - לא מפני שאין רחמים, אלא מפני שאין כלי קיבול.
מי שדורש, גם אם נפל - עומד בתוך שדה הישועה.
מי שאיננו דורש - נשאר מחוצה לו.

[קנו] רַחֲמֵיךָ רַבִּים יְהוָה כְּמִשְׁפָּטֶיךָ חַיְנִי.

דוד איננו מבקש חיים מתוך טשטוש,
ואיננו מבקש רחמים המבטלים את האמת.
הרחמים - אינם רגש רגעי, אלא דרך הנהגה הרואה את האדם בתוך מהלך שלם.
המשפט - קובע אמת מחייבת.
והרחמים מאפשרים לאדם לעמוד מול המשפט -
לא כמי שנמדד על רגע אחד, אלא כמי שנישא בתוך תהליך.
לכן החיות המבוקשת כאן, איננה חיים מחוץ לדין,
אלא חיים בתוך אמת שאיננה שוברת.

[קנו] רַבִּים רִדְפֵי וְצָרִי מֵעֲדוּתֶיךָ לֹא נָטִיתִי.

"רַבִּים רִדְפֵי וְצָרִי" - המציאות לוחצת, מתנגדת, מאיימת והם רבים.
אבל הלחץ לא גורם לסטייה מן היסוד העמוק ביותר: "מֵעֲדוּתֶיךָ לֹא נָטִיתִי".
לא מדובר רק בקיום מצוות, משפטים, חוקים וכו',
אלא דווקא "עֲדוּתֶיךָ" - בשמירה על זהות וקשר.
הרדיפה יכולה לפגוע,
אך היא לא מצליחה לנתק את האדם ממה שמעיד מי הוא ולמי הוא שייך.

[קנה] רְאִיתִי בְגָדִים וְאֶתְקוּטָטָה אֲשֶׁר אִמְרַתְךָ לֹא שָׁמְרוּ.

"רְאִיתִי בְגָדִים" - לא אויבים גלויים, אלא מי ששברו אמון.
הכאב כאן איננו על איום, אלא על בגידה.
תגובתו של דוד איננה לשון ריב, אלא "וְאֶתְקוּטָטָה",
אין זו בחירה מקרית של מילה.
ריב שייך למקום שבו קיימת שפה משותפת,
שבו אפשר לטעון, לברר ולהכריע.
אבל מול בגידה ב־אמירה - בדיבור האלוקי כקשר חי ועדין, אין עוד מרחב של בירור.
מי ש"אִמְרַתְךָ לֹא שָׁמְרוּ" לא רק עבר על דבר, אלא ניתק את עצמו מן הקשר עצמו.
ולכן התגובה איננה ריב, אלא קטטה - זעזוע נפשי ומוסרי,

תגובה שאיננה יכולה להישאר שקטה.
 אוהב ה' איננו יכול לעבור על שבירת קשר בשתיקה, אך גם איננו מנהל כאן ויכוח.
 זהו כאב שאינו מתורגם לטענות, אלא מתפרץ כעמדה פנימית ברורה:
 אי־יכולת להשלים עם בגידה.
 כך מתברר שהפסוק איננו מתאר כעס, אלא נאמנות:
 נאמנות לאמירה האלוקית, ולקשר שהיא מגלמת.

[קנט] רֵאָה כִּי פִקּוּדֵיךָ אֶהְבֵּתִי, יְהוָה כְּחֶסֶדְךָ חַיִּי.

לאחר זעזוע הבגידה, דוד איננו נשאר בהתקוממות.
 דוד אומר שאוהב את פיקודי ה' -
 לא כאמירה כללית, אלא כנאמנות להקב"ה דרך ואפילו בפרטים הקטנים של הדרך.
 ומשם הוא מבקש חיים לא מכוח זכאות, אלא מכוח חסד.
 החיים המבוקשים כאן, אינם חיים של הכרעה, אלא חיים של המשך:
 יכולת להמשיך לאהוב,
 להמשיך לדייק,
 ולהמשיך לשאת את התורה - גם אחרי שבר.

[קס] רֵאָשׁ דְּבַרְךָ אֱמֶת וְלְעוֹלָם כָּל מִשְׁפַּט צְדָקָה. (פ)

"משה אמת ותורתו אמת" - אין זו סיסמה, אלא קביעה עקרונית:
 כל דבר ה' המגיע אל העולם הזה הוא אמת.
 העולם מצד עצמו הוא מקום של שקר,
 לא מפני שהוא רע,
 אלא מפני שהוא זמני, חלקי, משתנה ובעל בחירה חופשית.
 לכן אי־אפשר להישען על המציאות עצמה כעל אמת,
 לעומת זאת, התורה היא אמת מוחלטת.
 ובפסוק זה מתחדש חידוש חשוב:
 גם ירידת התורה אל העולם איננה פשרה ואיננה עיוות.
 "רֵאָשׁ דְּבַרְךָ אֱמֶת" - גם כשהתורה נעשית "דבר", אמירה בעולם,
 היא נשארת אמת.
 "וְלְעוֹלָם כָּל מִשְׁפַּט צְדָקָה" - גם כשהאמת הזו מתורגמת למשפט, להנהגה, להכרעה
 בתוך מציאות אנושית והיסטורית - היא נשארת נאמנה לאמת שממנה יצאה.
 המשפט איננו מתכופף אל השקר של העולם,
 אלא מחזיק אמת יציבה וקבועה לאורך זמן.

ומתוך כך מתבררת תכלית התורה:
לא רק להיות עוגן של אמת בתוך עולם של שקר,
אלא להעלות גם את המציאות עצמה אל האמת.
האמת באה מלמעלה,
אך ייעודה הוא להתחבר אל הארץ,
אל הגוף, אל החיים המעשיים,
עד שיתקיים: "אֱמֶת מֵאֲרֶץ תִּצְמַח".
כלומר:
לא בריחה מן העולם,
אלא תיקונו - שהארציות עצמה תהיה אמת, נצמיח את האמת במציאות.

[קסא] שָׁרִים רְדָפוּנִי חֲנָם וּמִדְּבַרְךָ פָּחַד לְבִי.

יש רדיפה שיש לה סיבה,
ואז האדם יודע ממה להתגונן.
אך כאן הרדיפה היא מצד "שָׁרִים" - בעלי כוח ועוצמה,
והיא "חֲנָם" - בלי עילה ובלי היגיון.
רדיפה כזו מפחידה במיוחד, מפני שאין לה גבול ואין לה מענה.
ועל כך אומר דוד:
הפחד שלי איננו מהם.
העולם נראה לעיתים שקרי ובלתי צפוי,
אך הוא מתנהל באמת אלוקית.
ולכן הפחד האמיתי הוא רק אחד:
שמא אני עצמי אסטה מן האמת,
שמא אחטא ל- "דְּבַרְךָ" - לאמירה האלוקית המחייבת.
זהו הפחד שעליו נאמר: "אֲשֵׁרִי אָדָם מִפֶּחַד תְּמִיד" (משלי כח, יד) - פחד בדברי תורה.
פחד לא מן העולם,
אלא מן האפשרות לפגוע באמת.

[קסב] שֵׁשׁ אֲנֹכִי עַל אִמְרֹתֶיךָ - כְּמוֹצֵא שְׁלֵל רָב.

לאחר רדיפה חינם ופחד פנימי מפני סטייה מן האמת, מתרחש מהפך מפתיע:
לא הקלה חיצונית, ולא שינוי נסיבות - אלא שמחה.
אך זו איננה שמחה שקטה או נינוחה.

דוד אומר "שֵׁשׁ אָנֹכִי" - לשון ששון, שמחה מתפרצת של גילוי.
לא מצב רגשי רגוע, אלא התעוררות פנימית של מי שמצא דבר יקר שלא היה צפוי.
השמחה איננה על התורה כמערכת רעיונית כללית,
אלא על האִמְרָה - הדיבור האלוקי החי,
המילה שפוגשת את האדם בתוך המאבק עצמו.
דווקא במקום של עמל, לחץ וחוסר אחיזה בעולם,
האימרה נעשית מוחשית יותר, קרובה יותר, חיה יותר.
חז"ל במסכת ברכות (סג): אמרו שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית את עצמו
עליה על פי הפסוק: "אדם כי ימות באוהל" - אין זו קריאה לסבל לשמו, אלא תיאור של
עמל אמיתי: מסירות, התייגעות, מאמץ גופני ונפשי.
מתחדש כאן חידוש גדול: העמל איננו נחוה ככאב, אלא נבלע בתוך הששון.
האדם עמל - אך מרוב שמחה ואהבה לתורה, העמל איננו מורגש. כשם שמי שעוסק
בספורט מתוך אהבה הוא מזיע ומתייגע, אך חווה את המאמץ כהנאה -
כך בלימוד התורה: העמל קיים, אך הוא ביטוי לחיים, לא לעומס. זהו האידיאל בלימוד התורה.
חז"ל דרשו פסוק זה גם על ברית המילה - מצווה החקוקה בגופו של אדם ונמצאת
עמו תמיד. דרשה זו מגלה עומק נוסף בפשט: האימרה האלוקית איננה רק דבר הנלמד
בשעה מסוימת, אלא קשר חי המלווה את האדם בכל מצב, גם כשהוא עמל, גם כשהוא
מותש. התורה איננה רעיון מרוחק, אלא נוכחות ממשית בתוך הגוף והחיים.
הדימוי "כְּמוֹצֵא שֶׁלֶל רֵב" מדויק מאוד.
שלל הוא שיא השמחה הגופנית - עושר מוחשי, זהב וכסף.
דוד בוחר בדימוי זה כדי לומר: שמחת התורה איננה שמחה רוחנית מופשטת בלבד,
אלא שמחה המסוגלת למלא גם את הנפש וגם את הגוף. לא ביטול של שמחת החיים,
אלא הרמתה והעמקתה.
מתוך כך מתברר היחס הנכון לעמל התורה:
העמל הוא הכרחי - אך הוא איננו המטרה והתכלית,
הוא הביטוי לכך שהאדם מצא אוצר, ולכן הוא שב אליו שוב ושוב, מתייגע עליו
באהבה, ושש בו כמי שמצא שלל רב.

[קסג] שֶׁקֶר שְׁנֵאתִי וְאֶתְעֵבָה,

תּוֹרַתְךָ אֶהְבֵּתִי.

דוד מלמד שאהבת התורה איננה רגש נעים בלבד,
אלא בירור חד בין אמת לשקר.
השנאה והתיעוב אינם רק קלקול, אלא תנאי לאהבה אמיתית.
מי שמבקש לאהוב את התורה - חייב להתרחק מן השקר בכל צורה שלו,
כי רק נפש שאיננה סובלת שקר יכולה לשאת בקרבה את האמת.

[קסד] שִׁבְעַ בַּיּוֹם הַלְלִיתִּי - עַל מִשְׁפָּטֵי צְדָקָה.

"שִׁבְעַ" - איננו מספר של זמנים, אלא לשון של ריבוי ושלמות - כמו ימי השבוע המקיפים את כל מחזור החיים. דוד איננו מתאר רגעי התלהבות, אלא הלל החוזר ונשנה לאורך היום, במצבים שונים ובגוונים שונים. וההלל הזה איננו על חסד מקרי או הצלה נקודתית, אלא על דבר אחד יסודי: "עַל מִשְׁפָּטֵי צְדָקָה". לאחר שפגש שקר, רדיפה ובגידה, דוד קובע שהעולם איננו מתנהל בכוח ובמקרה, אלא יש סדר, יש הנהגה, והיא נאמנה לאמת ואינה משתנה. לכן ההלל איננו קול רם של רגש, אלא יישוב הדעת: ידיעה שקטה וברורה שיש דרך אחת נכונה, ושאפשר לחיות לפיה גם כשהמציאות מורכבת. זהו הלל שאיננו מתפרץ, אלא מקיף את היום כולו - כמו אור היום עצמו, שאיננו מרגש, אך בלעדיו אי אפשר לראות את הדרך.

[קסה] שְׁלוֹם רַב לְאַהֲבֵי תוֹרָתְךָ וְאֵין לָמוּ מְכֻשׁוֹל.

השלום המתואר כאן איננו שקט חיצוני, אלא שלמות פנימית רחבה ומתמשכת. אוהבי התורה אינם חסינים מנפילות, אך הם מחזיקים אמת יציבה שאיננה נותנת להם לאבד את הדרך. לכן נאמר "וְאֵין לָמוּ מְכֻשׁוֹל" - לא מפני שאין טעויות, אלא מפני שאין דבר שמפיל אותם מן המסלול. זהו שלום שמאפשר קימה, ומעניק לאדם יציבות בתוך עולם מורכב.

[קסו] שְׁבַרְתִּי לִישׁוּעָתְךָ יְהוָה וּמִצּוֹתֶיךָ עָשִׂיתִי.

דוד מעיד שלא ויתר על הציפייה לישועה, גם בתוך מציאות קשה ומתמשכת. "שְׁבַרְתִּי" פירושו: קיוויתי וייחלתי - לא מחקתי את הציפייה, ולא השלמתי עם המצב הקיים.

הציפייה איננה לישועה חלקית או מקומית, אלא לישועה השלמה - הסיום וההכרעה הסופית.

אך יחד עם זאת, הציפייה איננה פסיביות. דוד מדגיש: "ומצוֹתֶיךָ עֲשִׂיתִי" - כל מה שמוטל על האדם לעשות בהווה, הוא עושה בפועל. אין כאן המתנה ריקה, ואין כאן דיבור בלבד, אלא עשייה מתמדת. כך מתבררת דרך ישרה: הלב נשאר מכוון אל הישועה השלמה, והידיים עוסקות בעשייה יומיומית של מצוות. הציפייה איננה תחליף למעשה, והמעשה איננו מחליף את הציפייה. הישועה - בידי שמים, והאחריות על הדרך - בידי האדם.

[קסז] שְׁמֵרָה נַפְשִׁי עֲדָתְךָ וְאַהֲבָם מְאֹד.

"שְׁמֵרָה נַפְשִׁי עֲדָתְךָ וְאַהֲבָם מְאֹד" כאן מתאר דוד עליית מדרגה בעבודתו. לא עוד מאבק בין גוף לנשמה, אלא נפש שלמה, החיים עצמם השומרים את העדות האלוקית. השמירה איננה טכנית, ואיננה נחוות כעול, אלא כמציאות פנימית יציבה. ומתוך כך נאמר "וְאַהֲבָם מְאֹד" - לא כתוספת, אלא כתוצאה. האהבה נולדת מן השמירה עצמה. זהו תיאור של אדם שהדרך כבר נטמעה בו, המצוות אינן נכפות עליו, אלא חיות מתוכו. לכן הפסוק איננו עוסק כאן בעולם או בזולת, אלא בדוד עצמו - במודעות צלולה למקום שבו נפשו עומדת. זהו שלב שבו עבודת ה' חדלה להיות מאבק, והופכת להיות אהבה טבעית של נפש שלמה.

[קסה] שְׁמֵרְתִּי פְקוּדֶיךָ וְעֲדָתְךָ כִּי כָּל דְרָכֶיךָ נִגְדָּה. (פ)

"שְׁמֵרְתִּי פְקוּדֶיךָ וְעֲדָתְךָ כִּי כָּל דְרָכֶיךָ נִגְדָּה" בפסוק הקודם דוד תיאר מצב שבו נפשו שומרת את העדות מתוך אהבה. כאן הוא בוחן את אותה מדרגה בתוך החיים עצמם. לכן הוא מזכיר שתי מקבילות לתורה:

פרק קיט עם פירוש בקש עבדך

"פְּקוּדֵיהָ" - ההוראות המעשיות, הפרטים המשתנים של היום-יום, ו"עֲדוּתֶיהָ" - הזהות והכיוון הקבועים שאינם משתנים. "כָּל דְּרָכָי" נאמר בלשון רבים, כדי לומר שחיייו של אדם אינם דרך אחת פשוטה, אלא ריבוי מצבים, תפקידים והקשרים. ודווקא בתוך הריבוי הזה, הכול עומד נִגְדָּף - בנוכחות גלויה לפני ה', אין אזור בחיים שנמצא 'בצד'.
לכן השמירה כאן איננה מאבק, ואינה זקוקה לאמירה מחודשת של אהבה: האהבה שכבר נבנתה מוכיחה את עצמה בכך שהתורה מאירה את כל דרכי החיים.

[קסט] תִּקְרַב רַנְתִּי לְפָנֶיהָ יְהוָה - כְּדַבְּרָהּ הִבִּינִי.

בפסוקים הקודמים בפרק נאמרו תפילות רבות, רובן נולדו מתוך מצוקה, רדיפה וצורך בישועה. כאן מתחדש דבר שלא היה עד כה בפרק: תפילה שאינה נובעת מחיסרון, אלא מרצון פנימי להתעלות.
דוד אינו אומר: 'קרבתני', ואינו מתאר מצב נתון של קרבה, הוא מבקש: "תִּקְרַב רַנְתִּי" - שתפילתי עצמה תתקרב, שתהיה ראויה להיכנס לפניך. הבחירה במילה "רַנָּה" מדויקת: אין זו תפילה של מצוקה, אלא תפילה שיש בה שמחה וחיות. רַנָּה היא שמחה הנולדת מתוך קשר, מתוך לימוד ועמל, ומתוך עצם האפשרות לעמוד לפני ה', דוד מבקש שגם השמחה הזו - לא תישאר חיצונית או מוקדמת, אלא תזדכך ותתקרב, ותהיה ראויה להיכנס לפניו. יש תפילה, אך לא כל תפילה בהכרח עומדת במדרגה הראויה. דוד מבקש שתפילתו תיהפך לתפילה אמיתית. כאן מתגלה עומק חדש:

תורה, תפילה ולימוד אינם שלושה תחומים נפרדים.

התורה - היא גילוי רצון ה' מלמעלה למטה.
התפילה - היא תנועת האדם מלמטה למעלה.
הלימוד, התלמוד, תורה שבעל פה - היא תנועה חיה וספיראלית: דבר ה' יורד אל האדם, והאדם מברר אותו במציאות ומעלה אותו חזרה לסיבוב נוסף.
דוד מבקש כאן להשלים את המעגל הזה. התפילה איננה רק בקשה לשינוי מציאות, אלא בקשה להיות כלי: שהאדם עצמו, בגופו ובנפשו - יוכל להכיל את דבר ה'.
לכן הוא אומר: "כְּדַבְּרָהּ הִבִּינִי" - לא הבנה שכלית מופשטת, ולא חוויה רגעית, אלא

הבנה שנובעת מן הדיבור האלוקי עצמו ויורדת עד האדם.
 דוד יודע שכל כוחו, וכל מה שיש לו - בא רק מדבר ה',
 ולכן הוא מבקש שההבנה תרד עד מציאות חייו ותתגלה בו.
 זו תפילה שאינה מבקשת שינוי חיצוני, אלא בירור פנימי עמוק, לא "תן לי", לא
 "הצילני",
 אלא: "אני רוצה להיות כלי לדברך".

[קע] תְּבוּאָה תַּחֲנִי לְפָנַי כְּאִמְרַתְּהִי הַצִּילֵנִי.

תְּקַרְבַּ תַּחֲנִי לְפָנַי - כְּאִמְרַתְּהִי הַצִּילֵנִי
 לאחר העלייה הגדולה של הפסוק הקודם, שבו דוד מבקש שתפילתו תתקרב ושהוא
 עצמו יהיה כלי לדבר ה', מתחדש כאן איזון הכרחי. אי-אפשר להישאר רק בנפש
 העולה.
 הנפש יכולה להתרומם,
 הרצון הפנימי יכול להתברר,
 אך **הגוף נשאר בעולם הזה** - עם מצוקות החיים, הלחצים, החולשה והצורך בהצלה
 ממשית.
 ודוד איננו מתעלם מזה.
 לכן הוא חוזר אל התפילה,
 אך הפעם לא כרינה של התעלות אלא **כתחינה**.
 לא תחינה מנותקת מן הקשר,
 אלא תחינה הנוולדת מתוך הקרבה שכבר נבנתה.
 וזה ההבדל הגדול:
 התחינה כאן איננה נסיגה מן העלייה,
 אלא **יישום שלה בתוך המציאות הגופנית**.
 לכן נאמר שוב: "לְפָנַי" - לא דיבור מרחוק, ולא אזכור בגוף שלישי נסתר, אלא פנייה
 ישירה.
 גם התחינה, גם הבקשה על הגוף, מתרחשות לפניך - בתוך קשר חי.
 והבקשה עצמה מדויקת: "כְּאִמְרַתְּהִי הַצִּילֵנִי" - לא הצלה שרירותית, ולא בריחה מן
 העולם,
 אלא הצלה שתואמת את האימרה,
 את הדיבור האישי שבו ה' פוגש את האדם בתוך חייו.
 דוד מלמד כאן יסוד גדול:
 העבודה הרוחנית איננה מחיקת הגוף, אלא הכללתו.
 גם המצוקה, גם הצורך בהצלה -
 נכנסים לתוך עבודת ה'.

[קעא] תַּבְעֵנָה שְׁפָתַי תְּהִלָּה - כִּי תִלְמַדְנִי חֻקֶיךָ.

תַּבְעֵנָה שְׁפָתַי תְּהִלָּה - כִּי תִלְמַדְנִי חֻקֶיךָ
 תהילה היא צורת תפילה ומיוחדת ועילאית. בניגוד לתחינה ולבקשה, היוצאות מן החיסרון, התהילה נובעת ממילוי פנימי - מההודאה להקב"ה. היא איננה פנייה כדי לקבל דבר, אלא דיבור הבוקע מאליו מתוך קשר חי. המילה "כִּי" איננה תנאי, אלא סיבה: ההלל נובע מעצם זה שה' מלמד את האדם. כל עוד האדם עומד בעמדת תלמיד - ההלל ממשיך לנבוע. לכן נאמר כאן דווקא "חֻקֶיךָ" - החוק איננו דבר המובן בשכל, אלא רצון ה' כפי שהוא. דווקא במקום שבו האדם איננו שולט או מבין, אלא לומד ומקבל, נולדת התהילה האמיתית. כבר היה פה ועכשיו מופיעות לראשונה **השפתיים**. עד עתה התהליך היה פנימי - בנפש וברצון. כאן הוא פורץ החוצה: הפנימיות מתגלמת בגוף, וההלל יוצא בדיבור ממשי. זהו המשך ישיר לכך שהגוף כבר נכלל בתפילה ובתחינה - וכעת גם בתהילה.

[קעב] תַּעַן לְשׁוֹנֵי אִמְרֹתֶיךָ - כִּי כָּל מִצְוֹתֶיךָ צְדָק.

בפסוקים הקודמים דוד עדיין עומד בעולם התפילה: מבקש שתפילתו תתקרב, מבקש הצלה, ומגיע עד למצב שבו התהילה נובעת מאליה מן השפתיים. כאן קורה שינוי עדין אך חשוב. דוד איננו מדבר עוד רק על תפילה אל ה' אלא על הדיבור שלו עצמו - "תַּעַן לְשׁוֹנֵי" הלשון שלי תענה. לא: אני אדבר, ולא: אני אתפלל, אלא: הלשון שלי תגיב, תענה, תמשיך. לדוד יש כבר את דבר ה' מולו "אִמְרֹתֶיךָ" - ה' דיבר, גילה רצון, נתן תורה. כעת דוד מבקש דבר אחד: שהדיבור שלו יהיה תשובה נאמנה לדיבור האלוקי. זו כבר איננה רק תפילה של בקשה, אלא תפילה על איכות הדיבור: שהשפה האנושית תהיה מכוונת לאמת האלוקית. ולכן מופיעות כאן **שתי מקבילות לתורה**: "אִמְרֹתֶיךָ" - הדיבור האלוקי, מה שה' אומר. "מִצְוֹתֶיךָ" - מה שהאדם צריך לעשות בפועל. ודוד אומר:

הלשון שלי יכולה לענות לאימרה שלך,
מפני שכל המצוות שלך - כולן צדק.
 כלומר: אני לא מפחד לדבר, לא מתבלבל, לא חושש להמשיך את דבריך בפי,
 מפני שכל מערכת התורה היא אמת אחת, שלמה וישרה.
 זהו שלב חדש במסע:
 האדם איננו רק שומע את דבר ה',
 ואיננו רק מתפלל אליו,
 אלא מתחיל לדבר מתוכו.

[קעג] תְּהִי יָדְךָ לְעֶזְרִי - כִּי פְּקוּדֶיךָ בְּחַרְתִּי.

תְּהִי יָדְךָ לְעֶזְרִי - כִּי פְּקוּדֶיךָ בְּחַרְתִּי
 כאן מתחדש דבר שלא נאמר בכל הפרק:
דוד מדבר במפורש על הבחירה החופשית שלו.
 לא רק:
 אני שומר,
 אני אוהב,
 אני עושה,
 אלא:
אני "בְּחַרְתִּי".
 וזו נקודה כבדה מאוד.
 בחירה חופשית פירושה:
 לקחת אחריות,
 להיכנס לדרך שאיננה מוכרחת,
 ולהסכים מראש לאפשרות של טעות, נפילה וכישלון.
 מי שאין לו בחירה - איננו טועה.
 מי שמהלכיו קבועים מראש - איננו נופל.
 אבל אדם בעל גוף, החי בעולם הזה, שבוחר באמת - בהכרח מהלך בדרך שיש בה
 סיכון.
 ועל זה אומר דוד: **"כִּי פְּקוּדֶיךָ בְּחַרְתִּי"** -
 לא נכפיתי,
 לא נגררתי,
 לא נסחפתי.
 בחרתי.
 ולכן - **"תְּהִי יָדְךָ לְעֶזְרִי"**.
 זו תפילה עמוקה מאוד:

לא הצלה לאחר נפילה,
אלא עזרה כדי שלא אפול.
לא "הרם אותי",
אלא:
לך איתי יד ביד.
היד כאן איננה נס מן השמים,
אלא ליווי, אחיזה, סיוע מתמיד בתוך ההליכה.
ודווקא משום שבחרתי,
דווקא משום שלקחתי על עצמי להיות אדם בוחר - אני זקוק לידך.

[קער] תִּאֲבָתִי לִישׁוּעָתְךָ יְהוָה, וְתוֹרָתְךָ שִׁעֲשִׂעִי.

בפסוק הזה דוד איננו מבקש, הוא מגלה את מצבו הפנימי.
הדיבור בגוף ראשון ("תאבתי... שעשועי") אינו תיאור כללי על המציאות הציבורית,
אלא חשיפת עולם אישי: כך נראים חייו של אדם החי לפני ה'.
"**תִּאֲבָתִי לִישׁוּעָתְךָ**" - דוד מתאר כיסופים תמידיים לישועה. זו לא אמירה של
"הושיעני" כאן ועכשיו, אלא תיאור של רצון עמוק: הכרה בכך שהשלמות עדיין חסרה,
שהעולם עדיין לא נגאל, ושבבל יש תאוה לתיקון שלם.
ומיד הוא אומר דבר שנראה הפוך לגמרי:
"**וְתוֹרָתְךָ שִׁעֲשִׂעִי**" - בתוך אותו עולם חסר, התורה איננה רק עול, לא רק נחמה, ולא רק
מקלט, היא **שעשוע**, עונג פנימי ורוגע. לא בריחה מן החיים, אלא חיות בתוך החיים.
וכאן עומד המתח הגדול של הפסוק:
מצד אחד חסרון חריף וכיסופין לשלמות,
מצד שני שמחה פנימית וישוב הדעת בתורה.
דוד חי בשני קולות שאינם מבטלים זה את זה: הוא איננו מסתיר את החסרון, ואיננו
מסתיר את השעשוע. יש כאן ענווה של אמת - מי שמודע לחסרונו איננו משחק כאילו
הגיע לשלמות, ומאידך מודע ומתאר שהתורה היא העונג שלו.
ומכאן דיוק לשוני משמעותי: **אין כאן "פי"**,
בפסוקים הקודמים דוד בנה מהלכים של טעם וסיבה ("כי תלמדני", "כי כל מצוותיך
צדק", "כי פקודיך בחרתי").
כאן הוא איננו מסביר ואיננו מנמק - הוא אומר: כך אני חי. זו עדות על מצבו הפנימי -
"**וְתוֹרָתְךָ שִׁעֲשִׂעִי**".

[קעה] תַּחִי נַפְשִׁי וְתַהֲלֶלְךָ וּמִשְׁפָּטְךָ יַעֲזָרְנִי.

תַּחִי נַפְשִׁי וְתַהֲלֶלְךָ - וּמִשְׁפָּטְךָ יַעֲזָרְנִי

לאורך הפרק כולו ליווה אותנו המתח בין גוף לנשמה, בין חיי עולם הזה לבין דבר ה'. כאן, בפסוק זה, המתח איננו נפתר על ידי ויתור על אחד הצדדים - אלא על ידי חיבורם המלא.

המפתח לחיבור הזה הוא הנפש.

הנפש איננה הנשמה לבדה, ואיננה הגוף לבדו, אלא המקום שבו הגוף והנשמה נפגשים, משתלבים ופועלים יחד. כשדוד אומר "תַּחִי נַפְשִׁי" - אין זו בקשה לקיום בלבד, אלא לחיים שלמים: נפש שחיה כאשר הגוף בשיא כוחו והנשמה בשיא גילוייה.

זו אינה גופניות כהכרח, אלא גופניות כאידיאל.

הכוחות האנושיים, החיים, המעשיים - אינם סתירה לקרבת אלוקים, אלא הכלי שלה. ולכן מיד נאמר: "וְתַהֲלֶלְךָ" - לא "אני אהללך",

אלא: הנפש החיה, זו שמשלבת גוף בשיאו עם נשמה בשיאה - היא המהללת את ה'.

ההלל איננו פעולה חיצונית של אדם דתי, אלא תוצאה טבעית של חיים שלמים.

כאשר הגוף איננו מודחק והנשמה איננה מנותקת, אלא שניהם חיים יחד - נולדת

עבודת ה' הגדולה באמת.

וכדי שחיים כאלה יוכלו להתקיים בעולם המעשה, דוד מוסיף:

"וּמִשְׁפָּטְךָ יַעֲזָרְנִי" - המשפט איננו רעיון מופשט, אלא הסדר האלוקי היורד עד החיים

המעשיים. הוא זה שמכוון את הכוחות הגופניים, את הבחירות, ואת המציאות - אל

האידיאל האלוקי,

מבלי לבטל את העולם, ומבלי לשבור את האדם. בפסוק זה מתגלה שיאו של המסע:

היהדות במלוא שלמותה.

לא ביטול הגוף מפני הנשמה, ולא חיים ארציים מנותקים מן הקודש,

אלא נפש חיה המשלבת גוף בשיאו עם נשמה בשיאה.

חיים כאלה מולידים הלל, ומוחזקים בעולם על ידי משפטי ה'.

זהו אידיאל של חיים יהודיים שלמים - קרבת אלוקים המתגלה בתוך עולם המעשה.

[קעו] תַּעֲיָתִי כְּשֶׁה אֲבֵד - בְּקֶשׁ עֲבֹדְךָ - כִּי מִצְוֹתֶיךָ לֹא שָׁכַחְתִּי. (פ)

הפסוק הקודם עמד בשיא הגבוה ביותר של המסע:

חיות הנפש, שילוב גוף ונשמה, והלל הנובע מחיים שלמים בתוך משפט ה',

כאן, בפסוק האחרון, אין ירידה מן השיא - אלא התחלה מחודשת של הסיבוב

בספירה.

הפרק נפתח ב-"אֲשִׁירִי תְּמִימֵי-דָרְךָ, הַהֲלֵכִים בְּתוֹרַת ה'" - ציור של הליכה תמימה.

והפרק לא נחתם בהצהרה של "הגעת", אלא בהודאה: גם אחרי כל העלייה, האדם

פרק קי"ט – מסענו של דוד אל ה' דרך התורה

חוזר להיות הולך.

זה איננו מעגל החוזר לאותה נקודה - אלא ספירלה: חוזרים להתחלה, אך ממדרגה גבוהה יותר.

"תְּעִיתִי" איננו "טעיתי", אין כאן וידוי על חטא מסוים, אלא תיאור של מצב קיומי: שיטוט, איבוד כיוון בתוך ההליכה עצמה. כמו בפעם הראשונה שמופיעה לשון תעייה בתורה - ביוסף, "וְהִנֵּה תַעֲהָ בְּשׂוּדָה" - אין זה חטא, אלא יוסף שמבקש את דרכו ואיננו מוצא אותה לבדו. ושם, כמו כאן, מופיע מי שמכוון: "אִישׁ", שחז"ל ראו בו מלאך - רמז לקול העליון, לנשמה, להכוונה שאינה באה מן האדם עצמו. לכן דוד מדמה את עצמו ל-"כֶּשֶׁה אִבְד" - לא מורד, לא רשע, אלא יצור עדין, תלוי, הזקוק לרועה.

ומתוך כך הוא אומר את דבר השיא של ענווה והתקשרות: "בְּקֶשׁ עֲבָדָה" - לא "השיבני", לא "סלח לי", אלא: חפש אותי.

עבד אין לו מעצמו כלום - כל מציאותו היא שייכות. גם בתוך התעייה הוא נשאר עבדך. וכאן מתברר עומק הסיוס:

"כִּי מִצֹּתִיךָ לֹא שָׁכַחְתִּי".

לא כתירוץ, ולא כהצדקה, אלא כעוגן זהות. התעייה - היא במישור הגוף, ההליכה, היישום, אך הקשר אל התורה לא נותק, הנשמה נמצאת, הזיקה קיימת. דווקא משום כך אפשר לבקש - וראוי להיבקש.

זהו מסר המסע כולו:

הנשמה היא אינסופית, ולכן המסע איננו מגיע לעולם אל סופו, כל שיא הוא תחילתו של סיבוב חדש. לא חזרה אחורה - אלא עלייה נוספת. האדם הולך, מתעלה, תועה, מבקש - וחוזר ללכת, בקומה גבוהה יותר. כך נחתם מסעו של דוד לתורה: לא בסיום הדרך, אלא בידיעה שההליכה אל ה'-תורה - לעולם נמשכת.

אחרית דבר – להיות מנהיג בלימוד

יש בלימוד שני מצבי קצה עקרוניים: רוכב ומנהיג. ההבחנה ביניהם איננה בכמות הידע - אלא במידת האחריות על דרך הלימוד.

הרוכב יושב.

הוא נהנה.

הוא נח.

הוא מתקדם - אך לא הוא קובע לאן.

ובעיקר:

הוא איננו קובע כיצד.

הוא איננו שותף לדרך.

הוא איננו פעיל באמת.

הוא נגרר.

אפשר להתקדם כך.

אפשר לעבור דפים, לשמוע הסברים, להגיע למסקנות.

אבל זו איננה למידה.

לימוד גמרא איננו תוצאה.

הוא דרך.

הדרך היא השאלה.

הקושיה.

השהייה.

החזרה לאחור.

הניסיון להבין שוב, מזווית אחרת.

זו דרכה של למידה הנבנית בבית המדרש:

לא רצף של תשובות, אלא בירור מתמשך הנוצר מתוך שאלות וקושיות.

מי שאיננו שותף לדרך,

גם אם הגיע אל היעד - לא למד.

נר
לדגלי
דברך
ואוד
לנתיבותי!

המנהיג, לעומתו, הולך ברגל.
 הוא מתאמץ.
 הוא בוחר את הנתיב.
 הוא נושא באחריות.
 גם כשהוא נעזר -
 הוא נשאר המוביל.

כך בלימוד עם רב או מורה.
 המורה איננו מי שנושא את הלומד על גבו,
 אלא מי שעוזר לו להוציא את עצמו אל הפועל.
 להנהיג את לימודו.

זהו יסודו של הלומד העצמאי:
 לא ויתור על הכוונה,
 אלא לקיחת אחריות.

בדור שלנו נוסף כוח חדש.
 כוח מהיר, רחב, עתיר מידע ויכולת.
 כוח שיכול לנתח, להשוות, להציע ולהקיף עולמות של ידע.

כוח זה אינו משנה רק את הכלים.
 זהו כוח שמעמיד את שאלת ההנהגה באופן חד מאי פעם.

אין כאן טענה מוסרית על עצם השימוש בכוח הזה.
 השאלה איננה האם להשתמש - אלא מי מנהיג את מי.

מי שמוותר על ההובלה - יהפוך גם כאן לרוכב.
 ישב, ייחנה מן התוצאה,
 וייתן לאחר לקבוע את הדרך.

אבל הכוח הזה - חזק ככל שיהיה - איננו מנהיג.
 הוא חומר.
 הוא אמצעי.
 הוא חומר חזק, זריז ויעיל.
 והשאלה היחידה היא:
 מי מחזיק ברסן.

הכוח יכול לחשוב מהר יותר מן האדם.
לעבד מידע רחב יותר.
להציע פתרונות רבים.

אך הוא איננו נושא משמעות.
האדם הוא הנושא נשמה.
האדם עומד לפני אמת.
האדם שומע דבר ה' המתגלה בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה.
אם הוא מוותר על ההנהגה - איבד לא רק את הדרך,
אלא את צלם האלוקים שבו.
אך אם הוא נשאר המנהיג,
אם הוא שואל, בודק, מבקר, מכריע ונושא באחריות -
אזי החומר עושה את שלו,
והרוח מתעצמת.
לא פחד נדרש כאן,
ולא בריחה,
וגם לא התכחשות.
נדרשת עמידה.

כאן אני מבקש לומר מה ניסיתי לעשות בספר הזה.
לא ביקשתי לחדש פירוש.
ולא לבנות שיטה.
ולא להציע קיצור דרך.
ניסיתי לעמוד.
לעמוד מול פרק קי"ט כפי שעומדים מולו ליד הקבר:
בלי סיפור,
בלי תוצאה,
ובלי מנוחה.
זהו פרק של אדם חי.

פרק קי"ט מלמד רעיונות עמוקים על תורה, תפילה ואדם.
אך יותר מכך - הוא מלמד אדם לעמוד מול דבר ה' מתוך המציאות,
גם כשהיא לוחצת, גם כשהיא מבלבלת, וגם כשהיא חוזרת
ומעמידה אותו במבחן.

עמידה זו איננה מושג מופשט.

נר
לדגלי
דברך
ואור
לנתיבותי!

היא נראית בפסוקים עצמם:
 אדם **שומר** גם כשקשה,
מבקש גם כשהוא נענה בשלילה,
נאחז גם כשהוא מתערער,
תועה וחוזר מבלי לעזוב את הדרך.
 הוא איננו מגיע ליעד - אלא עומד בפני המציאות.

בחרתי ללמוד אותו פסוק אחר פסוק,
 לא כדי 'להבין הכול',
 אלא כדי להיות שותף לדרך שהוא מתאר.
 לדרך שבה אדם מחזיק בדבר ה'
 כאשר אין לו על מה להישען מלבדו.

במובן זה, הספר כולו הוא ניסיון אחד:
 לא להיות רוכב על הטקסט,
 אלא מנהיג את הלימוד.
 לא לשבת וליהנות מן הפירוש,
 אלא לקחת אחריות על השאלה:
 מה הפסוק הזה עושה בי.

אם תמצא כאן תשובות - טוב.
 אך אם תמצא כאן בעיקר דרך,
 אופן של עמידה,
 צורת לימוד שאינה מוותרת על האחריות -
 דייני.

מכאן ואילך,
 האחריות והזכות - עוברות אליך.